

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Fra
Vallekilde Folkehøjskole

23

Udgivet af Poul Hansen

oktober 1916

H. Rosendal
med venlig hilsen
Fra red.

Vallekilde Folkehøjskole

23

Udgivet af Poul Hansen

oktober.1916

Meddelelser.

Et fællesmode for alle forhenværende lærlinge (elevmode) afholdes her ved folkehøjskolen hvert år den tredje søndag i juli. Det begynder om formiddagen med gndstjæneste i Korskirken.

Efterårsmodet 1917 er bestemt til at afholdes i de fire dage søndag—onsdag d. 23.—26. septbr. De, der ønsker at overnatte her ved nævnte lejlighed, må selv medbringe tæpper (el. sængklæder).

De tidligere årgange af »Fra Vallekilde folkehøjskole« er udsolgte med undtagelse af nr. 18, 19, 20, 21 og 22. Disse årgange kan fås imod til højskolelærer Valdemar Bennike at fremsende 50 øre + 5 øre i postpenge. Ligeledes fås samme steds — mod fremsendelse af 50 øre + 5 øre i postpenge — en gengivelse af Viggo Pedersens tegning: »Ernst Trier taler«.

Hos undertegnede fås:

Ingeborg Trier Hansen af Poul Hansen ..... 50 øre.

Ligeledes hos undertegnede så vel som hos enhver boghandler fås:

25 års skolevirksomhed i Vallekilde af Ernst Trier. I. 1 kr.

do do do. II. 75 øre.

Højskoleforstander Ernst Triers efterladte papirer i

udvalg ved Poul Hansen ..... 1 lr.

Tovelille Skuespil i tre handlinger af Poul Hansen.... 75 øre.

Ernst Trier og Marie Abel, En brevveksling ved Poul

Hansen ..... 3 kr. 85 øre.

Medlem af »Vallekilde folkehøjskoles lærlingeforening« kan enhver blive, som i årligt bidrag til foreningen betaler mindst 1 kr. Vedkommende vil da i løbet af novbr. eller decbr. af kassereren få årsskriftet »Fra Vallekilde folkehøjskole« tilsendt på postopkrævning, som betales af modtageren. Forandring af adresser må mældes til kassereren inden hvert års 1ste oktbr.

Poul Hansen.

Af det svundne års saga skal her opfriskes følgende enkeltheder:

Den 17. febr. havde vi besøg af kompagniet Dalsager (8. battl. 1. comp.), som i længere tid havde været indkvarteret i Svinninge. Flere af vore lærere havde tidligere gæstet kompagniet som foredragsholdere, idet kapitain Dalsager havde været blandt de officerer, der allerivrigst havde gjort brug af tilbudet om sådanne soldaterforedrag.

Ved lidt nærmere bekendtskab blev vi desuden opmærksom på, at flere af kapitainens søskende tidligere havde været elever i Vallekilde.

Alt dette førte omsider til, at det omtalte besøg kom i stand.

Vejret var så ugunstigt som vel muligt: i stærk blæst fra nordvest med sne- og regnbyger lige i ansigtet stod vi ude ved hovedtrappen og modtog gæsterne, som med musik i spidsen marcherede frem for trappen og dér tog opstilling.

Her blev gevæerne så sat i pyramider, hvorefter mandskabet førtes ind i øvelshuset og dér fra pallerne

Compagniets ankomst.

overværede en gymnastiktime af et elevhold på 112 mand.

Soldaterne indbødes nu til kaffe i skolens spise-stue, hvor de snart sad bænkedede om kaffebordene, som var det en flok gamle elever.

Geværpyramider.

Vinterelevernes rejsegods køres atter bort.

Efter kaffen gik turen op i skolens foredragssal, hvor eleverne havde vejet alle de midterste pladser foran talerstolen, og disse blev nu indtagne af gæsterne, og for en samlet ungdomsskare på stærkt op mod 300 mand holdt jeg så mit foredrag.

De „rejsende husmandskoner“ spiser i haven.

Der stilles til skovtur. I.

At vore soldater kan synge, det viste sig ved denne lejlighed; sjældnen har vist kraftigere og klangfuldere sang lydt i vor foredragssal end den dag.

Endnu veksledes et par små afskedstaler mellem kapitein Dalsager og mig, så havde den fornøjelige

Der stilles til skovtur. II.

I skoven. Sangforeningen synger.

sammenkomst ende. Kompagniet stillede til afmarch ude ved geværpyramiderne, og mens blæsten hér tudede, og enkelte snefnug hastede af sted, forsvandt vore gæster snart bag møllebakken.

Det har i de senere år næsten udviklet sig til en stående regel, at eleverne her ved højskolen har fået

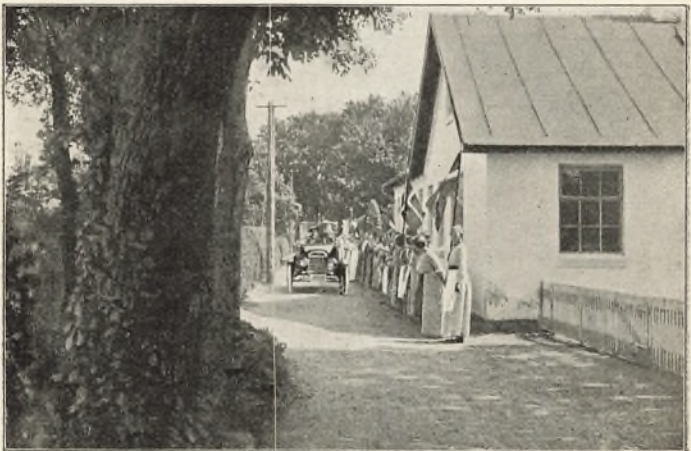
Ved Skarritsø. Fodtur til Delhvoed.

En af bådene på Skarritsø.

lejlighed til under en lærers vejledning at aflægge besøg i Roskilde domkirke.

Om vinteren sker dette besøg ved hjemrejsen i juleferien, i det der gøres holdt i byen og venter et tog over; om sommeren falder besøget først samtidig med afrejsen fra skolen (dog ikke i år).

Frisers hjemkomst.

I højskolens have.

For at få det størst mulige udbytte af besøget, forberedes det ved et foredrag forud hjemme på skolen om kirken og dens historie. Når man således på forhånd er kendt med det vigtigste, kan der bedre blive tid til at tage alt i øjesyn både udvendig og indvendig.

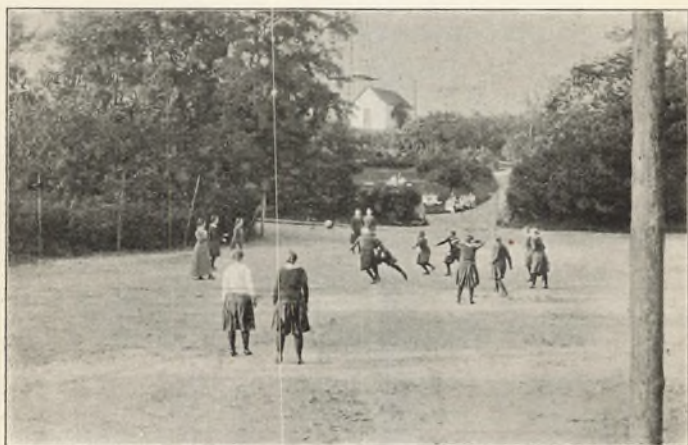

Ved elevmødet. Foredrag i haven.

Ved elevmødet. Gymnastik på boldpladsen.

Ligeledes har der i de senere år været en stedsø voksende skare, som har brugt fastelavnen til under kyndig vejledning at aflægge et besøg i København. I år var tallet på deltagerne nået det første halve hundrede. Søndag, mandag og tirsdag blev stillet til rådig-

Kurvebold.

hed for udfærden. Peder Augustinus var vejleder, og efter en plan, der forud var nøje udarbejdet, førtes deltagerne nu byen rundt, hvor der var noget at se og høre. Dagene brugtes godt, og det var næsten utrolig alt det, man fik med. Alle var de også enige om, at udbyttet, de bragte med hjem, var over forvæntning stort.

Vinterskolens afslutningsfest foregik i år noget forskelligt fra det sædvanlige. I stedet for den *sidste søndag* i marts, som jo ellers er reglen, blev festen henlagt til onsdag den 29. marts. Grunden hertil var, at det på denne dag netop var 100 år siden den danske højskoles banebryder C. Kold fødtes. Vi kunde da på denne dag tillige holde en „mindefest for Kold“. Det blev en fornøjelig dag. Først de to holds opvisning i gymnastik (hvert hold for sig), så flerstemmig sang og musik, og derefter et foredrag af friskolelærer S. Jensen om Kold og friskolen. Derpå aftensmad, og nu fulgte først et foredrag af mig om Kold og højskolen og så et af Vald. Bennike om hans personlige minder om Kold og dennes virksomhed i Dalum.

Så atter sang og musik og opvisning af et lille særlig uddannet komandohold. Hele dagen var der i tegnestuerne udstilling af håndværkernes arbejder.

Aftenen sluttede med „kaffebord“ i spisestuen, hvor sange og småtaler endnu en stund holdt os samlede, så tiden var stærkt fremrykket, da vi endelig brød af og gik til ro — for manges vedkommende: den sidste nat på skolen.

Til sommerskolen var der i år usædvanlig stærk indmældelse, så skønt vi strakte os vidt, kunde vi dog ikke nær have alle. Alligevel blev holdet i år det største, vi endnu har havt nogen sommer; 212 nemlig.

I hele den første skoletid måtte vi desværre savne professor Frederiksen, som i forårets løb havde følt sig en del overanstrengt og derfor i et par måneder måtte tilbringe tiden på en klinik i København. Dog nåde han at komme hjem og optage sit arbejde med fornyet kraft i den sidste skoletid.

Jeg havde for længere tid siden en gang givet løfte om, at menighedsrådene i Odsherred i år måtte afholde deres årsmøde her i vort øvelseshus. Mødet fandt så sted i slutningen af maj og overværedes med højskole-eleverne iberegnet af omtr. et halvt tusind mennesker. Det var netop lige efter, at højesteretsdommen over pastor Arbo Rasmussen var fældet, og mødets udtalelser kom for en stor del til at dreje sig om denne dom og dens mulige følger.

Som indledning til forhandlingerne tjænte to foredrag, som blev holdt ud fra modsatte synspunkter på sagen af professor Oskar Andersen og frimenighedspræst Morten Larsen.

En god og frugtbar forhandling fulgte på, om den end mod slutningen svækkedes ved, at førstnævnte afrejste med toget og således for tidlig så sig nødsaget til at trække sig ud af forhandlingen.

I juni måned havde vi et fornøjeligt besøg af husmandsforeningen for Jyderup og omegn. I et antal af noget over hundrede kom de kørende på seksten køretøjer i række ind til skolen, hvor de tilbragte nogle timer med at se skolebyen her, overvære en gymnastiktime og høre et foredrag af mig. Desværre var vejret den dag meget dårligt.

Et andet lignende besøg havde vi (6. juli) af et hold rejsende husmandskoner. I et antal af omkring halvtreds kom de hertil ved middagstid. Først blev skolens have grundig eftersat, og de rejsendes lommebøger blev flittig brugt, så fulgte ligeledes gymnastik

og foredrag og til sidst aftensmad i haven, hvor højskolepigernes sangforening hilste dem med forskellige flerstemmige sange.

Samme aften drog gæsterne videre ud ad Ods herred til.

Endnu skal nævnes en munter fest, hvis anledning var vor (vinter-) gymnastiklærer Johan Brydegårds halvhundredårs fødselsdag (9. juni). At der ikke blev sparet på gaver, taler eller digte, vil let forstås. Her følger prøver på de sidste. Brydegård er jo kun lærer her om vinteren, mens han om somren tilbringer flere måneder med at tilse gymnastikken i folkeskolerne rundt omkring i flere af landets amter. I reglen leder han desuden et kursus i oktober måned for delingsførere fra forskellige egne af landet.

Johan Brydegård!

9—6—1916.

Undertiden går et liv i stå,
 intet lykkes — natten falder på!
 — men et andet er
 det, som passer her:
 Fred og lykke, livsmod: grib det fat! —
 glædes kan du da ved dag og nat!

Trods krudt og røg,
 trods styr og støj,
 trods skrammer og de dybe sår —
 Johan på forpost står!
 Dèr står han tro,
 så stærk som to,
 ta'r alt med ro.

Går bølgen højt
 med skum og sprøjt,
 er noget drøjt,
 og andet sløjt —
 med trofasthed,
 udholdenhed!
 og med et godt humør
 han står der nu som før!

Johan er kendt i øst og vest,
 jeg tror, han er en elsket gæst,
 hvor han så kommer frem,
 i mange danske hjem!

I dag vil takken myldre frem
 fra alle disse mange hjem,
 hen gennem grønne agre,
 op over bakker fagre,
 fra bonde, præst og degn,
 ved lune, fynske hegn
 og i de jyske bakker —
 ja, alle de ham takker!

Han leve længe, leve vel!
 Vi står til ham i gæld!

Bodil Lange.

Da vor ven Johan Brydegård blev 50.

Tone: Ole sad på en knold og sang.

Hvem skulde tro, at vor Brydegård,
 — tralalalala lala la la la —
 i dag vil blive halvt hundred år
 — tralalalala la la.

Vist nok er han nok ikke mer,
 hvad man forstår ved en ung kavalér.

Men i tanke og sind og hu
 ung dog er han som jeg og du.

Sommerskolen slet ikke véd
 om denne mand nogen ret besked.

Om sommeren træffe man kan Johan
 over alt i vort lille land.

Snart han cykler ved Bjerresø,
 vælter — slår luftspring — er nær ved at dø.

Snart han svømmer i Vestervov,
 nær ved at drukne, han slap nu dog.

Om vintren han flakker ej sådan om,
 sjælden man ser da hans stue tom.

Mange fag han på skolen fik,
 mest han dog elsker sin gymnastik.

Hugning, skydning, skrivning, matematik og stil
 kan man lære af ham, når man bare vil.

Brækker du et ben, skal du få at se,
 han kan sæt' 'et sammen lige en, to, tre.

Fra Hymens lænker han holdt sig fri,
 der siges, at han derfor er så lykkelig'.

Men måske — tja — jeg véd det ej,
 er han dér på den gale vej.

Og, hvem kan vide, måske en dag
 skifter han sind i den samme sag.

Men hvordan det nu siden går,
mageløs er dog Brydegård.

Tak vi sige vor halvgamle ven
for den tid, som er svunden hen

Sammen ønsker vi Brydegård:
lykke med de næste halv hundred år.

Hans Trier Hansen.

Med sommerskolens ophør afsluttede Peter Augustinus sit syvårige ophold som lærer her i Vallekilde, i det han nu flytter til Antvorskov højskole for dér som skolens forstander at fortsætte det arbejde, han her i de mange år så dygtigt og så trofast har udført som lærer.

Vore bedste ønsker om held og fremtidslykke følger ham ind i hans ny hjem og gerning.

Da Ingeborg Helvegs helbredstilstand i sommer ikke har villet tillade hende at fortsætte sit arbejde her som lærerinde, så har Gudrun Busk fra Hørning trådt til i hendes sted. Eleverne fra forrige sommer vil mindes hende som daværende elev.

Harald Munk, læreren ved vor vinterskoles afdeling for malere, flyttede i fjor sommer til Holbæk for dér sammen med arkitekt Iver Bentsen at grunde en håndværkerskole. I hans sted fik vi forhenværende elev her fra skolen men nuværende malermester Karl Larsen fra Egebjerg på Falster til at lede skolens undervisning for malere.

Malermester Karl Larsen.

Af skolens ældre venner har vi i år mistet gamle Jens Pedersen i Vejleby. Af ham og hans liv findes her i årsskriftet en skildring af Vald. Bennike.

En kreds af danske højskolemænd modtog sidste vinter fra udlandet en opfordring til at lade udarbejde en række afhandlinger om den danske folkehøjskole og dens virksomhed. Disse afhandlinger, der skulde samstemmes og afpasses således, at de kom til at give et samlet, alsidigt og udførligt billede af denne skole, skulde så oversættes på forskellige europæiske sprog for således at gøre folkehøjskolen videre kendt, da det antoges, at der i fremtiden vilde blive brug for lignende skolevirksomhed derude i den store verden.

Det blev besluttet at tage dette arbejde op. En hel række af højskolens mænd blev opfordret til hver at tage sit bestemte æmne op til en sådan behandling.

Hvad mig angår, da blev jeg tildelt følgende: „Den danske folkehøjskole og dens forhold til faglig (teknisk) undervisning“.

Denne afhandling medtager jeg her længere fremme i vort årsskrift.

— Det var vist en gang omkring ved år 1890, at Trier en dag fortalte mig, at Andreas Bentsen, lærer ved hans skole og bygmester, var i færd med at skrive sine barndoms- og ungdomsminder ned. „Bentsen har læst en del af dem for mig,“ sagde Trier, „og jeg har sådan glædet mig ved at høre derpå.“

Mere fik jeg ikke den gang at vide herom; men mange år efter, da Trier for længst var død, kom Bentsen selv lejlighedsvis til for mig at omtale dette arbejde; jeg fik da lov til at læse, hvad han den gang havde nedskrevet.

Jeg opfordrede ham til at fortsætte, således at der kunde fremkomme en selvskildring af hele hans levned.

Der gik dog flere år, før han igen tog fat; det

skete først, da han som gammel mand havde sluppet sit andet arbejde, og dette blev vist således det sidste, han syslede med, inden kræfterne ebbede ud.

Han nåede at blive færdig, og jeg fik også dette sidste at læse; og idet jeg gav ham håndskriftet tilbage, bad jeg om uddragsvis at måtte benytte det til vort årsskrift.

Han grundede lidt og svarede så:

„Ja, når jeg er død.“

Det er da dette, som nu, efter indhentet, velvillig tilladelse hos hans børn, skér, idet jeg i denne årgang „begynder med begyndelsen“.

Arbejdet gør indtryk af at være let og hurtigt henkastet og ikke smålig gennemarbejdet, hvorfor jeg også har været nødt til at forbigå gentagelser og at foretage enkelte sammendragninger og smårettelser, uden dog — derom føler jeg mig overbevist — noget sted at have trådt teksten for nær endsige da forandret eller gjort vold paa den.

Endvidere må jeg bemærke, at jeg naturligvis har måttet forbigå ikke så ganske få ting af mere familiær art, ting, som vel kan have stor betydning for forfatterens slægt, men næppe hører hjemme i en videre kreds.

Retskrivningen er den, Bentsen har brugt i håndskriftet, men undertiden lidt skødesløst. Jeg har gjort mig flid for at gennemføre den, og det samme gælder håndskriftets mangelfulde tegnsætning.

Povl Hansen.

Læringsbesøget på Vallekilde folkehøjskole

i de to halvår:	1915— 1916	1916
Under 18 år var	11	14
Mellem 18 og 25 år var	139	183
Over 25 år var	12	15
Fra købstæder var	11	16
Børn af gårdmænd	72	108
— - husmænd	36	45
— - arbejdere og innsiddere	5	5
— - håndværkere og handlende	34	32
— - lærere og embedsmænd	8	14
— - andre	7	8
På Vallekilde højskole har før været	6	„
— andre højskoler — —	5	7
Fra Sjælland var	55	56
— Fyn —	14	20
— de mindre øer —	8	19
— Nørre-Jylland —	74	116
— Sønder-Jylland —	8	„
— Island —	1	„
— Sverige —	„	1
— Finland —	1	„
— Nord-Amerika —	1	„
Læringer i alt:	162	212

Ved

sommerskolens afslutning

1916.

Alt, hvad livets tråd dig spandt,
må du væve til et klæde —
rending fryd og islet glæde —
over, at du livet vandt!

Men det *kan* sig sådan føje,
at du møder sorg og møje. —
Må du slide,
må du lide,
må du løfte tunge stene, —
aldrig gør du det alene;
der er én, som ser din møje,
tørrer tåren af dit øje,
følger dine veje nøje,
hjælper på, hvad du må døje!

Skønt vi spredes ud i livet,
én ting er os alle givet:
Samme jord og samme himmel,
samme klare stjernevimmel,
fælles tag og fælles sag:
Gøre mulm til sol og dag!

I må vogte, I må værne
det, som vi jer gav så gærne,
disse ord og disse tanker,
som i vore hjerter banker;
gem det, brug det,
lad det være
blot et saltkorn, som kan nære,
som kan styrke jer i livet,
I af Gud fik givet!

Ja, *det* må I love,
at *det* vil I prøve:
I altid med glæde jert dagværk vil øve,
så det, her er sået, kan frugter bære
til Danmarks, men først til Vorherres ære!

Sidst jeg i et ønske må
alle tråde sammenslå:
Give Gud, at freden må
atter over verden slå
snart sin stærke vinge!
Da vil sig et takkekor
fra vor dyrebare jord
højt mod himlen svinge!

Bodil Lange.

Jens Pedersen i Vejleby.

Af Valdemar Bennike.

Når man vil nævne en enkelt mand, som den, der har givet den første anledning til, at Triers højskole kom til at ligge

i Vallekilde, er det skræder Jens Pedersen i Vejleby i Hørve sogn, som døde sidste forår, 87 $\frac{1}{2}$ år gammel. Når der er blevet sagt, at en Sjællænder gerne er en original, så passer det i hvert fald på Jens Pedersen; han var virkelig noget for sig selv, forskellig fra vor tids mennesker i almindelighed.

Født 1828 i et meget fattigt hjem i Føllesløv, mistede han $\frac{3}{4}$ år gammel sin moder og et par år

Jens Pedersen.

efter sin fader, og han blev da opfostret hos en ældre gårdmandsenke i Fårevejle, der fik betaling af sognet for at have ham. Men Mette Mads var en god og

from kone, som Jens kom til at holde meget af, og han tog mange gode minder fra dette barndomshjem med sig ud i livet. I et par år var han vogterdreng; men da han efter sin konfirmation skulde have fat på noget bestemt, forestillede man ham, hvordan skræderne sad lunt inden døre og tjænte gode penge, og han lod sig da overtale til at tage i lære hos skræder Jensen i Fårevejle. Dette håndværk kom dog aldrig til at tilfredsstille ham; skræderne måtte den gang arbejde hele dagen og den halve nat med, så der blev næsten ingen fritid til læsning og åndelig syssel; og fortjænesten var det endda så som så med. Jens P. længtes altid efter noget andet, og det skurrede bestandig slemt i hans øren, når man kaldte ham *skræder* J. P. Han var fra sin barndom blevet vænnet til gudfrygtighed, og han kunde aldrig — som så mange af hans venner — nævne et bestemt tidspunkt, da han var bleven vakt. Men hos skræder Jensen, som han kom til at arbejde for i tyve år, blev han meget *bestyrket* i sin barnetro, da denne mand hørte til „de hellige“ og rejste om i Ods herred og holdt gudelige forsamlinger. Vækkelsen i Odsherred var begyndt af mormoner; men nu var den blinde Jens Dyrholm fra Forlev den lægprædikant, der virkede mest her inde, og han og Jensen havde da meget sammen. Dyrholm holdt friskole i sit hjem, og han havde nu begyndt at udgive „Indremissions tidende“. Når han var i besøg i Fårevejle og dær udarbejdede afhandlinger til bladet, skrev Jens Pedersen dem ned efter *hans* tilsigelse. 18 år gammel begyndte denne selv at tage ivrig del i forsamlingslivet, ja efter et par års forløb begyndte han at hjælpe sin mester med ledelsen af forsamlingerne, da han var bedre skåret for tungebånd end denne. Jensen læste nemlig højt ved deres møder og var god til at samtale med folk; men

han kunde hverken holde taler eller synge, og det kunde Jens P. bægge dele.

Så kom soldatertiden, der for J. P. for en stor del gik med skrivi. Der blev nemlig spurgt ved hans afdeling, om der var en, der kunde skrive, og da var han den eneste, der meldte sig. Han kom til at rejse med generalstaben på opmåling i Nord Sjælland, mest som oppasser for den senere topografiske forfatter Both, der viste ham megen tillid og spurgte ham til råds i meget private sager, f. eks. hvor megen indtægt han burde have for at kunne gifte sig. Når Jens så svarede, at det var ham umuligt at sige, kunde Both sige i sin kommandotone: „Jeg vil høre din mening!“ Tit måtte Jens være tredjemand ved Boths og hans kærestes samtaler. Men Both kunde også være hård ved ham og skældte ham tit vældig ud, mens den anden oppasser, der ikke gjorde sine ting så godt, gik mere fri. Da Jens engang spurgte Both, hvor det dog kunde være, svarede han: „Jo, for dig holder jeg af og har lyst til at opdrage på; den anden er der ingen udkomme med.“

Efter udstået tjenestetid tog han atter til sin mester i Fårevejle. Nu hørte han, at der var blevet oprettet en højskole i Hindholm, og han udtalte for Jensen ønsket om at komme dær på højskole. „Så stikker der vel en præst i dig,“ svarede mesteren, der nødvendig vilde af med ham, og dermed tabte Jens modet og kom ikke på højskole dengang. Men han nævnte altid senere, at havde han da kommet på højskole, vilde hans udvikling nok være kommet ind i et helt andet spor, end det nu kom.

Imidlertid blev Hoff kapellan i Vallekilde og begyndte at holde forsamlinger omkring i sine sogne, og Jens P. traf da snart sammen med ham og følte sig stærkt tiltalt af ham. Han kom stedse hyppigere i kapellanboligen og fik mange alvorlige samtaler med

Hoff, så der udvikledes et inderligt og varigt venskab mellem dem.

Det var så engang, at der ved en forsamling i Fårevejle blev læst op af Luthers huspostil, og der forekom de ord: „Når Gud er blevet borte for os, skal vi blot søge ham i den hellige skrift; dær er han og ingen anden steds.“ Dette stødte Jens P.'s sunde sans, og han følte afgjort, det var fejl. Han talte med Jens Dyrholm derom; men *han* holdt med Luther. Heller ikke Hoff havde på denne tid klarhed over spørgsmålet; men de søgte trolig sammen, til udviklingen efterhåndt klarede sagen for dem bægge, at det var i Herrens *levende* ord i sin menighed, at han var at finde.

Da krigen brød ud i 1864, fandt vennekredsen, at det vilde være godt, om der kunde komme en af forsamlingsfolkene over til soldaterne på Als og bringe dem Guds-ordets trøst, som de i deres nuværende trængsler måtte ventes at være mere end almindelig modtagelige for, og J. P., der just brændte efter at få sådan en virksomhed, blev udset til at være manden. Man samlede 30 kroner sammen og gav ham med til rejsepenge, Hoff gav ham en bunke småbøger med til uddeling, og han drog til Als og Dybbøl. Den lille uanseelige, sivile mand med pakken under armen i det blåtærnede bomuldsklæde blev snart en velkendt skikkelse mellem soldaterne, og når han havde uddelt sine bøger og stemte op med en salme, samledes altid en hel del om ham, og han gav så Guds kærlighed et varmt vidnesbyrd. Han talte i Sønderborg under byens bombardement og i Dybbøl-skanserne midt under kugleregnet. Sådan stod han engang i en skanse og talte over det ord: „Den Gud vil bevare, er uden al fare,“ da en granat kom farende. Soldaterne råbte „dæk“ og krøb i ly; men J. P. blev stående og talte

videre. Snart tiltog kugleregnet dog sådan, at soldaterne helt måtte rømme skansen. Da gik også J. P., men aller sidst, med de ord: „Nu er her nok ikke til at være.“ Forunderligt, at Vilh. Beck i sin levnetsbog kan omtale dette som et bevis på fejghed og svigtende tro hos Jens Pedersen.

Ved hæren kom J. P. til at stifte bekendtskab med Peder Rørdam, der var feltpræst, og blev meget optaget af ham, og P. Rørdams prædkenbog blev stadig siden den bedste bog for ham næst bibelen, så mens han lå på sin døds seng, bad han flere gange om dagen sine børn at læse et stykke for ham deri. Og da jeg nogle dage før hans død sad ved hans seng, sagde han: „Havde jeg havt råd til det, havde jeg ladet trykke 500 stykker af den bog og uddelt til småfolk.“

Da hæren var trukket over på Fyn, traf han også på Middelfart-egnen sammen med feltdegnen Ernst Trier, hvem han fortalte med varme om den unge præst i Vallekilde, som der ikke fandtes mage til, og da Hoff senere kom over til Fyn at se til Jens Pedersen og soldaterne fra hans sogne, fik J. P. Hoff og Trier ført sammen, hvorved det livslange venskab blev sluttet, som blev så bestemmende for Triers livsgerning, idet han efter krigen fulgte Hoff's råd og oprettede sin folkehøjskole i Vallekilde.

Efter krigens slutning tog J. P. atter til Fårevejle og arbejdede for sin gamle mester i det forhadte håndværk. Men da Trier så i 1865 åbnede sin højskole, var han en af de første der mældte sig. Desværre kom hans skolegang her kun til at vare en uges tid; da døde nemlig hans gamle mester, og han blev indtrængende bedet om at komme hjem og lede forretningen for enken indtil videre, hvad han også gjorde, skønt med blødende hjerte. Nu syntes han tærringerne var kastede for hele hans fremtid, at han aldrig skulde

blive nålen kvit. Ved fastelavn brød han dog overtvært op for at komme på højskole resten af vinteren; men da den friplads, der havde været ham tilstået i Vallekilde, nu var optaget af en anden, tog han over til Kold i Dalum, som han havde besøgt under krigen, og blev dær til april.

J. P. var imidlertid bleven trolovet med Marie Rasmussen fra Bjærgene i Fårevejle, der var 14 år yngre end han (23 år), men lige fra sin barndom havde været en af hans bedste tilhørere i de gudelige forsamlinger. Hun var så på Kolds skole sommeren efter, og i september (1866) holdt de bryllup under meget fattige forhold.

Allerede foråret efter flyttede de til Vejleby at bo i den velkendte lille, lave hytte, hvor vejen fra Vallekilde støder til Svinninge—Nykøbing landevejen.

Nu begyndte kampen for brødet til dem og de 6 børn, de efterhånds fik. Og den åndens kamp og gerning, de bægge havde stået i og elsket så højt og ønsket mere end noget andet i forening at kunne fortsætte, måtte snart lade sig trænge i baggrunden. Hos J. P. fik derved livsglæden og livslykken et grundskud og hans sjæl et ulægeligt sår. Han syntes, han begik en synd mod Vorherre ved ikke at ofre sig helt for hans sag; han skammede sig for Gud. Denne følelse gav grundtonen i alle hans senere handlinger, og årene skulde kun forstærke klangen og gøre den endnu dybere og renere; men den var så dyb, at kun få kunde høre den.

Denne synd vilde han af al sin magt søge at sone, og derfor skulde han aldrig få fred i sindet, uden når han var i den gerning, hvor han følte, Gud kunde bruge ham; og dertil drev hans samvittighed ham dag og nat under nagende, men overfor alle uden én, tavs smerte; *hun* følte den og lindrede den i kærlig op-

opofrelse, og dette blev en af hendes store opgaver, der ikke mindst måtte løses derved, at hun tidlig og sent søgte at samle ind til det fattige hjem og derved muliggøre ham større opofrelse i *hans* eneste, store, men brødløse gerning.

Nu måtte altså både Jens og Marie hænge i med nålen de søgne dage; men fra lørdag aften til mandag morgen var han altid ude omkring og holdt forsamlinger, besøgte syge og hjalp i det hele folk på alle de måder, det stod i hans magt. Gav folk ham en enkelt gang et lille vederlag for sine tjænester, gik han ind i et eller andet fattigt hjem med det på vejen hjem; ja da han engang fik ti kroner et sted, hvor han havde holdt forsamling, lagde han dem i kirkeblokken i den første kirke, han kom til.

Da indre missions forening nogle år før var blevet stiftet i Stenlille, var han blevet opfordret til at blive dens første udsending, men havde afslået det, da han ikke syntes, et åndeligt arbejde kunde gøres for penge. Senere kunde han være blevet Grundtvigianernes rejsepræst, og det var ham en skuffelse, at han ved en misforståelse fra Hoff's side ikke blev det. Hoff kom nemlig en dag kørende forbi og spurgte da J. P., om han var glad ved sit håndværk. Dette kom sådan bag på ham, at han svarede et noget langtrukket ja—a, som Hoff opfattede, som om han helst vilde blive ved sit skræderhåndværk, og kørte bort uden at stille nogen opfordring til ham i anden retning.

Kort efter bosættelsen i Vejleby kom en gårdmand og bad Jens Pedersens om at undervise sin lille Peter, og da de gik ind på det, kom der snart flere Petere, så der blev en hel lille friskole ud af det i deres dagligstue, skønt der hverken var borde eller bænke til at begynde med, men børnene måtte hjælpe sig med kasser og kister at sidde ved, og J. P. sad på sit skræder-

bord og syede, mens han underviste, skiftende med sin kone, der tog sin gode del af dette arbejde som af det andet. Snart kom også de unge og bad dem holde aftenskole for sig, ligesom der tit holdtes møder og sammenkomster i deres så heldigt beliggende hus om de forskelligste ting, f. eks. om oprettelsen af en skytteforening. Det var altid en fornøjelse at komme i besøg i det lille hjem, hvor der aldrig fattedes æmne til samtale; for selv om det kristelige udgjorde grundtonen i livet dær, så havde Jens og Marie sans for *alle* grene af menneskelivet og kunde tage ivrig del i samtaler om sundheds- og lægevæsen, samfundsspørgsmål, politik, naturvidenskab o. s. v., mens de midt under drøftelserne arbejdede væk hver på sit.

På sølvbryllupsdagen erklærede J. P., at nu vilde han ikke sy mere, men kun følge sit kald som sygebesøger og vandreprædikant. Hans hustru styrkede ham på bedste måde deri ved ene at overtage hele friskolegerningen, som vist også lå nok så meget for hende som for ham, og ved at bjærge til huse, hvad der skulde til for at leve. Og fra nu af lå han stadig på vandring, både hellig og søgn, og i al slags vejr, og besøgte særlig dem, der var syge og sengeliggende, sang for dem og talte med dem, til at begynde med om, hvad der tilfældig faldt ham ind, eller hvad han særlig vidste optog vedkommendes sind; lidt efter lidt drejede han så talen ind på vor kristne tro og håb og sluttede med at fremsige dåbspagten og nadverordene og bede med og for os.

Når J. P. trådte op ved vore menighedsmøder, ved møder på højskolen eller lignende lejligheder for at give et indlæg i forhandlingen, kunde det jo nok ske i de senere år, at især den yngre slægt kunde finde hans tale både for langtrukken og fuld af mere personlig varme, end der var baggrund for hos fler-

tallet af forsamlingen. Men når vi lå til sengs og havde gode stunder, var vi sikkert alle glade, når J. P. trådte ind ad døren og gav sig i samtale med os på sin alvorlige og dog ikke ensidige eller snæversynede måde, selv om hans lange udviklinger somme tider til sidst blev noget trættende for den syge. „Nej, nu har jeg fået fat på dig og slipper dig ikke,“ kunde han sige, når han blev bedet om at bryde af.

Tit gik J. P. til Holbæk og besøgte de syge på amtssygehuset og havde da her som andre steder billeder med i lommen, hvoraf han uddelte til børnene. Han var nemlig en udholdende fodgænger og gik 86 år gammel på sin fod den 6 mile lange vej til Liselund, og det var endda kun med nød og næppe, at hans hustru og børn fik ham hindret i at tage sine sengeklæder på ryggen dertil.

Da han fyldte de 70 år, var vi nogle stykker samlede i deres lille hjem, hvoriblandt vor valgmenigheds præst Helweg. Da rejste Jens Pedersen sig op og bragte en sag på bane, som lå ham meget på sinde. Det var nemlig fastslået, at der skulde anlægges en jærnbanestation lige uden for hans dør, og han kunde da nok skønne, at deres hus og have vilde stige vældigt i værdi derved. Men denne værdi havde *de* jo intet gjort til at frembringe, og den tilkom altså ikke *dem* med rette. Nu vilde han så spørge *os*, der syslede med den slags spørgsmål, om hvordan vi syntes, han skulde forholde sig i den sag, hvordan han skulde undgå at tilegne sig uretfærdigt mammon, Hertil var vi selvfølgelig enige om at svare, at så længe samfundet ikke vilde tage, hvad *dets* var, så *var* der intet andet for de private at gøre end at nyde de værdier, der faldt i hver enkelts skød, og bruge dem på bedste måde, og så *så* vi hellere, at vore gode venner og samvittighedsfulde mennesker udnyttede dem end fremmede

spekulanter, og Jens Pedersens skulde derfor blot beholde de gaver med en god samvittighed, som Vorherre sådan syntes at ville velsigne dem med.

Jens P. solgte så nogen tid efter et stykke af sin grund for god betaling til at bygge et gæstehjem på. Og da det — trods Maries forunderlig ihærdige og omhyggelige arbejde for at holde sammen på hjemmet, foruden at passe friskolen og søndagsskolen — ikke var muligt at komme igennem med det, som skolen indbragte, så tog i 1907 de to børn, Kristen Otto Vang og Johanne, der i en del år havde været ude at tjæne og at uddanne sig inden- og udenlands, ved rejser og på højskoler, hjem, dels for at hjælpe deres moder med skolen, dels for at sætte en lille handel i gang med bøger, skolesager og meget andet, der kunde skaffe dem underholdet, og på det så heldigt beliggende sted lykkedes dette dem så vel, at det har skaffet både de gamle og de unge en mere betrygget tilværelse i de senere år.

Jens Pedersen følte tit åndens stemme i sit indre kalde på ham til noget ganske bestemt, og den måtte han altid følge, hvor meget end menneskene kunde trække på skuldrene ad hans ejendommelige optræden. Fulgte han ikke røsten, led han så ubeskrivelig bag efter og kunde ikke sove om natten. Tit kunde han ved aftenstid bryde op fra hjemmet med de ord: „Nu må jeg ud og tale med folk,“ uden at han vidste, hvor han vilde hen; eller den indre røst førte ham hen til helt andre egne, end han havde tænkt på, da han gik hjemme fra.

I de senere år drejede hans tanker og taler sig meget om profetierne, og han glædede sig over hvert tegn, der viste sig til, at nogle af dem var ved at gå i opfyldelse. Og sådanne fandt han endogså i den nuværende krig, som han i modsætning til de fleste andre

ventede sig meget ud af til sidst og ikke ønskede endt for snart. Især kredsede hans tanker dog om Israels børn, som i de sidste år har været ved i tusindvis at samles til i deres gamle land. Og han kunde bede så inderligt til Gud, at tårerne trillede ned ad hans gamle kinder, om han dog vilde samle de døde ben sammen og puste liv i dem på ny (se Ezekiel 37). For 7 år siden samlede han en del penge sammen til de fattige jøder i København og rejste om julen ind med til Israels-missionær Petri, som fortæller, at næppe havde Jens P. sat sig ned, før han sagde: „Moses var 80 år, da Gud kaldte ham til at føre Israel ud af Ægypten; jeg er ikke Moses men 80 år, og hvor vilde jeg gærne hjælpe med til at føre Israel ud af syndens Ægypten, og derfor beder jeg Dem modtage denne gave, jeg har samlet ind til Deres julefest.“ Han var så både dette år og hvert år siden en kærkommen gæst ved deres julefester, vidnende for de fattige jøder om den Messias, udgået fra Israel, som han selv havde fundet, idet han så opfordrede dem til at tage imod Jesus af Nazareth som Israels forløser. Skønt den dårlighed i foden, der henad foråret lagde ham til sengs, allerede var begyndt sidste jul, var han dog også *denne* jul inde hos sine israelitiske venner med henved et hundrede indsamlede kroner i lommen, og hans sidste ord til dem var: „Messias kommer, ja han kommer snart.“

Hen på vinteren foretog han sin sidste vandring inde i Odsherred. Da var der folk, der havde hørt ham gå på vejen og synge: „Jeg er, o Gud, din vandringsmand!“ Hjemkommen derfra måtte han lægge sig. Men han, der aldrig før havde fejlet noget, kunde ikke tåle denne ro i sengen. Ja, han fejlede egentlig heller ikke andet nu, end at kræfterne langsomt ebbede ud, mens han lå og talte jublende glad om det rigtige liv, han nu skulde begynde på, og

sang og bad, så de 18 dage, han lå, blev en rigtig festtid for hans familie og de mange venner, der daglig besøgte ham.

Han havde i almindelighed søgt til Herrens bord hver søndag, ja tit desuden givet sig den hellige nadver selv, så den var blevet hans daglige brød. Og nu indbød han alle os, der så ind til ham, til at komme igen skærtorsdag kl. 2 og nyde nadveren sammen med ham og hans familie, ja han nævnede efterhånden navnene på alle sine mange venner rundt omkring og bad, om man vilde bringe dem den samme indbydelse. „Men sig så til dem,“ føjede han til, „at de må gærne tage deres børn med!“

Det var dog let at mærke, at han ikke vilde kunne leve til skærtorsdag. Af og til faldt han hen i en døs, men vågnede så brat op med sådanne udbrud som: „Nå, er jeg endnu hernede på den gamle jord?“ Et par dage før sin død bad han børnene læse Kædmøns sang for sig: „I kvæld blev der banket på helvedes port.“ Og søndag den 9de april sov han ind, glad og rolig.

Nogle dage efter samledes en 4—500 venner, valgmenighedsfolk, missionsvenner og mange, der ingensteds hørte hen, i broderlig ening om den mands kiste, der havde været som et samlingsmærke for dem. I den mørkt malede kiste var nedlagt hans vandringsstav med de udskårne indskrifter på, der tit havde givet ham æmne til samtale med folk, og rundt om kistelåget var sat med gyldne bogstaver hans eget yndlingsrim: „Vor kristentro med bad og bord er hele slægtens redningsord.“ På skolens legeplads, i Hørve kirke og på kirkegården aflagdes lige varme vidnesbyrd af valgmenighedens præst, den indremissionske sognepræst og afdødes ældste søn.

Hans to ugifte børn, der lever stærkt i mindet om deres fromme fader, fortsætter nu med dygtighed, og godt støttede af deres gamle moder, den dobbelte gerning med friskolen og handelen i det ny store hus, de for nogle år siden fik rejst ved siden af den gamle, lave, men minderige hytte.

Barneminder.

Barneminder, barneminder,
 hvor I smiler mig i møde
 hist fra livets morgenrøde,
 bringer kinden til at gløde
 under issens sølverhår. —
 Er det fattigt kun og trangt,
 barnemindet rækker langt.

Barneminder, barneminder,
 medens tidens bølger rinder,
 medens dage dør og svinder,
 vej til hjemmets dør I finder
 for den trætte vandringsmand.
 Er det fattigt kun og trangt,
 barnemindet rækker langt.

Barneminder, barneminder,
 sagte sus af englevinger,
 er det hjemmets bud, I bringer?
 medens aftenklokken ringer
 for den hviletrætte sjæl.
 Er det fattigt kun og trangt,
 barnemindet rækker langt.

Barneminder, barneminder,
 rejs jer da af glemselsgraven,
 smyk som blomster barnehaven!
 mens jeg griber vandringsstaven
 for at gæste hjemmets kyst.
 Er det fattigt kun og trangt,
 barnemindet rækker langt.

Povl Hansen.

Små minder om små ting.

Af Povl Hansen.

I.

Odense-turen.

Povl, du skal op lille Povl, kan du stræbe at komme!“ Den lille udstødte en misfornøjet grynten; lyset fra den lille tælleprås, som mor havde i hånden, skar ham i øjnene, hvorfor han atter lukkede dem og gjorde et vrantent forsøg på at komme om på den anden side for at sove videre; men mor lod sig ikke afvise: „Nej, kom nu Povl, du må køre med far til Odense i dag.“ „Odense!“ nej hvad var dog det for et trylleord, „med far til Odense.“ Med ét sæt sad den lille overende i sængen, øjnene skinnede, han var spilvågen med det samme.

Moderen satte lyset paa det lille tarvelige sovekammerbord, flyttede en stol med drengens tøj hen til sængen, mens hun sagde: „Se her, min dreng, her lægger jeg dit „fine“ tøj, kan du nu klæde dig på i en fart, så skal jeg lave davren i stand imens.“

Om han kunde skynde sig? ja sandelig! nåda, hvor han brugte fingrene, alt imens han hoppede og sprang omkring mellem stolen, det lille bord og slagbænken, hvor de yngre søskende lå og sov uden at ane det mindste om den glæde, som han, deres store bror — 8 år — i denne morgenstund oplevede. Men at stå stille på samme sted og rolig klæde sig på,

sådan som far og de store altid gjorde, det var plat umuligt for ham.

Nu ud i bryggerset at få sig vasket og redt, så trøjen på og ind til mor. Det var altsammen kun et øjeblik's sag.

„Nej er du allerede færdig,“ lyder det fra mor henne ved komfuret, „du har rigtignok skyndt dig. Men vænt nu lidt, så kommer far nok ind, og så skal vi have davre.“

„Vænte lidt,“ ja det var lettere sagt end gjort. Povl prøvede at forkorte væntetiden ved at krybe op på gåsebænken og gennem de små, solbrændte, bly-indfattede ruder titte ud i gården. Der var endnu et par timer til dag; november-natten var ikke sådan at få bugt med, bælgmørk rugede den der uden for; men nede fra porten sønderreves mørket af tællepråsens lys i den lille staldlygte, som farbror Rasmus holdt dinglende i sin hånd, mens han og far masede med at få de seks tdr. rug læsset op i den grønne fjællevogn.

Nu er de nok færdige; Povl kunde se far gå hen efter vognporten for at hente „chenillien“, et meget ærværdigt klædningsstykke, som brugtes af far på de kolde købstadsture, rimeligvis købt på auktion efter en eller anden herregårdskusk eller lignende rangsperson. Samme chenillie med sit blegrøde fo'er og sine store „slag“ havde sin plads i vognporten, side om side med gårdens vogne; den blev af børnene betragtet med ærbødighed som et væsen, der havde set bedre dage.

Mens far nu kom ind for at klæde sig om til turen, skred farbror med den dinglende lygte over mod stalden, og snart hørte Povl hestetramp; han vidste, at dyrene skulde ud at vandes, for at de mere ivrigt skulde tage for sig af krybbens foder, Rasmus havde ondt ved at holde dem i ave. Det kolde vand fik dem til at gyse og fnyse og hugge skoene i stenbroen, som om de vilde

sparke dem af; men de sad godt fast; ti dagen i forvejen havde Rasmus været henne hos smeden og fået dem lagt om eller dog efterset.

„Spis dog, lille Povl!“ sagde mor ved davrebordet, „du spiser jo ingen ting.“ Ak nej, hvor kunde nogen forlange, at man skulde spise, når spændingen sådan beherskede én. Det blev ikke til meget med den lilles davre.

Endelig var de uendelig lange forberedelser da nær ved afslutningen. Hestene stod for vognen. Farbror stod „ved hovederne“ på dem. Far iførte sig chenillien, og mor kom nu frem med fars søndagsfrakke; den skulde Povl have på for ikke at fryse; ti overfrakke eller stortrøje var i de dage ukendte klædningsstykker for sådanne småfyre. Synet af frakken virkede som en stærk dæmper paa Povls jubel; kunde han dog ikke blive fri for at få den på, han frøs ikke det mindste, så han behøvede den aldeles ikke. Men her hjalp ingen „kære mor“; frakken måtte på; kraven blev oven i købet smøget op over ørene; mens ærmerne til gengæld blev foldet så langt tilbage, at han kunde få de små hænder med „mulehandskerne“ nogenlunde til frit brug. Nu løftede mor ham op i vognen ved siden af far. Fødderne med de små knapstøvler blev stoppet ned i fodersækken med hestens hakkelse, og således var alt for hans vedkommende i orden til den æventyrlige udfærd.

Nu tager far tømmerne og pisen. Han ser endnu en gang hen til mor, mens han fremsiger de ord, der altid er de sidste, inden hestene sættes i gang: „Så da, i Guds navn!“ Povl syntes altid, de ord lød så højtidelige, og han kunde godt lide, at far udtalte dem.

Foran vognen går farbror, mens den vender i gården; den dinglende lygte holder han fremdeles i hånden, skyggen af hans ben viser sig ovre på den

hvide kostaldvæg; som i vanvittig forvirring løber disse kæmpeben frem og tilbage langs væggen, alt efter som lygten svinger, og benene bevæger sig.

Lænkehunden nede ved porten er kommen ud af sit hul, den stiller sig lige på bagbenene, mens forbenene fægter i luften; den vil også hilse far vel.

Nu ruller vognen gennem porten ud på gaden; Povl vender sig og ser tilbage. Jo, der står farbror endnu med lygten men kun et øjeblik, så lukkes porten, og lyset er borte. Rundt om ham hersker et buldrende mørke, å, at far kunde finde vej, det kunde Povl slet ikke forstå; han kryber nærmere ind til ham og gemmer sig en stund i chenilliens slag. Da han atter kommer frem, kan han dog skimte lidt, han ser omridsene af vognen, hvorpå han befinder sig; men længere borte ruger det tætte mørke; det lukker sig som et hav om ham, vognen er som en lille båd på det store hav, og i den båd er om bord alt hvad han har med sig af hjemmets verden; først og fremmest da hans egen, gode far. Den lille synes i grunden, det er så hyggeligt således at bæres af den lille båd frem gennem mørkehavet med far som styrmand. Hans plads ved fars side i den stive agestol med det upolstrede ryglæn og det tarvelige, høstoppede hynde vil han i øjeblikket ikke bytte bort for en kongetrone.

I førstningen er han meget optagen af „klojden“*) den lille treårs hest til nærmer, den pruster, tygger i bidslet og forsøger sig i alle mulige dansetakter, mens fars kloge og beroligende ord lægger en dæmper på dens ungdommelige kådhed. Endelig falder den nogenlunde i rolig gangart, og Povl kan vende sin opmærksomhed anden sted hen.

De er nu kommen ind i den snævre, sandede og

---

*) „klojd“ = plag, en ung hest.

bakkede gyde Stishavevej. Den kendte Povl nok; ti derhenne til højre ligger jo fars lille skov, som han så tit har været med oppe at hente brænde i. Men ellers var Stishavesgyden lige så uhyggelig, som den var lang. De høje, levende hegn gør mørket dobbelt tykt, og de få boliger, der findes, fremhæver kun stærkere ødet. Der skimter han nu Hans B.'s sted; en gysen går igennem ham; folk fortæller jo højlydt uhyggelige historier om denne mand. Povl bærer altid på en hemmelig rædsel for denne store, knokkelstærke mand med det røde, grove ansigt og det lange, tjavsede hår.

Uvilkårlig trykkede han sig tættere ind til far, mens vognen langsomt arbejder sig frem gennem de dybe hjulspor forbi denne mands hjem, som dunkelt skimtes under de tætte popler.

Et stykke længere fremme hører Povl en stærk og truende susen i luften højt over sit hoved. „Hvad er det far?“ spørger han „Det er Rynkeby mølle, min dreng,“ lyder svaret. Til højre for vejen ser Povl i den begyndende grålysning møllens sorte, tjærede skrog rejse sig himmelhøjt i vejret som en mægtig jættekrop; det røde lys fra det lille vindue der højt oppe forekommer ham som et ondt øje, der midt i jættens pande ser truende ned på ham, mens de susende vinger bliver til jættens arme, der i vildt raseri fægter omkring i luften og synes at true det lille køretøj med undergang. Hestene har nok en lignende fornemmelse, ti de udstøder en ængstelig fnysen, mens benene under dem går som trommestikker. Først et godt stykke fremme ad Odense-landevejen, hvorpå de nu er drejet ind, falder de atter i ro og lunter jævnt af sted.

Landevejen gør nu en svingning og fører dem ned gennem landsbyen Rynkeby; mørket begynder langsomt at opløse sig og indvarsle den kommende morgen. Foran dem på vejen hører de taktfaste skridt af en

daglejer, der „går på arbejde“. Et skingrende hanegal fra den nærmeste gård besvares med et lignende fra nabogården; en portluge åbnes hist, et „lovindue“ her; ænderne vralter frem under gade-porten, lænkehunden rasler med lænken og udstøder et par søvnige glam til tegn på, at den har hørt vognrumlen ude på vejen. Fra loerne begynder plejlernes taktfaste slag at lyde, kort sagt: livet vågner atter efter den mørke nat, morgenen er inde.

Lille Povl sidder ved sin faders side i den stive agestol og hører og ser alt med barnets uendelige modtagelighed; ubevidst modtager og gemmer han alle indtrykkene så godt, at de aldrig senere i hans liv viskes ud. Stundum sidder han tavs og lytter og inddrikker alt det ny og underfulde; men til andre tider går det løs med spørgsmål efter spørgsmål til far, som med ubegribelig tålmodighed forsøger at besvare så mange af dem som mulig.

Det er helt bleven dag, idet de ruller ind gennem den næste landsby.

„Hvad hedder den by, far?“

„Årslev“.

„Nej far, — sikken dog nogle store gårde,“ udbryder drengen, da et par ny, grundmurede og teglhængte bondehjem fanger hans blik lige ved indkørslen til byen:

„Ja, de brændte en gang, og så blev de bygget fint op igen, ser du,“ oplyser far; „i den fine gård dér bor en mand, som en gang har været rigsdagsmand.“

Povls øjne bliver store og runde; tænk, at han er en af de store mænd så nær.

Men nu drager kirken hans opmærksomhed til sig, som den løfter sig derhenne på kirkebakken. Det er især tårnet; nej hvor det ser morsomt ud; han synes, det ligner en lille gammel lavstammet mand, firskåren

og bredskuldret og med en rød toplue på hovedet. Nej da var tårnet hjemme i Ringe rigtignok både højere og kønnere, ligesom en soldat, tænkte han — ung og stærk og med mange snore på tøjet.

Han følte et stille velbehag ved tanken om hans eget kirketårns fortrin. —

Men nej, hvad var nu det dér! Til den modsatte side af kirken lå tæt op mod landevejen et hus, hvis forside afsluttede ved bægge ender i en hjørnepille, muret op som af store kvardersten, den ene oven på den anden, og disse efterlignede kvadrer var så skiftevis malet røde og kalket hvide.

Povl måtte lé ved at se disse røde og hvide firkanter; thi han syntes bestemt, de lignede nogle meget store stykker brystsukker. Og han måtte straks spørge far, om ikke pandekagehuset, som Hans og Grethe så på deres æventyrrejse, havde set omtrent sådan ud. — Tænk, om man nu ligesom Hans og Grethe kunde have gået hen og brudt ét af de store stykker brystsukker af og taget det med sig i vognen til brug på rejsen. Det kunde jo godt ligge dér foran ham på kornsækkene. Han kunde lige frem smage, hvor lifligt det vilde være at suge på.

Han vakttes af sine behagelige forestillinger ved at far pegede med pisken fremad til venstre og spørger ham, om han kan se det høje, slanke kirkespir dér langt, langt borte. Efter nogen søgen finder han det.

„Det er spiret på St. Knuds kirke i Odense,“ siger far; og drengen synes, der er en særlig højtidelig klang i fars stemme ved disse ord. „Å, for alt det, som far dog véd,“ tænker den lille; „det er rigtig nok morsomt at køre sammen med far.“

Nu ruller den grønne fjælleavn ind i den store landsby Højby. Gårdene er ikke her grundmurede men bindingsværk med rødbrunt tømmer og små hvid-

kalkede, indmurede firkanter efter gammel fynsk skik og brug.

Det bliver dog navnlig besøget i kroen, der tildrager sig den lilles ivrige opmærksomhed.

Se nu dér kroladen, hvor den strækker sig halvvejs ud på landevejen; han synes, den mest af alt ligner en fælde, henstillet til deri at opfange de vejfarendes køretøjer; ladeporten står på vid gavl, som om han og far allerede længe var væntet, og ladekarlen er straks ved hånden, som om han ikke har haft anden opgave end den at tage sig af far og hans svedige heste; han sætter en trappe til vognen; han sætter en krybbe frem; han forsikrer far, at han skal nok fodre og passe hestene. Povl er overvældet af forundring over denne vildfremmede mands hjælpsomhed og opmærksomhed; han synes ligefrem, at han aldrig har mødt noget lignende. Han kan ikke lade være at udtrykke sin beundring til far. Men denne lær så underligt i skægget og giver sig til at fortælle noget om nogle penge, han kalder drikkeskillinger; men de Penge kender Povl ikke, og kan ikke begribe, hvorfor far sådan pludselig uden nogen anledning begynder at tale om sådanne uvedkommende ting.

Å, hvor gør det dog godt således atter at komme af vognen og få benene rettet efter den to timers køretur i den kolde morgen; men fødderne er bleven så kolde i de små støvler, og han kan slet ikke få varme i dem igen. Der bliver så ikke andet for, end han må rette sig efter fars råd og trave til fods bag efter vognen. da de efter endt bedetid atter skal af sted.

En sådan rask lille løbetur vilde Povl under andre omstændigheder med glæde have foretaget; men her var en slem ting at tage i betragtning, og det var fars lange søndagsfrakke, som han — trods indstændigt udtalt ønske derom — ikke kunde få lov til at tage af.

Hestene, der var bleven frisket godt op, sætter straks i rask fart hen ad bygaden. Povl må ordentlig strække ud, om han skal følge med. Noget hjælper det, at han får fat bag i vognsmækken; men det kniber i den store frakke. Skøderne flyver og farer ham om benene, hugger og hamrer ham i hælene, som var de besatte af en ond ånd.

Og nu træffer det sig hverken værre eller bedre, end at køretøjet netop ramler lige ind midt igennem en flok børn, der er på vej til skole. Ved første øjesyn af løberen standser de som målløse; men i det næste kommer de desto bedre til mæle; under øredøvende jubel styrter de af sted efter vognen for at nyde det kostelige syn så længe som muligt, mens deres ustyrlige latter smælder om ham som en hagbyge.

Povl hører deres hujen og skrigen, han hører enkelte af de udtryksfulde bemærkninger, de sender efter ham; blodet stiger ham til hovedet, hjertet banker, han løber som for livet, mens frakkeskødernes raseri ikke længer kender nogen grænser.

„Far!“ begynder han, „far, må jeg ikke komme op nu. — Far! nu er jeg bleven varm.“

Men far sidder ubevægelig der oppe i agestolen, og den lille forstår, at han nok ikke *vil* høre. Der er altså ikke andet for end at holde ud. Men nu bliver det først rigtig galt: En lille nysgerrig køter har stukket hovedet ud af den nærmeste port for at se hvad den halløj har at betyde.

Næppe opdager den Povl og hans frakkeskøder, førend den over stok og sten sætter af sted efter ham, mens dens gøen bliver til en eneste lang ubestemmelig lyd, halvt tuden og halvt hyl. Byens andre hunde forstår af køterens signal, at der er spænd i gaden, og fra gyder og gærder møder de op for at understøtte kammeraten. Hverken knapstøvlerne eller frakke-

skøderne synes længere at have deres blivende sted på denne jord, så hurtigt og ustandseligt flyttes de.

„Far,“ lyder det igen og denne gang med ikke så lidt ængstelse i stemmen, „far, nu sveder jeg; må jeg ikke nok nu komme op.“

Far ser sig lidt tilbage; Povl benytter lejligheden til ved en kraftanstrængelse at nå frem på linje med fars plads i agestolen, og i samme nu, som far strammer tømmerne for at standse hestene, er de små ben rede: en fod på forhjulets nav, en anden på dets øverste kant, og i næste nu sidder han på sin gamle hyggelige plads ved fars side og kan nu med ro og overlegenhed kaste et blik tilbage på både børn og hunde, der hurtig sækker agterud, da der nu ikke mer er noget at løbe efter.

Povl putter benene i fodersækken, tørrer sveden af panden og læner sig tilbage mod det stive rygstød, mens han rigtig nyder hvilen og den behagelige varme, han har løbet sig til.

Men snart er hans opmærksomhed atter fangen; nu svinger køretøjet ind på den store hovedlandevej (Nyborg-Odense). Vejbanen er her ikke alene meget bredere men også fastere og jævner; hestene sætter derfor farten op og strækker ud. Både foran og bagved er andre køretøjer, mest bøndervogne ligesom den, hvori Povl har plads, læssede med kornsække. Nogle kører rask og sætter uden om, andre snegler sig af sted, og dem kører far forbi. Povl prøver, om han kan tælle vognene; det er ikke så let, da de ikke holder plads. Den lille hånd må op, og pegefingern hjælper til med at finde det rigtige tal; ti—elleve—tolv, tæller han. „Skal alle de vogne til Odense, far?“

„Ja min dreng.“

„Ja men far, hvor kan der dog blive plads derude til alle de heste.“

„Å jo, det går nok.“ — — Ja, far han må jo vide besked. —

„Hvad er det for en lille vej, som løber dér ved siden af den store vej, far?“

„Det er en spadseresti; men ser du træerne dér mellem vejen og stien; det er frugttræer; du kan tro, her er værd at køre om sommeren, når kirsebærrene eller æbler og pærer er modne, så kan de undertiden falde lige ned i hattepullen til os.“

Drengen sidder en stund ganske tavs og tryller sommersyner frem, hvori æbler og pærer styrtregner ned i hovedet på de lykkelige vejfarende. Men nu hilder byen dem i husrækkernes lange fangearme; vejbanen ombyttes med brolagt gade; færdselen tiltager, for hvert tiende eller tyvende skridt kommer man forbi et menneske, og alle synes de at have travlt; hvad kan alle de mennesker dog have at bestille; de har jo hverken korn at tærskes eller køer at passe, og de har jo også allesammen deres søndagstøj på! — —

Ja, der var meget at spørge om; men vognrumlen overdøver hans lille stemme, og far har da også nok at gøre med at passe hestene, især klojden synes helt ovenud; hovedet har den løftet så højt, at den ordentlig må lave „svanehals“; uophørlig tygger den på bidslet, så skumstænkene flyver den om bringen, ja helt op til de to i agestolen; og så har den atter slået over i den flotteste dansetakt, benene går som trommestikker. Selv den gamle brune smittes af dens nervøsitet; den løfter forsigtig halen langt ud fra sig som for ikke at få den stænket til, og så hamrer den pladerne i stenbroen, så det drøner igennem vognrumlen.

Povl ser i den højeste beundring op på sin far; å, at han kan sidde så rolig og styre de vælige heste, ja det er rigtignok en stærk og modig far, han har; men det er også en god far, slutter han sin tankerække.

Nu sænker gaden sig ned mod „Frederiks-broen“ over Odense å; midt på hældningen holder far hestene an og tvinger dem ind igennem den store hvælvede port. Hestehovenes klapren og vognhjuleenes rummel forstærkes tifold under porthvælvingen. Klojden bliver som ude af sig selv af angst; den kaster sig ind mod den fjærner med ryggen, mens den stritter med benene til nærmer, helt ud mod væggen, for ikke at komme den for nær. Godt, at den gamle brune ikke er sådan at rende med, den har for megen vægt i sin meterdybe krop til at lade sig sætte til vægs af sådan en sprællemand. Men nu taber far nok også tålmodigheden, hans stemme får en mægtig truende klang, og et piskeslag suser ned over lænderne på den unge galning, så den i en fart atter kommer på ret køl og så — er vognen inde i gården hos Vilh. Mægård. Povl kan atter trække vejret. Vognen skumpler over de ujævne brosten, gennem den forreste gård og ind i den store baggård med de høje kornlofter på siderne, luge ved luge i mægtige rader, kun enkelte står åbne; under en af disse bliver fars vogn vist hen. En trappe sænkes ned i vognen fra den åbne luge, og nogle mænd begynder straks at bære sækkene ad trappen op på loftet.

Imens er de to rejsende kommen af vognen; staldkarlen med langt forklæde og i klodser (lædertøfler) tager sig af hestene, hjulpet af far. Dyrene længes åbenbart efter at få selen af. Da det er sket, ryster de sig, så skoene synger imod stenbroen. Ved vandings-truget begraver de deres varme muler dybt i det kølige vand, og skyller derpå munden ud et par gange, inden de tager for sig af den læskende drik. Hvor er de tørstige, far må et par gange med magt trykke klojden bort, for at den ikke skal sluge det kolde vand så hurtigt, at den skal blive „forfangen“ af det.

Nu trækker staldkarlen af med dem, mens far

følger med fodersækken. Povl travet også med; han har nok lyst til at se, hvor de bliver af.

Farten ender inde i den mægtige rejsestald, hvor allerede så mange heste findes, at de er utallige for Povl; to og to er stuvet sammen i hver bås. De er ikke alle fornøjede med den plads; det kan tydelig høres på de skingrende hvin, den vrede vrinsken eller de arrige spark i spiltovene, som stadig høres.

Povl er helt overvældet af alt dette men er forresten godt tilfreds med atter at komme ud i frisk luft; ti stalden er fyldt med så ramme dunster og så skarp en em, at han må både harke og nyse.

Far har hentet madpakken henne fra vognen, og de følges nu ad ind i „skænkestuen“. Her sidder andre bønderfolk rundt omkring fra. De er i lignende ærinde som de to i dag kommen til købstaden; de sidder og spiser af medbragt mad.

Far finder et tomt hjørne, og dér slår Povl og han sig ned. Så snart de har sat sig, kommer „skænkepigen“ vimsende og spørger, om der er noget, de ønsker. Far beder om to glas hvidtøl. Så vikler han maden ud af det røde tørklæde, og de tager for sig af retterne. Mor har udelukkende givet dem hvedebrød med; der er hjemmelavet smør og desuden ost eller hjemmerøget lammekød oven på brødet.

Det er herreretter, og da glasset med det søde hvidtøl står foran Povl, véd han intet mer i verden at ønske sig.

Men far, han er rigtignok flot i dag; lidt efter, da den værste sult er stillet, kaldes skænkepigen atter hid, og nu bestilles toskillingsbakkelser. Da de kommer, skubber far tallerkenen hen foran sin dreng og siger: „Se hér Povl, spis så mange, som du vil!“

Povl føler sig atter overvældet; hans tyggeredskaber går fuldstændig i stå; tænke sig, at han må spise sig

helt mæt i noget så vidunderligt som „bakkelser“ med sukker på og med to smørhuller i. Nej dette er uhørt, det overgår enhver erfaring hidtil i hans korte liv. Han sender far et blik så fuldt af den glædeligste overraskelse, at far må smile ad sin dreng.

Mon der findes en sådan far til i hele Fyns land!

Efter spisningen skal der besørges ærinder i byen. Far haler frem under agestolen en kurv med æg og en tøjrolle; det var et langt stykke vadmel, hvortil ulden af gårdens får var anvendt. Mor og pigerne havde selv klippet fårene, vasket, kartet og spundet ulden, mens landsbyværeren derhjemme havde besørgt vævningen. Nu skulde rullen stampes, overskæres og farves med den almindelig brugte „mellemlå“ farve.

Med vadmelsrullen på nakken og med kurven på armen gik far nu fulgt af Povl ud på gaden. Han tog straks vejen ned over „Frederiksbroen“. Atter her måtte den lille undre sig: at mennesker dog kunde lave en så vældig bro, der kunde nå helt over åen og dog kunde bære de store fragtvogne. Det aller morsomste var forresten at stå midt på den og se ned i vandet, hvor små fartøjer gled forbi under fødderne på ham. Han kunde næsten ikke rive sig løs; far måtte kalde både én og to gange, før han endelig kunde få benene på gang igen.

Æggene solgte far inde i en stor butik, og så skulde man søge farveren op.

Uh, hvor der lugtede inde hos ham; Povl kunde næsten ikke trække vejret; dér var ikke så morsomt at være. Nej da var det sandelig noget andet inde hos manufakturhandleren. Her skulde far købe lidt til mor, og desuden viste det sig, at far havde nok haft sin mening med at tage Povl med til Odense i dag. Han var nu bleven så stor, at han ligesom andre drenge måtte få et „yderhalsklæde“.

Stor, ja overvældende var Povls glæde.

Det værste var blot at få ét valgt blandt den umenneskelige mængde, som købmanden væltede ud på disken, alle størrelser, alle mønstre, alle farver.

Hvad skulde han dog vælge.

Men måske far selv vilde bestemme, hvilket det skulde være.

Nej tvært imod, han giver netop Povl lov til selv at udvælge *det*, han synes bedst om. Uh, hvor var det svært. Men da opdager han pludselig ét, som hidtil helt var undgaaet hans opmærksomhed; i samme øjeblik er al tvivl som blæst bort; dette skal det være. Klædet var ikke meget stort; det var skinnende skarlagentrødt med en bred grøn, fransk bort om.

Men — og han blev helt bange ved tanken — måske det var for dyrt, og måske han vilde blive *alt for fin*, hvis han virkelig fik et sådant på.

Ganske sagte og forsigtig måtte han betro far sit store og brændende ønske; ti var ønsket *for* stort, så skulde købmanden dog ikke høre det.

Far stod lidt og så på det røde klæde, der var falden den lille i øjnene, så smilede han på en måde, der fik Povl til at fatte mod. I næste øjeblik skinnede det beundrede klæde fra sin ny plads om Povls hals. Far betalte, og de gik atter ud på gaden. Den lille syntes, at alle folk måtte lægge mærke til hans halsklæde og dele hans glæde over en sådan gave; de måtte nok ønske sig en sådan far som den, han havde. Et par fine damer standsede lidt, idet de mødte ham; han så de smilte til hinanden, da de skred ham forbi; intet kunde have fået ham til at tvivle på, at det måtte være et beundringssmil, der lyste op i deres ansigter. Måske tog du fejl, lille Povl, det var måske et spottende smil, men du er undskyldt, ti dem kendte

du jo ikke; det var af de slanger, som din barnefod kunde træde på uden at blive bidt.

Far ser på uret. „Vi må skynde os Povl, for klokken er mange.“ Skynde sig, ja det er sandelig ikke let, hvor der er så meget at se efter og lægge mærke til.

Da de atter var kommen tilbage, trækker far op af lommen en seddel, hvorpå det er skrevet op, han skal købe til mor af husholdningssager: sirup, sukker, kaffe, kandis o. s. v. Med den går han ind i Mægårds butik og kræver dér ind efter den. En stor lerdunk har han med ind fra vognen. Dér kommer de 16 pund sirup i; de øvrige varer kommer i kurven.

Povl har stået ganske tavs henne ved disken hos far, mens varerne vejes ud. Bodsvenden griber ned i figenkassen og tager en figen, som han overrækker drengen med mange anerkendende ord. Povl skønner i høj grad på hans gavmildhed; han føler sig i hjertet forvisset om, at det må være en god ung mand. Det er i det hele taget forbavsende, hvor folk er venlige her i Odense.

De mange forskellige småting er nu afvejet og indpakket. „Ja,“ siger far, „nu er vi så færdige Povl; vi skal nu bare have pengene for vort korn inde hos Mægård selv.“

Fra butikken førte en dør ind til Mægårds kontor; mod denne stiler nu far; han nærmer sig den så langsomt og betænkeligt, synes Povl. Endelig er han der; men i stedet for at åbne døren giver han sig til at banke på den. Hvad skal det dog betyde, tænker den lille. En stemme høres inden for, og langsomt og forsigtigt åbner far døren. Huen holder han i hånden. Henne i en stol sidder en temmelig svær mand med bakkenbarter og meget sort hår. Povl synes, far går

så underlig forsigtigt, idet han stiler hen imod den fornemme mand. Det er ligesom fars skikkelse her inde bliver lidt mindre, end den plejer. Drengen ved ikke rigtig hvad der er i vejen; men han kan ikke nær så godt lide at se far her i den fine stue foran den fornemme mand, som i formiddags ude på vognen, da klojden vilde gøre sig utilbens, og far strammede tømmerne, svang piskan og tvang det sprælske dyr til at lystre.

Nej Povl er klar over den ting, han kan ikke lide den fine og fornemme mand, der knap synes at lægge mærke til fars nærværelse og aldeles ikke ændrer hans egen; og han er glad, da de igen sidder på vognen og kører hjemad.

Hjemturen gav ikke mange oplevelser; ti den lille er træt ikke mindre på sjæl end på legeme. Øjnene vil stadig falde til; han nikker og svingler i agestolen, som skulde han falde af. Far foreslår ham at krybe om bag i vognen; der er et godt lag halm på vognbunden, og oven på det ligger de tomme kornsække.

Selvopgivende følger Povl dette forslag, kravler om i halmen, lægger sig dér, så lang han er, dækker sækene over sig og ligger nu og stirrer op i den grå novemberhimmel.

De er nået tilbage til Højby, og Povl genkalder i mindet morgens oplevelser med skolebørn og hunde. Da hører han atter træskoklapren af små raske ben. Han kan ikke tage fejl, det må være skolebørnene, der netop nu er paa hjemvejen fra den skole, de i morges var på vej til. Han har en usikker fornemmelse af, at der igen kunde ske noget.

Nu når træskoene hen til vognen, der kører i jævn luntetrav. Povl ser små fingre gribe fat om bagsmækens kant lige over hans hoved, som han ligger der udstrakt på vognbunden. Mange små stemmer gneldrer

op i et forvirret kor, men en stemme løfter sig over de andre: „Lad os kravle op i vognen; manden han sidder vist og sover.“ En dæmpet latter svarer, og nu får hænderne oppe på bagsmækkens kant travlt, snart kommer et par arme ind over smækkens rand, mens et par træskonæser mælder deres ankomst udvendig mod bagsmækken. I næste nu løfter sig et par skikkelser mod himlen over den liggendes ansigt. Med et eneste sæt og som en trolde af en æske springer Povl op fra sækkene; den tanke har nået ham, at de i næste øjeblik vil sætte træskoene lige i ansigtet på ham.

Hans fremkomst virker på de små entregaster, som var det en bombe, der sprang; med et mægtigt vrælslap de vognsmækken og tumlede ned i hovedet på de efterfølgende, så de alle trimlede rundt på vejbanen mellem hverandre.

Povl havde imidlertid fået nok af den moro, og betrode far meget indtrængende, at han slet ikke var søvrig mer og heller ikke træt, men ønskede bare at komme op i agestolen igen ved fars side.

Hans bøn blev tilstået, og snart sad han på sin vanfte plads, mens hestene druntede langsomt af sted; klojden var nær ved at være mæt af det hele, og Povl kunde heller ikke rigtig forstå, at denne vej i morges havde været så morsom at færdes på. Se nu der „brystsukkerhuset“ fra i morges eller Årslev kirke, de var jo egentlig bare kedelige, og Rynkeby mølle, der var ikke det mindste troldeagtige ved den — og hvor var himlen grå og kedsommelig; bare han snart var hjemme!!

Og hjem nåde de; det var lige i mørkningen, da de drejede ind på Sødunge bygade; men nu kom der atter liv i den lille rejsende. Han rejste sig halvt op i agestolen. „Far, se far! porten står åben, de længes vist efter os.“ Klojden får et rap af pishen, den trækker

på skankerne; men i gang kommer den med en sagte trav; også den kender stedet igen og er villig til at gøre sit bedste.

Nu drejes der fra gaden og op i porten. Lænkehunden hilser både sine to- og firbenede venner med en sand glædeshylen; den lille løsgående hund stemmer i med på bedste måde, idet den agerer fordanser helt op for gangdøren, hvor vognen endelig gør holdt, mens mor og de små brødre og pigerne skynder sig ud at byde de to langfarere velkommen. Henne fra kohuset kommer farbror for at hjælpe far med hestene; kun gamle bedstefar bliver inde i stuen; men han stiller sig lige henne ved vinduet for at være dem så nær som mulig.

„Mor, mor, vil du se mit ny halstørklæde?“ lyder det fra vognen, endnu et godt stykke før den standser. Den store frakke er helt knappet op, dette er allerede besørget en god stund i forvejen for at have alt i orden til overraskelsen. „Nej Povl dog,“ siger mor og ser glædestrålende op mod sin dreng, „jeg kan jo lige knap kende dig igen.“

„Véd du, hvem der har givet mig det, mor?“

„Jeg skulde da vel aldrig tro, at det er far, som har gjort det.“

„Jo,“ jublede han, „men nu skal jeg komme ned til dig.“

Mor tager imod ham; men nu er det ellers brødrenes tur at beundre ham, også pigerne kommer til, kun farbror er for travlt optaget af hestene, især skal det nøje undersøges, hvordan klojden er til pas efter den seks mil lange tur.

Nu kommer Povl imidlertid til den næste store overraskelse, som han ser sig i stand til at berede dem, der har måttet blive hjemme.

„Far, må jeg så få klædet,“ siger han; og far henter

ud inde fra rummet under agestolen et rødtærnet bomuldsklæde bundet i knytte. Povl svinger det over sit hoved, idet han råber til brødrene: „Se her er hvedebrød til jer, — og det er bakkelser med sukker på og smørhuller i,“ føjer han opmuntrende til. Den mindste broder giver et hop lige op i luften og bliver derpå stående med åben mund som overvældet af forvæntningens fryd. De træder næsten hælene af Povl og tærne af hverandre, mens de bevæger sig ind i stuen og hen til bordet, hvor mor må træde til, løse klædet op og forestå uddelingen. Nej hvor den bakkelse smager — især smørhullerne.

„Må jeg ikke få dit hvedebrød, lille Hans,“ spørger gamle bedstefar den ældste af Povls små brødre. Hans standser midt i smørhullet, et lille suk lister sig frem; men et blik på den rare, gamle bedstefar hjælper den lille til en kraftig beslutning; han tager bakkelsen med det halvt afbidte smørhul bort fra sin mund. „Jo bedstefar, du må gerne have det altsammen.“ Men nu stryger den gamle hen over Hans' gule lokker og siger så mildt: „Tak, lille Hans, men det var kun for mor-skab; spis du kun dit hvedebrød.“ Det lader Hans sig ikke sige to gange.

Den anden mindre og kun femårige Niels har først med dyb beklagelse været vidne til den ublide skæbne, der truede Hans, og gottet sig så småt over, at det ikke var ham, bedstefar havde vendt sig til; men da han ser, hvorledes det hele ender ganske ufarligt, med at Hans foruden klap og gode ord får sin kage tilbage igen, så vil han ingenlunde stå tilbage, når man kan blive helt for så godt køb. Han sætter det ene ben et langt skridt frem, strækker lævningen af sin bakkelse op mod den gamle og siger med den elskværdigste selvfornægtelse: „Du må også gerne få min, bedstefar.“ Men bedstefar tager den lille lurifaks i

nakken og smiler kun til svar. Niels kan ikke rigtig forstå, hvorfor der ikke også kunde falde et lille anerkendende ord af til ham.

Nu samles alle om nadverbordet, mens Povl og far må skiftes til at berette dagens vidunderlige oplevelser for en tilhørerkreds, som mangen en taler måtte misunde dem, hvad opmærksomheden angik.

Men nu er også den indholdsrige dag til ende; Povl lægger sit lille trætte hoved til hvile ved siden af gamle bedstefar i den brede alkovesæng, og i selv samme nu glider han ind i den sundeste, dybeste barne-søvn, der nok skal skylle al træthed bort.

Sov vel, lille Povl, drøm kun om din odensetur; en gang kommer du nok rigtig ud på rejse, på meget længere rejser. —

God nat, lille Povl! —

II.

Højest op.

Nej, det var slet ikke så let at skilles, hvor var det morsomt at gå i skole, sådan hele dagen at være sammen med sine jævnaldrende, både drenge og piger. Heller ikke i dag var det let at komme afsted enhver hjem til sit; nede ved Jens Madsens gård ved stævnen standsede flokken endnu en gang; ti her delte vejen sig, og det samme vilde flokken om et øjeblik gøre, hvis da ikke et eller andet vilde byde sig frem som påskud til opsættelse.

Det susede så underlig forårsagtigt oppe i de mægtige popler i Jens Madsens hegn lige over for købmandens have. Drengene løfter hovederne og føler forårets jubel og livsmod risle sig gennem blodet. De strakte de unge lemmer, lagde hovederne tilbage og så op i træerne.

„Hvem kan gå til tops i poplerne?“ udbryder pludselig en af drengene, det var, som ordet slog gnister i de unge sind.

„Ja, hvem kan klatre op i de store pile, hvem kan komme højest?“ lød det hurtigt og æggende, spørgsmålene formelig smældede frem og jog blodet op i kinderne især paa de større drenge, for hvem den ungdommelige kappestrid om førstepladsen hørte med til det daglige brød og især blev varm når, som nu, man havde pigerne som tilskuere.

De store drenge holdt sig dog endnu tilbage; det var, som trængte de til at samle sig; ti en sådan prøve vilde jo udkræve al den kraft og styrke, de legemlig og sjælelig var i besiddelse af; og den kan ikke rejses ved enhver lejlighed.

Smådrengene derimod, som ikke vilde anse det for nogen skam, om de blev besejrede, eller om de måtte standse klatringen nogle få alen til vejrs, styrtede allerede hen mod træerne, i det de rettede angrebet på det mellemste.

Af de tre popler i hegnet ved Jens Madsens gård var den mellemste lille og let at komme op i; den til venstre betydelig højere; men langt den tykkeste og højeste var dog den til højre.

„Lille Knud“ sad allerede oppe i de nederste grene på den mellemste poppel, og mange af smådrengene trængte på for at komme efter ham. —

De større drenge måler endnu en gang hinanden med blikket og lader det derpå glide op i poplerne.

Så smider Kristian sin taske, flere følger hans eksempel, og nu er det poplen til venstre, det gælder.

Endnu står Povl tilbage; i hans ansigt spejler sig den kamp, der finder sted i hans sind; men i næste øjeblik er beslutningen taget, han kaster knyttet med sine bøger hen i grøften, kasketten kommer bagefter,

og så baner han sig vej frem mellem pigerne og de af drengene, der overhovedet aldrig indlod sig i nogen slags kappestrid.

Povl tager retning af den store pil til højre — et spring til vejrs, og hænderne har fat i de nederste grene; benene følger villigt efter; kroppen svinges til vejrs; kltringen har begyndt.

De „lange popler“ på Fyn plejer man med nogle års mellemrum atter og atter at afhugge sidegrenene langs stammen opad, således at kun en stor dusk eller krone højest oppe i toppen får lov til at brede sig. En sådan „lang poppel“ får derved i frastand og straks efter skæringen en fjærn lighed med en af sydens palmer. Et par år senere er det nederste af stammen dog atter dækket med unge skud, der på ny gør deres bedste for at skjule stammens nøgenhed.

Netop således forholdt det sig med disse popler; længst nede ved jorden sad skuddene tættest, og skønt stammen dér var alentyk, var det dog forholdsvis let ved hjælp af de unge grene at komme opad.

Povls lille skikkelse skyder hurtigt og sikkert til vejrs, og inden han har nået op gennem det tætte, seje krat på den nederste del af stammen, har han alt passeret „Lille Knud“ og smådrenege ovre i det mellemste træ.

Nu bliver grenene tyndere, mere sparsomme og spæde; han må række sig længere og længere for at nå fra dem, han står på, op til de næste over sit hoved. Knak, nu brast den gren, han havde støttet foden på; lynsnart slog han bægge arme om træets stamme og blev således hængende en stund, mens fødderne søger nyt støttepunkt.

Atter går det til vejrs.

Han kaster et hurtigt sideblik over mod poplen til venstre; han er nu på højde med de større drengene

derovre; kun Kristian er højere oppe. Men Povl kan se, at det går småt. Nu spytter han selv i hænderne, får fat i en lille dusk grene højt oppe, og atter går han i vej. Endnu et par krafttag, og hans hånd fatter nu den sidste af de tyndt spredte og enkeltsiddende grene, hvori efterhånden det tætte krat på det nederste af stammen fortaber sig opad.

Herfra havde Povl det sidste, men også langt det vanskeligste og farligste stykke tilbage; ti et godt stykke ned under grendusken eller „kronen“ deroppe i de „lange popler“s top, findes så godt som aldrig sidegrene; dér løfter stammen sig bar og lige i vejret; barken bliver lys og meget glat — ikke ru som forneden.

Povl gør en længere standsning for at hvile lidt. Et blik over mod de andre popler oplyste ham om, at „Lille Kuud“ og hans folk allerede var på vej nedad igen. Ovre i den anden poppel havde de større drenge standset klavringen én efter én. Kun Kristian var ligesom Povl nået op til poplens glatte bælte; men dette begyndte i hans træ betydelig lavere nede end i det store, som Povl havde valgt.

I det samme løftede Kristian hovedet og så op mod sin lykkelige kammerat. Povl syntes, hans ansigt var blegere end sædvanligt. Derefter begyndte Kristian langsomt at — krybe ned igen. Alle de andre drenge i hans træ fulgte eksemplet.

Povl følte i første øjeblik en stærk trang til det samme; den høje stamme, hvortil han klamrede sig, vuggede i den sagte forårvind langsomt hid og did og gjorde hans luftige stade så underlig usikkert; hans blik gled ned mod jorden dybt under ham; men han tog det hurtigt til sig igen. Det var ikke godt at se nedad

Så så han opad.

Ja, vist var det et slemt stykke, han nu havde for sig, og egentlig var han jo allerede nået højest af alle

drengene; men målet, han havde sat sig, var dog først nået ved de store grene deroppe i luften over hans hoved.

Han måtte videre; sveden brød igennem alle porer, alt som arme og ben skiftevis byttede tag og hver gang satte ham et lille stykke højere op ad stammen. Brystet arbejdede anstrengt, sveden samlede sig i store dråber for lidt efter at strømme ustandselig ned ad ansigtet og nakken. Musklerne begyndte at dirre; men nu var han der også; med den løftede højre arm griber han om den nederste af de store grene, der skød sig omtrent vandret ud i luften — endnu et krafttag, og han sad gispende og dirrende overskrævs på grenen.

Nu fulgte et langt behageligt hvil; til gavns vilde han nyde sin sejr.

Den store gren, hvorpå han red, gik omtrent vandret ud i luften; han måtte kunde indrette sig mere mageligt ude på den end herinde ved stammen. Som tænkt, så gjort; han kravlede et lille stykke ud til et sted, hvor grenen delte sig i forskellige mindre grene. Her lagde han sig plat ned på maven med benene længst ude, og med hovedet indad mod stammen.

En herligere gyngede havde han aldrig hvilet i; sagte bevægedes den af forårsvindens blide hånd frem og tilbage, op og ned; men blid og blød var hver en bevægelse. Aldrig havde Povl været så højt på strå; landsbyer, småskove og åbne marker bredte sig for hans blik; nej, hvor han nød dette udsyn. Kun lige nedad holdt han ikke af at se, ti da fik han sådan nogle underlige fornemmelser i kroppen.

Men ellers var det nok værd at se den vej. Han kunde se lige ned i Jens Madsens gård, han var jo gårdens højde flere gange til vejrs. Se, der gik Jens Madsens hane med lange spankende skridt rundt blandt hønsene. Karlen gik tværs over gården på sindig vis;

han tænkte nok ikke på, at fremmede øjne havde ham i kikkerten.

Også Povls kammerater, skolebørnene, var det værd at holde øje med. Drengene var nu alle kommen ned af træerne. De små hoveder lå bøjet bag over for at se op i træet. Deres muntre snak var efterhånden standset under spændingen, kun enkelte udråb nåde op til Povl, snart ængstelige, snart beundrende.

Povl kastede nu et par muntre sætninger ned til dem; det syntes at løse tungebåndene, og nu veksledes forskellige tilråb.

Imidlertid var Povl bleven hvilet godt ud, men han følte sig snart mæt af sin ensomme herlighed deroppe i højden. Det var vist bedst, han så småt tænkte på atter at komme ned; måske var han heller ikke helt ufølsom for den beundring, der væntede ham, når han igen stod dernede i den glade klynge og med fast bund under fødderne.

Altså hånd på værket!

Men da indtraf der pludselig en stærk forandring i den hele stilling. Børnenes tale og høje råb havde lydt vidt omkring, også ind i de små gadehuse dér i nabolaget; og ud fra et af disse så Povl gamle Gerder B's ansigt komme til syne, ivrigt spejdende efter grunden til al den lystighed; den tandløse mund bevæger sig ivrigt, og den lange, spidse næse vejrer åbenbart vigtige nyheder.

Ved at støtte bægge hænderne fast mod de kantede hofter lykkedes det hende at løfte hovedet så højt, at hun kan følge retningen af børnenes blik og få øje på fyren oppe i pilens top.

I næste øjeblik brager en salve løs fra den indfaldne mund; tonen går efterhånden op til den højeste diskant, mens armene fægter i luften som et par vinger, og næsen hugger til for hver sætning som et rovfuglenæb efter sit bytte.

„Jøsse Kreste ko's,“ — således begynder optakten, — „hvad sidder du dér og gaber efter; du tåvle' dreng! Véd du ikke, at piletoppen er så skør, at den kan gå i stykker som ingen ting! Vil du kradse ned, siger jeg, og det lige på stedet, ellers skal jeg pæne dø' komme efter dig.“

— Her slår hun hænderne mod sine knæ, så det brager som for at give den frygtelige trusel eftertryk.

„Sådan en skarns knæjt! jeg skal lige på timen gå op og sige det til din far og din mor, tro mig nu!“

Hun standsede et øjeblik for at trække vejret; men da Povl endnu ligger på sin plads, tager hun atter fat, idet hun løftede den højre knyttede hånd truende imod ham: „Vil du snart se, du kan lette dig og filke ned, ellers skal jeg deden kom' snart komformere dig, dit skidt!“

Inden Gerder var kommen halv hen i sin udladning, var alle skolebørnene forsvundne som dug for solen, om ad gaden hørte man de små rappe jærnskoede træsko hugge og flintre af sted. Pladsen var som blæst.

Povl var fuldstændig overvældet ved Gerders ankomst og rappe indhug. Hendes ord næsten bedøvede ham; to ting bed sig især fast: spørgsmålet om, hvad hans far og mor vilde sige og hentydningen til de skøre grene.

Især det sidste traf.

Det var jo nemlig sandt, han havde selv erfaret det under opstigningen, men atter glemt det: grenene var meget sprø og skøre. Den gren f. ex. han lå på, var det nu også sikkert, at den egentlig kunde bære ham; havde den ikke allerede begyndt at give sig, hans øjne syntes alt at opfatte hvide sprængninger som ringe på tværs i den grå bark; hans øre syntes at mærke en sagte knagen; sveden, som alt var tørret bort, brød pludselig frem på ny, hans hånd rystede, da han for-

sigtig strakte den ind mod træets stamme for at hale sig ind. Han kom til at se ned ad. Uh — det var dog også en forfærdelig højde, han følte blodet vige fra sine kinder; han blev pludselig så mat; og det var kun med nød og næppe, at han afholdt sig fra at kaste op.

Og hvad vilde far dog sige; bare han ikke vilde blive altfor vred på ham, at han havde vovet sig så højt op.

Hvorfor løb alle hans kammerater, der kunde da også gerne én have bleven tilbage. Men nej, væk var de; kun Gerders ord blev ved at smælde op mod ham som for at røve ham den sidste kraft.

Han syntes alting ramlede sammen om ham; det var næsten, som om han alt havde begyndt det dybe, uundgåelige fald ned, dybt, svimlende dybt ned.

Kun med opbydelsen af al sin viljeskraft lystrede hans hånd og fod, og nedstigningen langs den lange, glatte del af den svajende stamme begyndte med den yderste forsigtighed. Dog, det gik jo, og eftersom han nærmede sig jorden, følte han blodet vende tilbage i kinderne; modet kom atter op i ham.

Det nederste stykke gik i rasende fart; det gjaldt at komme Gerder ud af skudvidde snarest muligt.

„Sådan noget pjank!“ — hilste hun ham til velkomst. — „Jeg har dedeme aldrig set mage. — Gud fader bebares!“ — — — mer hørte Povl ikke; som en hvirvelvind havde han grebet kasket og bøger og taget til bens. Først da han næsten var kommen hjem, standsede han sit hurtige løb.

Ak ja, det var da også en kevsom ende på en god dag. Men han var nu alligevel nået højest op af alle drengene; han alene var nået til tops, så måtte han vel også kunne stå for sådan et skrald.

Lidt om Marie Trier.

Den allerførste vinter, der var højskole i Peder Frederiksens gård i Vallekilde, var jeg elev; og nu skal jeg fortælle lidt fra Triers fødselsdag den 23. januar.

Marie Abel og Ernst Trier
som trolovede.

Aftenen forud var hans fæstemø Marie Abel kommen; men det vidste Trier ikke. Hun var tagen ind i præstegården til pastor Hoffs.

Herfra kom der så bud til Trier næste morgen, om han vilde komme ind til Hoffs, da der var en pige, som vilde tale med ham. Han gik da straks derover, og stor var hans overraskelse, da han så dér ser sin Marie. Hun var den første, der ønskede ham til lykke, og stor var jo glæden.

Hoff fulgte så med dem tilbage ind på skolen.

Hér hilste Marie på hver af os elever, hvorefter vi sang morgensang, og Trier holdt sit foredrag.

Hun blev hos os et par dage, hørte foredragene

og talte med os i vor fritid. Hun var så mild og smuk, og vi var alle så glade ved hende. Jeg nød æren af at sidde ved hendes side under foredragene. Man kunde ikke andet end beundre hende, sådan som hun var imod os.

Da hun skulde rejse, løb Trier ved siden af vognen helt ned forbi mosen; vi elever løb også med, men standsede oppe på bakken og svingede med vore huer. så længe vi kunde øjne vognen. Folk, der kom forbi, lo ad os; men det brød vi os kun lidet om; vi var glade.

Fra den tid, jeg atter var på skolen i 1867—68 mindes jeg tit, hvorledes hun kom ned i skolestuen, satte sig på trappen og fortalte for os så et og så et andet, som vi kunde have godt af at høre. Og der var altid vægt i hendes ord.

Når aftenen kom, fulgtes hun og Trier gærne ad ind til os i skolestuen, hvor vi så alle talte sammen.

Vallekilde, i jan. 1916.

Niels Thordsen.

Fra omegn og nabolav.

Af Povel Hansen.

IV.

Vallekilde.

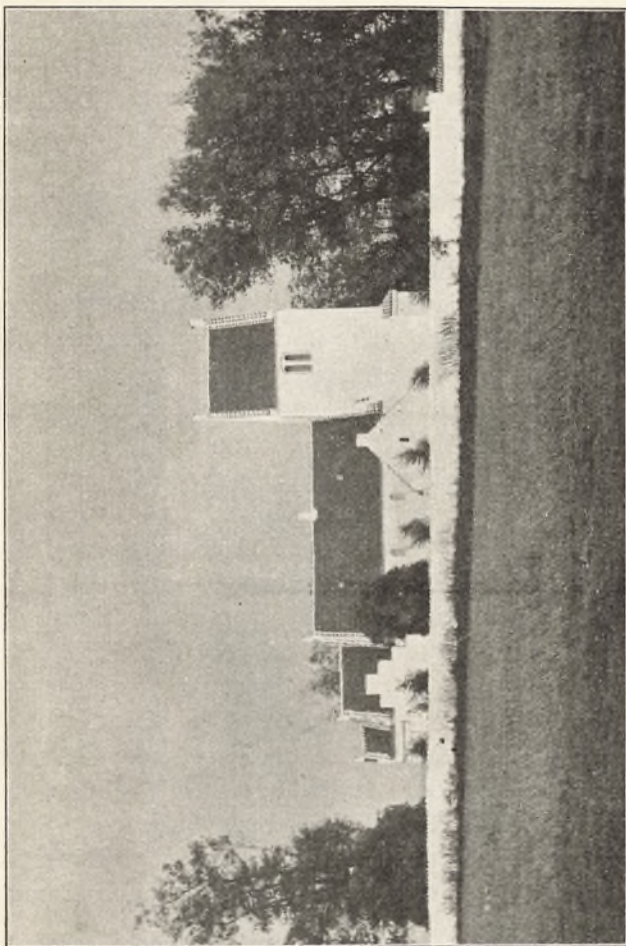

Sognekirken i Vallekilde har en såre skøn beliggenhed på den søndre rand af bakkerne; fra ringmuren om kirkegården falder jordsmonnet stærkt ned mod den inddæmmede Svinninge vejle. Den stejle opgang vestfra mod kirkeporten er forskønnet med en lille træplantning. Kirken selv er ret smuk og tager sig godt ud med sit anselige tårn, sit sakristi (mod nord) og sine to våbenhuse, et mod syd og et mod nord (det sidste bruges nu som ligkapel). I tårnet hænger to klokker fra 1508 og 1745, bægge med usædvanlig rén og skøn klang. Altertavlen er fra slutningen af det 16de hundredår, men senere ommalet. Prædikestolen er temmelig tarveligt arbejde, omtrent fra samme tid som altertavlen. I våbenhuset er der en jærnbelslæt dør med dyrefigurer, udmærket arbejde. Den er nu naglet fast til væggen. I tårnrummets væg findes indmuret en ligsten af sort marmor over præsten, hr. Schytte, død 1759. Desuden findes i kirken flere andre ligsten og — lige for indgangsdøren — et velbevaret krucifiks.

Blandt præsterne i Vallekilde kan nævnes N. F. S. Grundtvigs bedstefader Otto Grundtvig, født den 16.

april 1704, kaldet af Fr. Rostgård til præst på Sejro
1732, hvorfra han 1760 flyttedes til Vallekilde.

Af kirkebogen fra Vallekilde ses, at denne by ikke

Vallekilde sognekirke.

var helt ukendt i slægten, idet en af Ottos sønner tidligere har været kapellan hos den forrige sognepræst i Vallekilde, Schytte, efter hvis død Otto blev kaldet

til Vallekilde, mens sønnen (Jørgen) blev hans efterfølger på Sejro.

Kort tid før faderens ankomst til sit ny embede var Kristian — en anden af sønnerne — bleven knyttet til samme sted, idet godsejeren til Dragsholm Zytphen-Adeler år 1762 havde kaldet ham til degn i Vallekilde, hvad der fremgår af „Sjællandske tegnelser“ (rigsarkivet) Den 18. febr. 1763 findes nemlig udfærdiget en „ordre“ til biskop Harbo „at studiosus Kristian Grundtvig må til degn for Vallekilde og Hørve menigheder antages, endskønt han ej har været skoleholder.“

Men at Kristian Gr., skønt „studiosus“, må anholde om et degnekald, aner vi grunden til gennem en tilladelse, der 1758 af de kirkelige myndigheder gives ham til at „komme i gejstligt embede, uagtet hans kone Anne Rasmusdatter havde kommen i barselsæng umiddelbart efter bryllupet.“

Det bemærkes udtrykkelig, at denne tilladelse gives, „så som hans levned siden har været upåklageligt.“

Jeg ser mig ikke i stand til at kunne afgøre, om denne „studiosus“ er den samme, som Frederik Kristian Grundtvig, der en tid var ansat som feltpræst ved hæren „i Holsten“, men senere blev præst i „Lund for Lund.“

Lige så lidt her som på Sejro var Otto Grundtvigs sognebørn lette at komme til rette med; selv med Dragsholm kom det til rivninger. År 1766 blev Otto Gr. således stævnet for Dragsholm birketing. Stævningen var udtaget af ridefoged Eggerts på Rødegård i Vindekilde; men dette skete på kammerjunker Zytphen-Adelers vegne.

Anklagen lød på at den ny sognepræst skulde have drevet ulovlig skovhugst i en skov, som tilhørte Dragsholm gods.

Grundtvig søgte da og fik fri proces (beneficio

paupertatis), som det fremgår af følgende kgl. skrivelse: (se „Sjællandske tegnelser nr. 422, år 1766).

„Til stiftsbefalingsmand Barner!

Vor synderlige gunst tilforn! Da vi . . . . allernådigst haver forundt sognepræsten for Vallekilde Hørve menigheder — udi det dig allernådigst anbetroede amt — hr. Otto Grundtvig vores allernådigste bevilling til på ustemplet papir at måtte føre en sag imod os elskelige kammerjunker Adeler på Dragsholm anlangendes et lidet tjørnekrat, som skal ligge udi hans præstegårds sædejord på Hørve bys mark, hvilket kammerjunkerens vil have anset for Dragsholms skov, så er hermed vores allernådigste villie og befaling, at du anordner bemædte Otto Grundtvig en prokurator, der samme sag for hannem . . . . haver at udføre.

Dermed o. s. v.

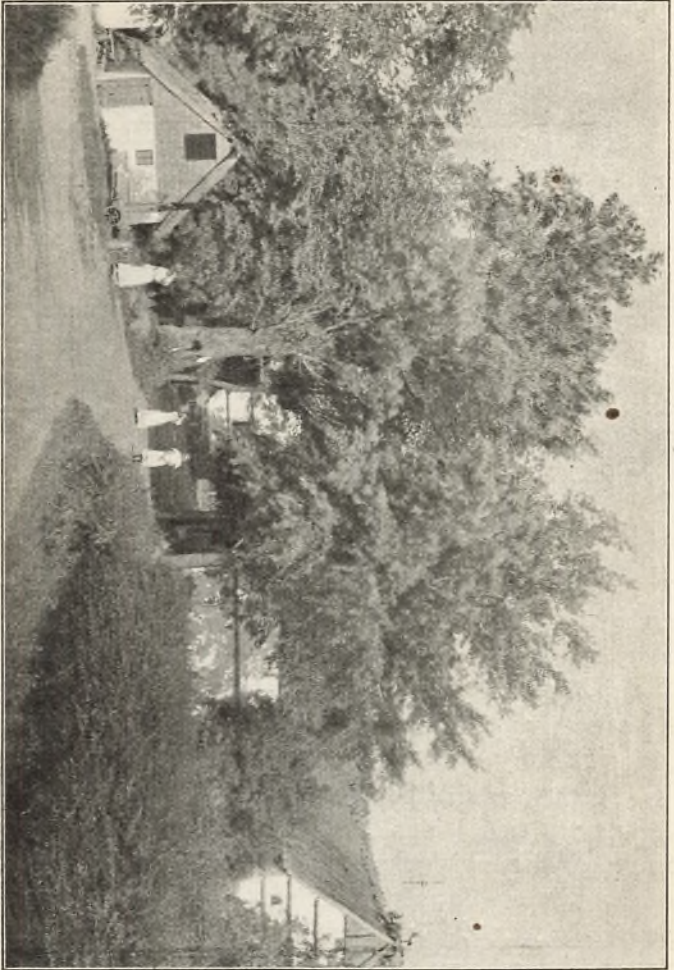
Christiansborg slot d. 18. juli 1766.“

Under tingdelingens videre forløb beviste Grundtvig med vidner fra omegnens befolkning, at den skov, hvori han har hugget — „Præstesnaven“ er dens navn — den hører til præstekaldets anneksgård i Hørve, og at denne igen hører med til præstekaldet ses af gamle „tingsvidner“.

Eggerts søgsmål bliver derfor af retten afvist; og de udtryk, han i den anledning havde tilladt sig at bruge om den ny præst, blev kendt for døde og magtesløse at være. Grundtvig derimod kendtes for en retmæssig bruger af „Præstesnaven“, dog — efter udvisning fra Dragsholm.

— Endvidere fortælles, at da han en gang i året 1777 stod i kirken og skulde døbe et barn, trængte samme barns fader — der var fuld — sig hen til den kone, der skulde holde barnet over dåben, og vilde.

rive det fra hende, idet han råbte, at han vilde bære sit eget barn. Hvad enden på striden blev, nævnes ikke.

Indkørsel til den gamle præstegård i Vallekilde.

Samme år, som denne begivenhed fandt sted, brændte hele præstegården. Den blev dog atter opført i god stand: 66 fag hus i alt; deraf 17 fag stuehus.

Den gamle præstegård i Vallekilde (set fra haven).

Den blev, hedder det, opbygget efter den tids lejlighed med bindingsværk og stråtag.

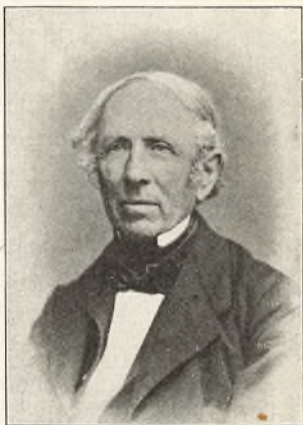
Den ny bygning blev i de første år indviet ved en hel række bryllupsfester i præstens familie. Den første fejredes d. 9. jan. 1770, det var, da præstens datter Christiane blev gift med en købmand fra Holbæk. Så fulgte den store dobbelte højtid d. 8. oktbr. 1771. Den dag viede Otto Grundtvig selv i hjemmet to af sine døtre, nemlig Frederikke Severine til Nic. Ed. Balle, sognepræst til Kellerup og Gøtrup — senere biskop over Sjælland — og Ane Cathrine til H. Chr. From, res. kap. i Viborg. Og den 21. juli 1772 havde han den glæde at døbe Balles og Frederikkens søn: Severin Vilhelm Arctander. Balle var den gang bleven professor theologiæ i København. Samme sommer stod endnu to bryllupper til i præstegården: Den 29. septbr. viede O. Gr. sin søn Jørgen og afsluttede derpå selv rækken ved at lade sig vie til mad. Anna Magrethe, f. Jensen, enke efter en provst Friis.

Ved alle disse lejligheder havde hans søn Kristian gået ham til hånde som degn.

Gamle Otto Grundtvig levede dog ikke længe efter sit ny giftermål. Han jordedes på Vallekilde kirkegård. For få år siden lod hans sønnesøns søn præsten Frederik Lange Grundtvig en mindesten sætte på det sted, overleveringen udpegede som den gamle præsts gravplads.

Honoratus Bonnevie, hvis slægt stammede fra Frankrig, blev 1824 præst i Vallekilde. Dette var da den nærmeste grund til, at hans søstersøn, den unge begavede kunstner Johan Thomas Lundbye også blev godt hjemme i Vallekilde. Kunsthistorikeren Karl Madsen skriver således: „Et af Lundbyes tidligste forsøg med oliefarve fremstiller Vallekilde præstegård, og et af hans første landskaber, udstillet 1837, er „Et sjæl-

landsk landskab fra egnen ved Vallekilde.“ Den lille Hankehøj hæver sig op over en gul kornmark: i baggrunden til venstre ses Kattegat; til højre den kegleformede top af Vejrhøj. Som staffage er i forgrunden anbragt en lille strikkende pige med en mægtig kyse og lange drengbukser under korte skørter, — præstens niårige datter, den lille Regine; hun står i samtale med en vogterdreng, der hviler på jorden ved siden af sine får . . . Billedet er den første åbenbaring af Lundbyes ejendommelighed som landskabsmaler . . . der er her for første gang i dansk malerkunst fortalt om storheden i ægte dansk natur; . . . synet i dette billede var nyt . . . Han var Sjællands maler.“

Pastor Bonnevie.

År 1840 maler Lundbye et nyt billede, omtrent fra samme sted: „Sjællandsk landskab, i baggrunden Vejrhøj og det gamle Dragsholm slot.“

Motivet er fra Bjerresø mark ved stendyssen. Baggrund og belysning er omtrent det samme på de to billeder.

Fra en lidt senere tid er hans lille billede af Hankehøj på præstegårdens mark: den lille, grønne høj løfter sig skarpt op mod en ganske klar, kold luft med små skyer. Det er efterår, og kvæget går løst, vogtet af en dreng. På højen står et par store tjørn, som luder stærkt fremover, tvunget af nordvestvinden. Om dette lille billede skriver Karl Madsen, at vel har det enkelte mangler; „men al den glæde, som maleren har følt ved synet af den danske natur, fortæller det lille billede

for os. Det er så ejendommelig stemningsrigt; i al sin lidenhed så storladent og karakterfuldt, at det, én gang set, vil være uforglemmeligt for ethvert menneske med nogen sans for kunst.“

Dette billede findes nu på den Hirschsprung'ske malerisamling i København.

Som bekendt faldt Lundbye for et vådeskud 1848 i begyndelsen af krigen, hvori han var gået med som frivillig.

I den gamle Vallekilde præstegård blev senere bestemmelsen taget om oprettelsen af folkehøjskolen i Vallekilde (se Ernst Trier: „25 års skolevirksomhed i Vallekilde“). Den gang bode den unge V. J. Hoff som kapellan også i præstegården; og i hans lille lejlighed blev sagen forhandlet og afgjort, og en skolegerning næste år (1865) begyndt i lejede stuer i nabogården.

Denne gård er senere brændt (se årskriftet nr. 20); men på det sted, hvor gårdens storstue, Triers første skolestue var, blev på skolens 50 års mindefest lagt en mindesten.

Lidt østen for sognekirken ligger folkehøjskolen og korskirken, omringede af en helt ny, lille by med præstebolig, friskole o. s. v. Yndigt breder den sig med sine huse og frugtbare haver ned over den sydlige skråning af de store bakker. Højskolens ældste bygning opførtes af theologisk kandidat Ernst Trier 1866*); kirken opførtes 1882 af valgmenigheden og efter tegning af højskolelærer og bygmester Andreas Bentsen. Alter-

*) Vest for denne bygning står nu E. Triers mindesmærke, modelleret af Joakim Skovgård og hugget i bornholmsk granit. Underliggeren, en mægtig stenblok er hidskaffet fra Palæstina.

Et tusinde alen øst for skolen findes den Trier'ske gravplads med Triers (og fleres) grav.

tavlen (den tabte søns hjemkomst) er malet af prof. Roed efter et udkast af hans tidligt afdøde søn Holger Roed.

— Af den hovedgård, som fra Valdemar Atterdags tid og til op mod reformationstiden skal have ligget i Vallekilde, er der nu intet som helst spor, ikke en gang stedet, hvor den har ligget, véd nutiden at nævne. —

Den danske folkehøjskole og dens forhold til faglig (teknisk) undervisning.

Af Povel Hansen.

Blandt dem, som efter nederlaget i 1864 greb tanken om Danmarks indre oprejsning og med den højeste begejstring viede sit kommende liv til dens tjeneste, var cand. theol. *Ernst Trier*.

Gennem et kæmpearbejde og på trods af talrige vanskeligheder og hindringer fik han en folkehøjskole i gang i landsbyen Vallekilde oppe i det nordvestlige Sjælland, og nu kastede han sig med hele sin sjæl ind i arbejdet.

Af sin geniale lærefader, Grundtvig, havde han lært, at ungdomstiden er den egentlige skoletid. I barndommen tager mennesket livet som noget selvfølgeligt, noget givet, uden at tænke derover; men når ungdomstiden indtræder, så vågner i mennesket de personlige spørgsmål: Hvor kommer jeg fra, hvor går jeg hen, hvad er meningen med min tilværelse? Hvad betydning har det, at jeg er dansk, hører til et folk, taler dets sprog? Og således videre.

Men når den unge således begynder at spørge, da er det de ældres opgave at svare, om de da kender de svar, der kan give de unge glæde over livet, lys over deres veje og klarhed over deres timelige og evige mål.

Om dette lykkes, da vil der ud af en sådan skolegang udgå en slægt, hvis liv vil lyse af lykke og fyldes af ædel dåd.

Dette er da højskolens opgave, og denne opgave løses først og fremmest ved brugen af det, som Grundtvig kaldte „det levende ord“. Det er det ord, der ikke er en tom lyd, men som fører med sig som sin sjæl det lys, den varme, kraft, håb eller trøst, som netop den unges sjæl føler savnet af og trænger til. Det æmne, som ordet arbejder med, er da særlig historien, enkeltmandens, folkets eller hele menneskeslægten.

Det vil dog være klart, at samtaler med eleverne om dette eller foredrag derover ikke kan optage hele dagen fra morgen til aften et skolehalvår igennem. Der må også være hviletimer eller mellemtimer, hvor man friskes op og hviler ud ved anden beskæftigelse.

Men hvilken da?

Booker Washington i U. S. A. brugte jo her for en del almindelig legemligt arbejde. Jeg véd, at Trier tænkte meget på det samme; men han gled dog lidt efter lidt ind i det strømleje, som folkehøjskolernes banebryder, Christen Kold, her havde anvist og anvendt, nemlig at bruge disse mellemtimer til at opfriske de færdigheder og kundskaber, lærlingene havde modtaget som børn i den almindelige børneskole. De unges tid er kostbar, og selvfølgelig skal den benyttes vel; de bør da også af disse timer kunne få det størst mulige udbytte for deres fremtidige liv.

At udfylde dem således blev også målet på Vallekilde, idet Trier dog havde et meget skarpt øje for, at mellemtimerne ikke blev til arbejdstimer, der *slugte de unges kræfter*, så friskheden og modtageligheden var opbrugt, når man samledes om foredraget.

I efteråret 1868 fik Trier en ny lærer. Hans navn

var *Andreas Bentsen*. Denne unge mand var oprindelig tømmersvend, men med en udmærket teknisk uddannelse i sit fag. Siden var lysten til at blive lærer vågnet hos ham, og han havde da gennemgået et seminarium og taget eksamen som børnelærer.

Andreas Bentsen fik nu som sin del af det fællesarbejde på Vallekilde højskole de fleste af de ovennævnte mellemtimer at undervise eleverne i.

Langt de fleste af højskolens elever var unge landmænd, mest gårdmandssønner, og det var kun enkelte af anden stand, der indfandt sig. Det var og er endnu den dag i dag blandt de ting, højskolen arbejder på, at få alle stænder og stillinger med ind under sin påvirkning.

Nu lagde Andreas Bentsen mærke til, at der i elevflokkene dog var nogle ganske enkelte bygningshåndværkere, og som forhenværende tømmersvend omfattede han disse med stor interesse. Mange gange kunde det da ske, at en sådan ung håndværker i ledige øjeblikke bad Bentsen om at hjælpe ham til forståelse af en eller anden tegning til en bygning eller dele af en sådan, og inden Bentsen rigtig fik tænkt sig om, sad han hver aften omringet af disse unge håndværkere og underviste dem i „fagtegning“. Det var lykkelige timer for Bentsen, som fandt, at han her på en forunderlig god måde havde fundet en udmærket anvendelse af dagens mellemtimer for de unge håndværkere. Efter hjemkomsten fra skolen fik de venner og arbejdskammerater til netop at tage til Vallekilde også for denne undervisnings skyld. Og tallet på håndværkere mellem eleverne på Vallekilde højskole voksede. I vinteren 1876—77 var der mødt ikke mindre end 20 unge bygningshåndværkere blandt skolens 172 elever.

Men nu voksede arbejdet også Bentsen over hovedet i de små skolestuer; enten måtte han standse,

eller der måtte gribes an på en anden måde. Fra mange forskellige fik han indtrængende opfordring til at begynde en skole med en sådan gennemført teknisk uddannelse, passende for de unge bygningshåndværkere på landet. Men Bentsen sagde stadig nej; for vel var han sjæleglad ved sit arbejde i så henseende, men han var endnu gladere ved arbejdet med de unge på højskolen i foredragstimerne, og uden dette syntes han, at lyset vilde slukkes og livet dø i hans faglige timer. Men hvordan skulde han dog få dette ordnet på en tilfredsstillende måde.

Foreløbig stillede han alle tanker om selvstændig skolevirksomhed i bero.

Som sagen nu stod således, deltog Bentsen i aug. 1877 i et 3 ugers lærerkursus på Askov folkehøjskole. Og her fik han da lejlighed til at høre en række foredrag over bygningskunstens historie og denne kunsts betydning for et folks liv og udvikling

Foredragene holdtes af den bekendte xylograf Henriksen fra København. Foredragenes tanker fængede hos Bentsen som ild i steppegræs. Ja vist, således skulde de unge bygningshåndværkere, hvis fremtidsgerning for en stor del vilde komme til at præge de danske hjem og det danske land i fremtiden, således skulde de også på højskolen mødes med det ædleste, det reneste og bedste, der var kommen frem ned gennem tiderne i menneskeslægtens forsøg på at danne sig skønne, varige og gode hjem.

Bygningskunst og godt byggesæt måtte tages op som del af hans undervisning, hvis han nogen sinde rigtig fik en sådan i gang for unge håndværkere.

En af de følgende dage, som Bentsen på en spadseretur gik og tumlede med sine skoletanker, mødte han Askov højskoles forstander, Ludvig Schrøder, og denne spurgte ham da, hvorledes det gik med hans

undervisning for de unge håndværkere, og om han ikke snart vilde vise verden, hvordan et sådant arbejde skulde udføres. Schrøder lod endogså et ord falde om, at kunde han ikke komme til i Vallekilde, så kunde der vel blive en plads i Askov. Bentsen svarede, at han endnu ikke var klar over enkelthederne, men fra Vallekilde kunde han ikke drage bort.

Efter hjemkomsten drøftede han ofte sagen med sin hustru, og lidt efter lidt klarede det sig for ham, hvad han vilde, og hvorledes han vilde føre det ud i livet. I et skriftligt tilbageblik over sit liv, skrevet senere for hans børn, nævner han bl. a., hvorledes det stod for ham som det *første og vigtigste*, at han med sin håndværkerundervisning kunde blive et redskab til at *drage de unge håndværkere til højskolen* og derved føre ind under denne skoles påvirkning mange, som ellers aldrig vilde komme der. Derfor måtte hans arbejde fremdeles uomgængelig forblive knyttet til en højskole, og de unge håndværkere være med i højskolens foredragstimer som alle højskolens øvrige elever og ligeledes så vidt muligt deltage i de unges rige og befrugtende samliv. Men i mellemtimerne skulde håndværkerne så helt overlades til ham. Han vilde da påtage sig hele deres undervisning i den øvrige tid af dagen.

I de nærmest påfølgende vintre havde Bentsen nu travlt med at udarbejde sin plan i enkelthederne: hvilket undervisningsstof, der skulde vælges, og hvilket der skulde vrages. Bygningskunsten og dens historie, fagtegning, regnskabsføring, skriftlige udarbejdelser og adskilligt andet gled efterhånden ind i hans timeplan.

Det stod endvidere for ham, som måtte han hjælpe de unge bygningshåndværkere til at forstå, at, hvad enten de var tømrere, murere, snedkere, smede, malere el. hvad, så måtte de alle hver for sig lære at arbejde

hen mod det samme mål, nemlig *énhed* i bygningens fuldførelse. Alle de enkelte fags arbejder må kun betragtes som *led i det hele*; de er hver for sig kun noget i sambånd med alle de øvrige, der hver for sig skal vises respekt og indrømmes plads og berettigelse i helheden, alt efter én mands (arkitektens) tanke, der af alle enkelthederne skaber det samlede bygningsværk.

Netop til opnåelsen af en sådan samvirken mente Bentsen det havde sin betydning, at de unge på højskolen blev ført ind i et *åndeligt* fællesskab, hvor det var selve menneskelivet, der var målet for deres enhedsstræben.

Da Bentsen i løbet af et par års tid var bleven klar over sin idé og over, hvorledes den skulde føres ud i livet, henvendte han sig til højskolens forstander, Ernst Trier, og fremstillede for ham den sag, som nu efterhånden var bleven hans livsopgave, og bad ham om lov til og plads til her i Vallekilde at føre den ud i virkeligheden.

For Trier var spørgsmålet af indgribende betydning; for ham var den egentlige højskoles idé et og alt; den havde han allerede da for sin skoles vedkommende ført igennem til sejr. Hvert år var der indmeldt så mange — ja flere — elever, som der kunde modtages. Hans arbejde blandt de unge satte talrige og dybe spor. Skulde han da virkelig nu gå over til at optage dette ny og uprøvede, der jo muligvis kunde indebære vanskeligheder, der ikke på forhånd lod sig ane.

Når Trier alligevel sagde ja og gik ind på, at Bentsen forsøgte sig, da var det efter hans udtrykkelige sigende kun, fordi idéen af Bentsen blev båret frem med en så mægtig personlig varme og en så levende tro på dens herlighed, at det uvilkårlig måtte

forekomme Trier at grænse op til helligbrøde at nægte den fremme.

Bentsen påtog sig så 1879 tæt ved højskolen at opføre de nødvendige nybygninger, et stort skolehus med arbejdsstuer, nærmest tegnestuer for de væntede håndværkere. Her skulde de tilbringe „mellemtimerne“, mens de ellers, som det de først og fremmest var: „højskoleelever“, skulde bo spredt blandt de øvrige elever på højskolens elevkamre, skulde spise sammen med dem, høre foredragene sammen med dem og i et og alt ellers være ægte højskoleelever. Det ny skulde ikke være en teknisk skole, ikke en „håndværkerskole“, men „Vallekilde folkehøjskoles *afdeling for håndværkere*“.

Dette var tanken. I de følgende år viste den sin livskraft. Unge danske landhåndværkere strømmede til, og snart var hver en plads, Trier kunde indrømme til håndværkerafdelingen, årlig besat. Antallet blev fastsat til halvdelen af vinterskolens samlede flok, og da denne var omtr. 200, fik håndværkerne altså omtr. 100 pladser. Men hvert år indmældtes langt flere, end der kunde modtages, enkelte år næsten det dobbelte antal. Først da flere andre højskoler begyndte i større udstrækning at optage idéen, deltes strømmen i flere bækkelejer, og der blev ikke så mange, der måtte nægtes optagelse.

I de omkring 30 år, Bentsen stod i sin virksomhed, var i alt lidt over 3000 unge håndværkere hans elever. Efter hans død 1914 fortsattes hans arbejde i Vallekilde af andre, men på samme måde.

Hvad betydning har da nu disse „håndværkerafdelinger“ haft for den danske højskole?

Svaret herpå må, synes jeg, omtrent formes således:

Den største betydning ligger åbenbart deri, at igen-

nem dem har højskolen vundet ind under sin påvirkning tusinder af danske ynglinge, som den ellers aldrig havde fået fat på. Bentsens idé blev som en ny dør ind til højskolen, en dør, hvorigennem et helt lag af folket, en hel stand fandt vej dér ind, hvor den åbenbart ellers aldrig var kommen. Dernæst: Denne håndværkerungdom kom ofte som et frisk vejr ind i skolestuen. Mange af dem havde færdedes vide omkring både i ind- og udland; de kom med ny og mangfoldige indtryk fra en stor verden, som selvfølgelig også måtte få betydning for den mere stedfæstede del af elevskaren. Kan der med disse „farende svende“ følge vanskeligheder ind i et skolehold, så kan der også i ovennævnte henseende følge betydelige fordele.

Den egentlige hovedvanskelighed består i, under det travle arbejde i tegnestuen, at kunne skaffe ungdommen den stilhed i sjælen, som skal til, for at den kan høre de personlige spørgsmål, evighedsspørgsmålene, vågne derinde og for at få tid til at gennearbejde og tilegne sig svarene herpå, således som højskolen efter sin idé, direkte eller, gennem historiefortællingen, indirekte bør kunne hjælpe den til.

Denne vanskelighed er til stede; ingen forstander for en skole med håndværkerafdeling vil kunne nægte det. Min erfaring går dog ud på, at i det store og hele kan denne vanskelighed overvindes, når højskolens mænd ellers er deres plads voksen, og når håndværkerafdelingens lærere, som Bentsen, er hjærtelig med i den store fællesopgave.

Den almindelige erfaring går sikkert i den retning, at, findes der end blandt håndværkereleverne nogle af dem, der af den samlede elevskare får det mindste åndelige udbytte med sig fra højskolen, så findes der også blandt de samme til gengæld dem, der drager derfra med det højeste.

— På samme måde som håndværkereleverne her har fået højskolens mellemtimer afstået til brug ved en fagundervisning, således har der på andre områder været gjort lignende forsøg. En anden af Ernst Triers ypperste elever, styrmand Jørgen Andersen (død 1884), begyndte først i 80'erne ved Vallekilde højskole en lignende afdeling for sømænd, senere udvidet til også at omfatte fiskere. Jørg. A., der som Triers elev havde lært at skatte værdien af den oplysning, højskoletiden bragte ham, satte alt ind på ved en sådan udfyldende fagundervisning for sømænd (fiskere) at kalde disse ind under højskolens påvirkning, hjælpe dem til at få del i de samme livsværdier, han havde lært at glæde sig ved, og så for resten i de nævnte „mellemtimer“ hjælpe de unge til en større dygtighed og rigere forståelse af deres daglige gerning i håndens verden, end de hidtil havde haft.

Denne afdeling blev dog atter ophævet hér, da en selvstændig fiskerhøjskole fremstod.

Der har været gjort adskillige forsøg andre steder med en lignende fagundervisning i forbindelse med folkehøjskoler, således endnu tidligere med landbrugsundervisning (se stykket derom), med undervisning for unge købmænd, for delingsførere i de danske skytteforeninger og andet mere. Hovedvilkåret for, at det kan lykkes, er overalt dette, at denne særlige eller faglige undervisning kan nøjes med højskolens mellemtimer, og at dens ledere og elever i deres iver for disse timers udnyttelse aldrig under nogen omstændigheder glemmer den åndelige opgave, der er den danske højskoles store og altoverskyggende mål.

Hvor fagdannelsen bliver ophøjet til at være nr. ét blandt skolens mål, så den sluger elevernes interesse, tager deres tanker og kræfter, dér er grundvilkåret for dens forbindelse med højskolen ikke opfyldt.

Dér er denne undervisning, hvor ypperlig den i og for sig kunde være, en uting, fordi den, sét fra højskolens standpunkt, er bleven en hindring for tilagnelsen af det åndelige udbytte, som skulde være denne skoles opgave og mål, og da er der for den pågældende skole kun et at gøre: at ophæve en sådan fagundervisning.

Ernst Trier i sin højskolegerning.

(Af Laurits Buch i „Tiden“).

Noget af det største ved Ernst Trier er hans barnlig store tro på Gud. Og så dette, at han ævnede helt at give sig selv, sit liv og sin tro til andre gennem det, han talte og skrev. Det er ikke meget, T. har skrevet; han var fremfor alt det åndsborne ords mester og dets tjæner. Men det, han har skrevet, vidner om hans rige livsindhold.

Når nogen sårede Trier, kunde han undertiden på en ganske ejendommelig måde — tage hævn. Således var der en gang ved et stort møde på Vallekilde højskole en skolelærer, der ved en forhandling temmelig spydig udtalte sig om, at Trier jo ikke kunde have den rette forståelse af den ægte danske ejendommelighed, da han selv var Jøde. Man kunde se, hvorledes det kogte i Trier, og man undrede sig over, at der ikke brød et Uvejrløs; thi Trier kunde jo være så ivrig, at han i sine yngre år fik navnet Iver Iversen. Og næste dag talte så Trier om Frode Fredegods-sagnet; derved kom han ganske naturligt til at tale om det ejendommelig danske. Det blev et mægtigt foredrag. Hos dem, der hørte ham, var der ikke spor af tvivl om, at Tr. nok forstod sig på det ægte danske og havde langt større kærlighed dertil, end de fleste danskfødte havde. Ikke en gang den nævnte skolelærer tvivlede mere herom.

Ja, Trier var dansk med liv og sjæl. Han var som et kronskud i det danske folk. Det er forunderligt, at han, Jøden og Københavneren, fik så dyb en forståelse af de jævne, danske landboere og så stor en kærlighed til dem! Han var slet ikke blind for skrøbelighederne hos sine elever. På sin skole kunde han rævse deres unoder således, at eleverne lo hjærteligt ved hans fremstilling af deres egne særheder. Men latteren var da således, at den hjalp dem til at blive skavankerne kvit.

Trier sagde en gang, at der var et hjem, hvor han hellere vilde være end noget andet sted, når han undtog sit eget hjem; det var i et ægte bondehjem. Derfor elskede han de unge, han fik på sin skole fra disse jævne hjem. Hvor var der ild i hans tale, når han kom til at nævne Grundtvigs ord: „Om hundrede år er den danske bonde langt mere oplyst om de bedste ting“ end de fine. Trier så på det indre liv i sine elever. Derfor kunde han elske adelsmærket i deres jævne væsen. Trier blev ikke snobbet og lod sig ikke i mindste måde anfægte af, om han på sin skole fik besøg af en fornem person. De fine gæster, han modtog, undrede sig over den jævne måde, hvorpå han kunde omgås sine elever. De var alle hans „kære, unge venner.“ Engang havde Trier besøg af en mand, der i sin ungdom havde arbejdet som håndværkssvend, men som nu var så fornem, at han kom kørende i lukket vogn. Da kom Trier trækkende med en af de unge håndværker-elever på sin skole og sagde til den fremmede: „Her skal De se et ungt menneske, der arbejder med det samme, som De gjorde, da De var håndværker.“

Trier sagde: „Man skal aldrig, når man stilles overfor et menneske, begynde med at se kritisk på ham og lede efter hans fejl; ti så får man et usandt billede

af ham. Nej (sagde kan efter Kold), Gud er lysets Gud, og i vore lyse øjeblikke lader han os se sandheden. Går man med mistro til et menneske, møder man mistro; men kommer man med tro og kærlighed, møder man det samme igen.“ Denne livsvisdom levede Trier selv efter — ikke som en tillært visdom, men den var ham „i kødet båret.“ Kun når han mødte det onde i form af lav lumpenhed, kunde han gennemglødes af harme, en nidkær vrede, som er berettiget. Men han lod ikke solen gå ned over sin vrede. Den fik ikke lov at lejre sig i dybet af hans sind som en iskold bitterhed, der hos andre dræber livets favre blomster. I et foredrag på sin skole fortalte han om to gode nordmænd, der havde været hjærtensvenner. Men så kom der dem noget imellem, som de selv indrømmer kun var en ubetydelighed. Dog gik de fra den tid af i mange år som bitre modstandere. Den ene sagde: „Det er slet ikke den lille ubetydelighed med en vej, der er os imellem; det er bare dette: at jeg vil have min ret.“ Her ud fra benyttede Trier lejligheden til ret at tage bladet fra munden og tale til sine elever om dette meningsløse: altid at ville have sin ret. At hæve penge ved at pukke på sin ret ved kortspil eller ved at spille i lotteri det var for Trier noget uværdigt. Man har sagt, at han var en dårlig økonom. Ja; få forstod dog bedre end han at anvende det, der var ham betroet. Vist manglede han ofte penge; men det var, fordi hans gode hjerte gav så rigeligt — gav også til friplads på skolen til fattige elever. Hans venner havde aldrig kendt et menneske, der var så glad ved at give, som Trier. Engang bad T. en af sine elever, som havde været hos ham gratis 2 vintre, om han vilde rejse over til Samsø og der vikariere for en syg friskolelærer. „Men“, sagde han, „denne lærer er fattig, så det vil være synd at forlange noget for

dit arbejde. Jeg vil gjerne betale din løn for min syge ven.“ Vedkommende elev svarede, at han gjerne vilde vikariere uden vederlag, da han nu havde været gratis på Triers skole i 2 vintre — og været så lykkelig derfor. Da stod Trier og så på sin elev med det forunderlige blik, som kun han kunde se på sine venner med. En gang imellem så han også på elevens frakke, der var meget slidt. En ny havde han ikke råd til at købe, da han nu havde lovet at hjælpe Triers ven uden løn. Lige før sin afrejse blev han kaldt op til Trier i hans private stue. Der stod Trier med en skælm i øjet og med en ny frakke på armen; det var Triers gave til sin elev. Denne glemmer aldrig Triers glæde ved at give ham den. Af barnlig glæde kørte Tr. den unge mand rundt flere gange, da han var bleven iført den ny frakke. Den glæde, Trier ved sådanne lejligheder følte ved at give, bragte ham mer end erstatning for de bryderier, han havde, når han manglede penge.

Noget af det mest ejendommelige ved Trier var hans forunderlige latter. Den betegnes kun dårligt ved at sige, at den var enestående. Det var nemlig alt hos Trier, det var den hele Trier selv. Hans latter var så trillende — frisk og så smittende, at man lo med, når Tr. lo, selv om hans latter var den eneste grund dertil. En gang ved et efterårsmøde på Vallekilde stod flere hundrede mennesker samlet udenfor op ad en bakkeskrænt. Tr. stod højest oppe og samtalede med enkelte af de tilstedeværende. Pludselig rullede hans friske latter ned over de store skarer, så alle brast i latter derved. Men Tr. kunde aldrig le på en uskøn måde eller ad det tvivlsomme. En god præst, der havde sans for det komiske, fortalte en gang Tr. om, at han på en rejse til Vallekilde havde lagt mærke til en meget fyldig, sjællandsk bondemand, der stadig brugte

en så ejendommelig ed, at præsten måtte le ad ham. Men da lo Tr. slet ikke. Hans latter kom fra hans gode hjærte, fra barnet i ham; derfor stødte han aldrig mennesker fra sig med den; han trak dem til sig ved den. Få kunde som Trier forene alvor og gammen. Man forstod, at hans barnlig-strålende glæde havde sit udspring i hans sinds dybe alvor. I hans senere år kunde der stundom ligge et vemodsskær over alvorspræget i hans åsyn. Han var også da en hårdt prøvet mand. Sygdom pinte hans legeme, og døden havde taget hans kære. Dog forlod hans friske munterhed ham aldrig helt. Så godt som hver dag hørte man Trier le. En ven af ham skriver, at han syntes at kunne høre Tr.s latter, selv efter at han var død; men han måtte jo sige til sig selv: „Ak, nej, hans latter er forstummet; det er kun strængene i din egen sjæl, der endnu dirrer i takt med Triers latter.“

Vil man give mennesker et begreb om Triers arbejde på skolen blandt sine elever, må man fremfor alt nævne hans foredrag om den gl. pagts skikkelser, navnlig om de tre patriarker. Hvad Tr. kunde ud-mønte af ægte sjælsguld til velsignelse for sine unge, når han holdt disse foredrag, var vidunderligt og enestående. I Jylland holdt han en gang et foredrag om Abraham. Hans gode ungdomsven, dr. Nørregård, Testrup, sagde, at det var et foredrag, som kun én mand kunde holde det. Hans elever vidste heller ikke noget bedre end at høre ham tale om Abrahams tro og prøvelser. Tr. påtvang aldrig sine elever sin mening. Men i god forstand påtvang han dem noget af sit vidunderlige liv ved sit levende ords magt. Hans ildfulde tale fængede og tændte glød i hans tilhørere. Men Tr. gjorde ikke sine elever til sine eftersnakkere. Han hjalp dem til at modtage det, han havde at sige, på en sådan måde, at det dannede en selvstændig per-

sonlighed i dem. Da en af Triers elever senere blev højskoleforstander, sagde nogle af dennes tilhørere, som havde kendt Trier: „Det er dog underligt, dine foredrag minder os så meget om Trier — og så er der alligevel så megen forskel.“ På lignende måde var Trier selv påvirket af Grundtvig. Dennes ord havde bidraget til at danne en selvstændig Trier.

Der er sagt om Trier, at han var en ensidig mand. Det kan være sandt, når man tilføjer, at hans ensidighed var én af de gode sider ved ham. Han forstod, at det gælder om for det menneske, der vil udrette noget godt i livet, at samle sine kræfter om det nærmeste krav og om sit bestemte kald for Gud. Ikke således forstået, som om Tr. kun havde interesse for højskolegerningen. Nej, der fandtes intet godt, uden at Tr. omfattede det med sin interesse. Men hans sunde ensidighed forstås af følgende træk: En mand kom til ham som talsmand for en bestemt sag og sagde, at det var noget, Tr. burde være med i som højskolemand. Da fik samme mand for alvor at vide, hvad Tr. burde være med i. Det var herligt at høre Tr.s varme og kraftige ord om, at han havde fået den opgave at skulle oplyse ungdommen om, hvorledes den i pagt med Gud bedst kunde leve et skønt, lykkeligt og virksomt liv. Og til denne gerning havde han brug for alle sine kræfter; til denne opgave burde han også give dem og ikke splitte eller svække dem ved at kaste sig over alle disse „sager“, som ikke vedkom hans gerning direkte.

Trier var enestående i trofast venskab og i ævne til at trøste og hjælpe sine gamle elever. En af disse skriver: Hans lige til at tage del i venners sorg og glæde har jeg aldrig kendt. Hans store hjerte kunde glæde sig med de glade og sørge med de sørgende. Han kunde tage sin ven i sine arme og med sit vid-

underlige lyse øje sige ham det kærligere, end ord kunde udtrykke det, hvor fuldt og inderligt han tog del i vennens sorg eller glæde.

I mange år prøvede Trier selv at savne det bedste i hjemmet: en god og trofast hustru. Derfor havde han en stor trang til at skabe et hjem for de hjemløse ved at give dem plads i sit eget hjem. En af Triers gamle elever blev hjemløs ved at miste sin hustru og så sit hjem opløst. Det tog således på ham, at hans nervesystem kom i uorden. I sin nød tyede han da til Trier, der kærlig tilbød ham hjemsted i den lille stue, hvor han for 28 år siden selv havde boet, da han begyndte i Vallekilde. Da de stod dér, blev Trier pludselig stille, som han ofte kunde blive efter at have talt livligt et øjeblik før. Det var et væld af minder fra dette lille værelse, der overvældede ham.

Så kom den sidste vinter for Ernst Trier. Det var forunderligt at høre hans foredrag denne vinter. Skønt en svag mand var han dog så frisk og så beåndet som næsten aldrig ellers. Det var, som der var sket en særlig stærk fornyelse i hans indre. Han mindede om blomsten i høst, hvorom vi synger: „Kraften er størst på det sidste.“

Da man denne vinter nåde juleferien, sagde Trier til en af sine medlærere på skolen, da denne skulde rejse bort i ferien: „Nu tænker jeg, vi to vedblivende skal arbejde sammen i fremtiden.“ Læreren følte sig såre glad ved disse ord; ti det var hans sjæls lyst at arbejde under Trier. Men det blev sidste gang, han så ind i Triers øjne og følte hans varme håndslag. Ti denne jul døde Ernst Trier. Han havde haft det særlig godt gennem julen. Den 29. december 1893 kom han ved middagstid synlig oplivet hjem fra en længere køretur; men først på aftenen sov han stille her, omtrent lige til det sidste nynnende på salmen: „Julen

har bragte velsignet bud.“ Et hjerteslag gjorde brat ende på hans velsignede gerning på Vallekilde højskole.

Den følgende nytårsdag mindedes pastor Hoff i kirken sin kære afdøde ven. Det var da, som tilhørerne helt var rykket bort i den anden verden, hvor de dvælede i mindet om deres uforglemmelige Ernst Trier.

Den 5. Jan. 1894 samledes en stor skare af venner om Ernst Triers bære. Pastor Hoff sagde i sin tale: „Nu er der tårer på mangen kind, kærlighedens, taknemmelighedens og savnets tårer. Fra hans børn, fra slægt og venner og fra tusinder af hjem i Danmark falder de som en velsignelsens regn over hans minde.“ —

Ja, velsignet være og velsignelse bringer den uforlignelige Ernst Triers velsignede minde den dag i dag, hvor det tages frem! Jeg kender få mennesker, hvis liv og minde man får så rig en velsignelse ved at sysle med, som man får det, ved at gøre Ernst Triers minde levende.

Tanker og billeder fra Vallekilde

i slutningen af halvfemserne

(Højskolebladet, 24. septbr. 1915.)

De store ege i skoven stå,
Gud gav dem et herligt virke,
højt de hvælvede livets hal
og løfted' dets loft til en kirke.

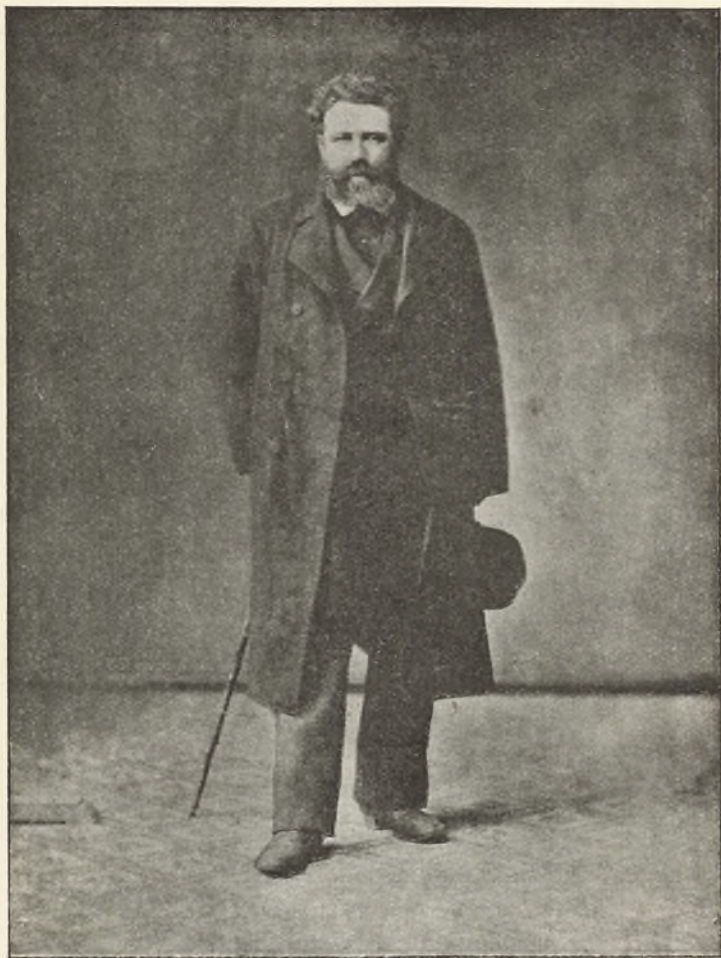
Følger de kæmper for tidens tand.
Gud signe det danske hjem!
blande så sol og væde,
at atter en skov gror frem!

(*Martin Andersen Nexø.*)

Da Trier var død i julen 1893, var der nok mange, der tvivlede om, at Vallekilde højskole kunde holde den plads, den havde vundet i det danske folks hjærte. Det syntes uforståeligt, at småskoven kunde fylde den store egs plads; og dog var det sådan, at vi, der var elever i de første år efter Triers død, egentlig ikke kunde forstå, at det kunde have været bedre at være der, om han havde levet. Efterfølgende billeder og tanker skulde give læserne en forestilling om, hvad der kunde opleves i Vallekilde i disse — efter den almindelige mening — „ringe dage“.

Det er noget hen på skoletiden. Elevflokket sidder bænket i foredragssalen under det ikke høje, men smukt prydede loft og med det meget talende Ansgarbillede foran sig. På den lave forhøjning, der gør tjeneste som talerstol, står en lille mand; hans ansigt giver ikke store løfter, undtagen man sidder så nær, at man rigtig

Ernst Trier.

kan se de livlige og udtryksfulde øjne, der ligesom gemmer sig under de buskede bryn.

Vi véd om ham, at han har rejst vidt om i verden som malersvend, sømand eller almindelig rejsende. Han fortæller om „lande og folk“. England har især hans

kærlighed; men der er dog ikke noget, der giver hans tale mere poetisk flugt end fortællingen om havet. Han skildrer just nu en rejse, han gjorde som sømand fra Hamborg sønden om Sydamerika til Equador og tilbage igen. Nede i det sydlige Atlanterhav blev briggen overfalden af en storm. Skipperen står og ser op i rigningen og opdager, at en flig af et sejl har revet sig løs og smælder nu i vinden; vor mand bliver sendt op for at gøre det fast. Han når godt nok der op, men råen gynger så voldsomt, at den næsten dypper enderne i bølgerne. Det svimler for ham, og han tvivler et øjeblik om, at han slipper ned igen med livet. Da mindes han, at han har hørt sige, at man i en sådan stilling skulde se op mod himlen. Han bøjer hovedet lidt tilbage, så han får et glimt af den rolige hvælving; og mens han fæster blikket derpå, forsvinder svimmelheden; han kan udføre sit arbejde og når velbeholden ned. — Og nu fortæller han videre; men dette billede af den lille sømand på den gængende rå langt ude på det vide, stormfulde hav med uendeligheden omkring sig og evigheden over sig, det bliver stående; og tankerne arbejder videre; er vi ikke hver af os sådan en lille prik i det stormende verdensliv, men også med den rolige himmel over os, hvor der kan hentes hjælp mod svimmelhed og angst og gru. — Fortællingen skrider videre. Valdemar Bennike har vundet vore hjerter.

I en morgentime står pastor Helveg på talerstolen. Han er en mand med et noget fremmedartet udseende; det gråsprængte hår er strøget omhyggeligt tilbage, og skægget er mere velplejet, end Grundtvigianer-skæg plejer at være. Han fortæller bibelhistorie; og han holder af at sige ting, der lyder sært. Nu fortæller han om Saul: Den første gang, vi træffer Saul, er han en mand med skyklapper på. Vi kan tænke os, at han står på en mødding og ser ud over sine marker

hvad der er uden for hans eget markskel, kommer ham ikke ved. Så er det, han kommer ud at søge efter æslerne og møder Samuel. Og Samuel taler til ham om Israels forlængsel. „Israels forlængsel“, tænkte Saul, „hvad er det?“ Han kendte nok sin egen forlængsel; for den stod til at få bygget en ny staldlænge, men Israels forlængsel. Og Samuel taler videre og siger, at han vil fortælle ham, hvad der bor i hans hjærte. Bor i hans hjærte, — det var da en underlig tale. Men seeren talte videre med Saul; og da de stod der oppe på taget af huset, og Samuel fortalte om Herrens førelse med sit ejendomsfolk gennem tiderne og om dette folks nød i øjeblikket, da faldt skyklapperne fra hans øjne, og han så ud over sit folk og dets land; og da Samuel siden salvede ham til konge, var han blevet et andet menneske; og Herrens ånd kom over ham. — Hos en og anden af os, der sad på bænkene, dæmrede vel ved denne fortælling en forestilling om, hvad det betød at komme på højskole: var det ikke netop det, at få skyklapperne taget bort?

Vi gæster „Hytten“ en aftenstund og finder dér Ingeborg i en kreds af unge karle. Disse sidder ikke alene på stole og bænke men også på gulvet. Ingeborg spørger dem ud om deres hjem, eller hun fortæller et eller andet træk om sin fader eller en anden kendt mand; men hér har man ikke følelsen af, at det er ordene just, der betyder noget. Men der er udbredt en underlig hygge og fred over det hele. Det er, som der går bølger af varme og skønhed gennem luften herinde, så man føler trang til blot at dukke ned og blive borte i den stemning, hér råder. Et billede af en anden art får vi, dersom vi besøger Ingeborg i gymnastiksalen en sommerdag. Her er hun lutter iver og handling. Her tumler hun med den store pigeflok, retter og ranker på de tunge legemer, ryster og ildner

de træge villier, indtil hun har den hele skare under sin egen skønne sjæls herredømme.

Vi træffer Sigrid midt i en klynge af elever ivrigt optaget af at tale om, hvad den og den ting har at fortælle af gamle minder. Barnligt og ligetil fortæller hun, sådan som børn fortæller de fremmede gæster om herlighederne i deres hjem. Eller vi ser hende i samtale med en enkelt; og mens hun taler med ham, tager

Johan R. Brydegård.

hun med hænderne i hans frakkekrave og ser ham ind i øjnene, så han bliver helt underlig ved det; og da hun er gået, står han og tænker: hvilken varme der dog kan være i et menneskes blik.

En tidlig morgenstund begiver vi os ned i gymnastiksalen og træffer Johan Brydegård i arbejde med henved 100 håndværkere. Men hvad er det? Der er jo en gammel mand med.

Han er fløjmand under marchen. Nakken luder lidt; men hovedet er kastet kækt tilbage, og under sangen synger han med på en egen munter måde. Da der gøres holdt, kommanderer han en trop ud til spring. Kommandoordene smældes; han springer selv for over redskaberne og er fyr og flamme. Det er Andreas Bentsen, som trods det, at han er over de halvhundrede, i de kolde vintermorgener møder til gymnastik kl. 6 $\frac{1}{2}$. Han elsker ungdommen; og han elsker idrætten; og han ofrer gerne sin morgensøvn for at hjælpe de to til at finde hinanden.

I skolestuerne kan vi om formiddagen træffe Peder

Bukh (Mortensen) ivrigt optaget af at lede skriveøvelser. Alle må skrive i takt. Et-to, et-to, tommelfingeren rigtig smidig, et-to, et-to, og mangan stiv skoleskrift bliver radbrækket og blødgjort, så der kan blive en brugelig håndskrift af den.

Peder M. Bukh.

I håndværkerskolen arbejder murere, tømrere, snedkere, malere og smede dybt begravede i tegninger og beregninger. Her er ikke mindre end 120 mand i det hele. Bentsen har selv overledelsen; men en hel flok lærere hjælper ham, hvoriblandt snedker og billedskærer Hans

Olsen, murmester Hans Chr. Jørgensen og malermester Hans Nielsen er de mest fremtrædende.

Her som alle andre steder på højskolen arbejdes der med stor Iver. Det er som eleverne særlig lægger kræfterne i her ved de praktiske ting, hvor de selv kan komme til at gøre noget; dertil hjælper det også, at hver lærer synes at være af den overbevisning, at dersom eleverne ikke lærer netop det, *han* arbejder med, så står verden ikke til påske.

Men når klokken nærmer sig til den tid, da der skal være foredrag, da

Hans Olsen.

standser alle disse arbejder, så gælder det om at komme ud at få lidt frisk luft og få rystet alle disse ting ned på bunden af hjærnekassen, inden man skal til foredrag.

Klokken 12 ringer det til dagens festtime. Vi strømmer ind i foredragssalen under venskabelige puf og stød. Da alle er kommen til sæde, bliver der pludselig helt stille. Povl Hansen står på talerstolen. Han taler med en kraftig, men underlig blød stemme, der ligesom smyger sig ind i sjælen på én. Han fortæller om Knud den Helliges drab i Albani kirke i Odense. Og som fortællingen skrider frem, forsvinder alt omkring os; og vi ser kun de billeder, han maler for os. Se, der står jo Bent høj og mandig blandt sine mænd i kordøren. Kongen knæler foran alteret. Bondeskaren har trukket sig tilbage ned mod kirkedøren. Der er et øjeblikks stilstand i kampen. Kirkegulvet er fuldt af blodpøle. Da kommer Ejvind Bævre — plask! plask! — hen over kirkegulvet mod Bent. Han har den ene hånd skjult under kappen, men synes at være våbenløs. Han beder om lov til at tale med kongen; og på Knuds befaling får han lov at komme forbi Bent. Men ikke så snart er han nået frem til alteret, før han støder et sværd i kongen, der synker død om. Bent hugger om sig som rasende, til han falder; men kongen er død. — Han, der vilde indføre kristen sæd og skik i landet, så det gode menneskeliv kunde få bedre kår, har nu ofret sit liv for sin sag.

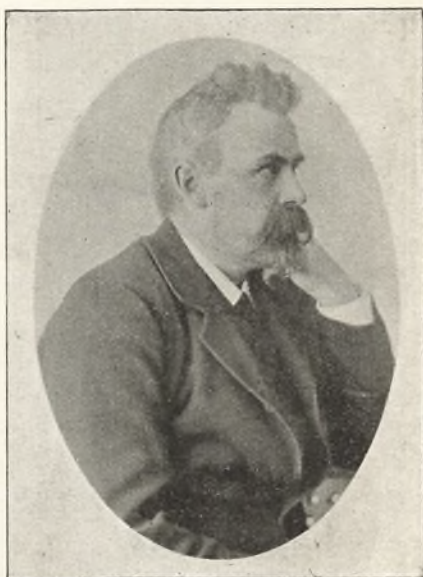
Under fortællingen har der været så stille i salen, at man kunde have hørt sit eget hjærte banke. Nu ånder man ud i et langt suk og husker pludselig, at man sidder her, og at det bare er Povl Hansen, der fortæller danmarkshistorie. Men når sindet er kommen lidt i ro, og tankerne begynder at arbejde, dæmrer der i en og anden sjæl det ønske: Gid det kunde blive

mig betroet sådan at være med til at kæmpe — ja, måske at dø — for det gode i mit folk.

En anden gang hører vi om dronning Dagsmars død. Vi ser lyslevende for os Valdemars voldsomme ridt, hans indtræden i dødsværelset, og hvorledes Dagmar rejser hovedet; og vi hører hende sige med sin ensformige, men højtidelige stemme:

„Alle fredløse mænd dem give du fred,
og løs alle fanger af lænker.“

Disse ord blev sagt for os med et sådant tonefald, at de, som dagene gik, kom igen gang efter gang og siden fulgte os ud til vor gerning. Og efter som oplevelserne kom til, blev forståelsen af ordene dybere og dybere; når sorg og tvivl fyldte sindet, og når kiv og avind bandt det gode i os, da var det, som der var udløsning i dronning Dagsmars bøn:

Povl Hansen.

„Alle fredløse mænd dem give du fred,
og løs alle fanger af lænker.“

Det vilde være umuligt at nævne alle dem, der har arbejdet med på gerningen i Vallekilde i alle disse år; ti en af ejendommelighederne ved Vallekilde er, at alle, der har noget med skolen at gøre, er med i

arbejdet, lige fra gartneren til vaskerkonen og fra dag-lejeren til værten i rejsstalden. Og alle havde de noget godt at fortælle, især om Trier.

Der var en husmand, som ellers ikke syntes at forstå meget af, hvad højskolen gik ud på, han fortalte: „En dag i vintertiden gik jeg forbi højskolen og mødte så Trier. Han kendte mig ikke den gang; men

Sigrid Trier Hansen.

han kunde se, at jeg var i dårligt humør, og spurgte om, hvad der var i vejen. Ja, min kone var syg, jeg havde været på apoteket efter medicin; men vi havde ikke noget at lægge i kakkellovnen og ingen penge at købe for. „Kom med mig ind,“ sagde Trier. Så tog han sin pengekasse og vendte bunden i vejret på den. „Vær så god,“ sagde han, „det er bedre end ingenting.“ Der

var godt 14 kr.; ja han var en god mand.“

I september 1898 blev der afsløret en mindesten for Trier. Om morgenen på afsløringsdagen, før stenen endnu var tilsløret, kom en mand fra nabolaget og gik hen foran stenen. Jeg stod i et buskads bag ved, og han så mig ikke. Han stod en stund og så på billedstøtten; en tåre listede ned over hans kind, han rystede på hovedet — vist nok fordi han syntes, at billede ikke lignede — og gik sin vej.

Vallekildes beliggenhed minder om én, der er gået bort fra selskabet for at være alene. Den lille højskoleby er en verden for sig i stærk modsætning til gamle Vallekilde, der er en rigtig gammeldags landsby. Gårde, huse, haver, gadekær, kirke og skole ser alt sammen ud, som om det havde ligget der i århundreder; der er noget ærværdigt, men også noget stivnet og dødt over det hele. I højskolebyen er alt nyt, ranke huse med spidse gavle, flagstang ved hvert hus og flag i top alle helligdage. Husene bærer præg af kunstsans både ude og inde. Yderst i husklyngen ligger valgmenighedskirken med sit spir. Der er en tone over hele byen, som drager op over og bort fra det dagligdags og triviale, det jordbundne og træge.

Valdemar Bennike.

Når jeg skal danne mig et billede af, hvorledes det var at leve i klosteret på Monte Casino i Benedikts tid eller i Clairvaux på Bernhards tid, så må jeg altid tænke på Vallekilde. For munkene i disse klostre var det således, at inden for klostermuren var al lyset og glæden og freden, uden for tumlede verden sig i verdslighed og synd og mørke.

Vi, der blev i Vallekilde efter skoletiden, tænkte vel just ikke sådan. Men jeg har dog ofte oplevet, at

når vi en flok karle efter en udflugt i egnen var kommen inden hjørnet af tjørnehækken om kirkegården, så havde vi en følelse af, at nu var vi igen bjærgede. Derude var der bajerdrikning, banden, kortspil, rå viser og slibrige bemærkninger; herinde kunde man leve i år uden at mærke noget til sådant.

Og havde man så været ude i verden i årevis,

Thorvald Helveg.

hvad var det da ikke for en herlighed at komme tilbage igen.

Lad os på et sådant besøg gå i kirke. I

Vallekilde hører kirke og højskole sammen som hellig og søgn. Pastor

Helveg står på prædikestolen. Han

taler om Jesu helbredelse af en døvstum. „Og han tog

ham bort fra skærerne, afsides og stak

sine fingre i hans øren . . . og sagde:

Luk dig op!“ Og

så taler Helveg om det at blive taget bort fra skærerne ved bortrejse, sygdom, sorg og sjælekvide, og når da genklangen af verdens larm er forstummet i vor sjæl, så kan Jesus sige sit „luk dig op.“ Og da prædikenen er forbi, synger menigheden: „Herren han har besøgt sit folk.“ Tonerne bølgér fra orgelet og de mange læber; vers efter vers træder frem med sin tale; alle er de som balsam på et såret sind; og så hedder det:

„Herren han er dog sine tro,
også når de mistvi'le;
roser han lod på torne gro,
lærte os så at smile.“

Da kan det være, som om bundne kilder løstes i
den fremmedes sind, så han kan juble med menigheden:

„Alle Guds engle med os stå,
vil os på hænder bære.“

Når det lykkedes
Vallekilde højskole
at fortsætte efter
Triers død med til-
syneladende samme
kraft, så ligger det
åbenbart i den
stærke harmoni, der
trods alle forskel-
lighederne var mel-
lem kræfterne i Val-
lekilde. Den store
høvding var vel
falden; men det var
som om ikke alene
hvert menneske,
men hvert hus, hvert
træ og hver sten

Niels Hansen.

var præget af og taget i tjeneste af den ånd, som Trier
tjænte. I al fald havde jeg det bestemte indtryk, at
hvor som helst jeg færdedes inden for højskolebyen,
der påvirkede alt mig i samme retning som ordene,
der lød i foredragssal og kirke.

Og hvad var det så, man kunde opleve i Valle-
kilde? For de indviede er det unødvendigt at skrive
om det; men kanske en uindviet kunde få en forestil-

ling derom ved det følgende, hvis de ikke har fået det ved det foregående.

I Hans Brix' bog om Johannes Ewald hedder det om den krise, digteren gennemlevede i foråret 1777, og som førte til, at en ny og bedre tid oprandt for ham: „Et øjeblik er alt dødsens stille. Da brister dybt inde en modstand; et sandskorn rører sig, en dråbe

Ingeborg Trier Hansen.

pibler frem: livets kilde begynder at rinde på ny.“

Det, den unge oplever i „åndens skabertime,“ er vel netop dette, at der dybt inde brister en modstand; at den skal af egenkærlighed, som, især i overgangsalderen under kampen for at nå til personlig selvstændighed, kan lægge sig om hjærtelivet og gøre den unge ensom, brister, så at han kan opleve fællesskabsfølelsen. Tyngdepunktet for hans tilværelse er da ikke længer i ham selv, men i den kreds af mennesker, han nu har oplevelser fælles med. Og skrider den påbegyndte udvikling videre frem, vil det sige, at kredsen udvider sig, til den omfatter alle danske, alle kristne og for enkelte måske alle mennesker.

I dette, at få denne modstand til at briste ligger vel egentlig hemmeligheden ved højskolearbejdet i det hele taget. Det er den fællesskabsfølelse, som der herved skabes betingelser for, der har sat frugt i alle

de praktiske resultater, som man plejer at give højskolen æren for.

I de 50 år, Vallekilde højskole nu har arbejdet,*) har man dér trofast holdt dette synspunkt fast; dér har man aldrig diskuteret spørgsmålet om, hvorvidt højskolen var tidssvarende eller ej. Og når der nu holdes jubelfest, så vil tusinder af unge og gamle sende kærlige tanker til Vallekilde med tak for, hvad de dér oplevede, og med ønsket om, at også i fremtiden tusinder må komme til at give Vallekilde sit hædersnavn: „*Det velsignede Vallekilde.*“

Ollerup højskole, i september 1915.

Lars Bækhøj.

---

*) Ovenstående blev skrevet i anledning af Vallekilde højskoles 50 års fest i fjor efterår.

Udg. anm.

»Eders unge skal se syner«

(Joel 3, 1).

Tale

ved elevernes afrejse fra skolen.

Af Povel Hansen.

Det har for mangen én af jer vist været således, at med rejsen herover til Vallekilde højskole drog I første gang bort fra jert hjem.

I standsede måske en lille stund på den sidste bakke, hvorfra hjemmet kunde ses, vendte jer endnu en gang om og så tilbage mod den „plet af jord, hvor livets stemme steg første gang fra spæde bryst“, den plet, hvori I hidtil havde haft jeres rod, og som i sig rummede hele jeres barneverden.

Nu var den verden bleven for lille, nu måtte I sprænge den; aldrig mere vilde hjemmet blive det for jer, som det hidtil havde været: hele jeres verden.

Tusind milde minder kalder ad jer, som I står dér, og vemodståren træder frem i jert øje, og I sander de ord, der er falden den engelske digter i pennen:

„Langmodig jeg mod hjemmet
igennem tårer sér,
ak, skal min elskte hytte
jeg aldrig skue mer!
Sødt fuglene dér sjunge
med den mig kendte røst,
og atter fred neddaler
i sorgopfvldte brvst.“

Hjemvéen har her for første gang hilst på jer, I har stirret ind i dens tungsindige øjne, og det har tonet i jer unge sjæl:

„Hjemvé, ak hjemvé
med kval og med lyst,
du trækfugle-flagren
i menneske-bryst.
Så koldt det lufter,
nu sol går ned;
jeg vil hjem til dig,
du min kærlighed.“

Stakkel, den som aldrig har følt denne sjælevé, fuld af vemod og smerte; hans hjem må der sikkert have været noget i vejen med.

Men alligevel, trods „smerten“ må den unge ikke give efter. Har end dette hjem været „hans kærlighed“, så må han dog videre, livet vinker sit: fremad! Der er en anden sang, han må lære at synge: „Se frem, men ej tilbage!“ lyder den.

Det bud har da også I fulgt, ellers havde I aldrig kommen her på skole. I har fulgt livets „fremad“ og givet jer på vej ud i den store, gådefulde verden. —

Dette opbrud fra hjemmet, denne første rejse ud mod fremtidens forjættede land er det, der stilles os for øje i patriarken Jakobs „ungdomshistorie“. Ja hans ungdom strakte sig nu længere frem i tiden, end vor plejer at gøre. Men også for ham kom den stund, da det — med en lille rettelse i verset om ham — kunde lyde:

„Faders hus og moders favn
ryggen nu han vendte.“

Ja, „faders hus og moders favn“, det er et dejligt udtryk for vort hjem; endnu som gammel mærker man varmen deri.

Lang var vejen, Jakob havde at vandre, og den

gik — ikke blot i den ydre verden — „op ad bjærg og ned i dal“, sikkert også i den indre verden har Jakob mærket så vel lette og lyse som tunge og mørke tider.

Der kunde komme øjeblikke, hvor, som det hedder: „i lumre middagsstund sad han i en palmelund“, altså på et af disse vidunderdejlige steder, hvor ørkenkilden rislede frem og dannede den evig friske og frugtbare oase.

Hvor må det have været dejligt efter den lange formiddags ørkenvandring under Østerlands brændende sol da at kunne strække sig i palmernes skygge ved den rislende kilde, kvæge sig ved dens friske vande, indånde blomsternes duft og lytte til fuglenes kvidder og til suset i de høje palmer. —

Men vi véd jo også om andre tider i Jakobs rejselev, tider der ikke har megen lighed med hvilen i palmernes skygge.

Der kom en aftenstund, da ingen oase var at se, så langt øjet rakte, da øret forgæves lyttede efter kildens rislen og palmelundens sus i aftensvalen, kun den store, uendelige, frygtelige ørken til alle sider, hvorhen han prøvede at vende sig: ingen moders vuggesang, ingen fuglekvidder — kun løvens brøl eller sjakalens tuden i det fjærne, når de gik på rov; ingen rislende kilde, kun en brændende tørst; intet fløjelsblødt grønsvær under sig, kun en sten til hovedpude.

Men det var sent, og „solen var gået ned“; hér måtte Jakob blive; det har gyst i ham, da han den aften lagde sit trætte hoved til hvile på den hårde sten; ørken-ensomheden i hele sin vilde gru var over ham.

Men når han alligevel fik fred i sit sind til at glide ned i den velsignede søvn trods løvebrøl og lejets hårdhed, så var det vel fordi, Jakob havde lært at betro

sig til „sine fædres Gud“ og give sig ham i vold; og Gud glemte ham ikke derinde i den mørke nat; netop nu var han ham allernærmest. Det vidunderlige skér: Jakob *ser syner*, ser i sin drøm himlen åben over sig og stigen, der rakte fra jord til himmel, ser selve den almægtige Gud på det øverste trin, mens englene med hans bud og hans løfter stiger ned til den ensomme ungersvend derude i den mørke nat på den vilde hede.

Intet under, at Jakob næsten på samme tid „frygtede“ og dog jublede: A, jeg som ikke vidste det før, her er jo Guds hus og himlens port.

Ja, Gud havde vist ham hans fremtid og hans mål, givet ham sin velsignelse og lovet at være med ham og bevare ham. — —

Og som den gang, så nu; også for jer, I unge, vil det på ungdomsrejsen komme til at gælde: „Op ad bjærg og ned i dal“; også I vil møde både palmelunde og ørkensand med det evige skifte af vandring og hvil. Og da gælder det i hviletimerne at kunne se syner, som Jakob gjorde det.

Nu har I jo her i Vallekilde havt et af jeres rejsehvil, en af jeres stille stunder, og nu står I rede til atter at bryde op.

Mon I da her har havt Jakobs-drømme, har I set himlen åben eller modtaget englebud fra Gud deroppe over sky og stjerne.

„Guds tanker de flyve som fugle,
som sjæle fare de hen,“

siger digteren. Med hver menneskesjæl er der fulgt en gudstanke, ja mennesket selv er en gudstanke, hævder han. Men kan man udtrykke sig så om fugle og sjæle, så gælder dette udtryk vel i endnu højere grad om Guds engle, de kommer med hans

tanker, de *er* hans tanker, der daler ad himmelstigen ned til os i de stille timer. Det gælder da blot om, at vi har øje for dem, at vi tager imod dem og lukker dem ind i sjæl og sind.

Ti de bærer med sig de store lystanker fra Gud, hans tanker *om* os og *med* os.

Mon I har sét englestigen, har I lært at forstå lidt af Guds tanke med jer, den enkelte og alle.

Å, da bliver det livsaligt atter at gribe vandringsstaven og styre fremad mod de mål — timelige og evige — for vort liv, som han, vor Gud for os har sat og velsignet. —

Og Jakob rejste en mindesten, Bethel kaldte han den, og han gjorde det løfte, *tog den inderlige beslutning*, at fra nu af skulde Herren *være Gud for ham*; dette minde skulde blive som et Guds hus for ham. —

Mon også I kan rejse sådanne mindestene, når I nu drager bort herfra; mindesmærket for, at I har havt ungdomssyner, har set himlen åben, set Gud og mødt hans engel, hans tanke med jer og jert liv.

Gud — og kun han — véd det; men det véd han også, at dette var vort højeste ønske under vort arbejde her.

Når alle eleverne er rejst, og den store stilhed, som altid følger efter de unges bortrejse, indtræder, da kan jeg gribe mig selv i at gå og med sjælels øje spejde efter sådanne mindesten.

„Men mit øje ser dem ej“; det er forgæves arbejde ja; de ses ikke med „støvøjet“; men heller ikke for sjælels øje lader de sig til syne.

Og dog vilde det vist blive svært — atter frimodig at gå til sit arbejde, om ikke vi turde *tro* og *håbe*, at der også blandt jer, som nu griber vandringsstaven,

fandtes dem, der som fordum Jakob rejste et Bethel før deres opbrud.

Lykke da på rejsen frem mod de mål hér og hisset, som Gud har sat for jert liv; lykke til med hans hjælp at nå frem til at virkeliggøre Guds tanke med den enkelte og alle!

Uddrag af Ernst Triers og Marie Abels brevveksling. *)

(Sluttet.)

Marie til Ernst Trier.

Dalum, 2. april 1867.

. . . . Men nu skal jeg skynde mig at fortælle dig noget om den yndige dag, jeg i går havde sammen med de kære på Askov: Forrige torsdag eftermiddag var jeg tilsagt at møde hos fru Heins for at træffe aftale med hende og de andre damer, som var trådt sammen for at beværte dem. Vi skulde hver især bidrage lidt efter ævne. Mit bidrag bestod i en skp. kartofler og en pot fløde, som jeg havde købt for mine lommepenge, og så et stort rugbrød, noget syltetøj og et helt læs grangrene heroppe fra anlægget til at pynte op med derude. De spiste i Morten Eskesens skole.

I går morges kørte jeg da til byen, og noget efter mødte jeg hele skaren med Danebrog i spidsen, de

---

*) Hermed afslutter da den del af brevvekslingen, som gik forud for brylluppet i Dalum.

Udg. anm.

kom fra banegården, hvor Helveg havde taget imod dem.

Vi gik først hen i st. Knuds kirke, og dér forklarede Helveg dem de forskellige seværdigheder og berettede om st. Knuds drab, så sang Nutzhorn en smuk sang med et kor af skolekarlene, hvorefter de spredtes rundt omkring i kirken. Jeg fik så lejlighed til at hilse på min egen „Hejmdal“ og „Brage“ og „Lother“ — nej hvor var det fornøjeligt at se dem alle igen. Schrøder fortalte mig straks, at han rejste over til dig på onsdag; jeg er så glad ved det; sug nu til gavns honning af ham! Han indeholder ikke så lidt endda! Det lille suk — du skriver om — udeblev jo rigtignok heller ikke hos mig; men jeg kom til at tænke på, at det var lidt egenkærligt og unøjsomt af mig, nu kunde jeg jo have godt af ham *i dag*, hvor I må undvære ham.

Fra hellig Knuds kirke gik de ned til Frue-kirke og derfra til det oldnordiske museum; men ingen af disse steder var jeg med, for vi måtte ned at se til bordet, at der kunde være dækket, til de kom tilbage. Dette skete kl. 12; 55 i tallet, hvorefter de bænkedes i de smukt pyntede stuer. I den ene af stuerne var der et meget stort Danebrogs-flag, hvorpå der hang et billede af Fr. d. 7de, omgivet af gran; på den anden væg hang de tre nordiske flag omkring gamle Grundtvigs billede — det samme, som du har i din skolestue. Den anden stue var smykket omtrent på samme vis. Da stegen var spist, begyndte pastor Helveg talernes række med at byde gæsterne velkommen; de var naturligvis velkomne *alle*, sagde han; men alligevel — særlig velkomne det skulde dog *Sønderjyderne* være. Og så talte han ret kønt om Sønderjylland (men dog ingen ting imod hvad Birkedal plejer at kunne tale derom). Derefter rejste „Hejmdal“ sig og holdt en udmærket tale. Han begyndte med at oplyse os om, at

de var bleven enige om at kalde dette deres tog omkring i landet for et „korstog“, et tog som skulde ske under korsets banner; og rundt omkring, hvor de kom, og hvor folk forsamledes for at høre, hvad lærerne havde at sige, var deres første opråb til dem, at de ligeledes skulde foretage sådanne korstog; men nu kom han til noget, som egentlig satte ham lidt i forlegenhed. Han fortalte, at han en gang havde hørt tale om nogle små insekter, som kaldtes „mellemmadstyre“, og nu var det da, at han så nødig vilde, at han og hans karle skulde ligne disse mellemmadstyre; for de spiste blot folks gode mad, men gav ingen ting til gengæld. Derfor var det da, at han i grunden havde krympet sig lidt ved at modtage tilbuddet om at blive beværtede af vennerne (det havde været hans hensigt at bestille mad på „dampkøkkenet“, men det var jo det, vi fandt altfor uhyggeligt); ti han vidste godt, at de ingen ting kunde give igen. Ude på landet var det en anden sag; ti dér kunde de nok yde lidt gengæld for gæstfriheden, de kunde således synge deres sange; men her i Odense, hvor der var musikforening og sangforeninger både efter Chevé- og — ikke Chevé-metoden, dér vilde det nok tage sig dårligt ud, om de vilde komme frem med deres sang; — altså han havde en vis uhyggelig fornemmelse af, at han og hans følgesvende passende kunde betegnes med benævnelser „mellemmadstyre“, der nok kom her og spiste folks mad, men ingen ting kunde byde igen. Dog vilde han nu alligevel takke så meget både for den og for den gode modtagelse.

Til sidst endte han så kønt med at sige, at det var jo dog kun som et billede på, at det *allerbedste*, vi mennesker fik, det måtte vi jo også tage imod uden at have *det mindste* at give igen.

Så talte Helveg og sagde bl. and., at han syntes slet ikke, de havde nogen grund til at blive flove.

Så talte Nutzhorn og Johannes Schrøder, så Fenger og to Sønderjyder og så en lille Fynbo, som udbragte en skål og et nidobbelt hurra for „den danske kvinde i almindelighed og for de kvinder, som her var værtinder i særdeleshed.“

Men så på en gang rejser formanden for eleverne sig op og siger, at i dag på jærnbanen havde han og hans kammerater fået sådant et rart brev fra eleverne på Vallekilde højskole, derfor vilde han bede de andre hjælpe sig med at råbe et kraftigt hurra for Vallekilde højskole, og så vilde han bede forstander Triers kæreste tage imod skålen for skolen. Jeg takkede og måtte jo klynke med de fleste.

Det blev derefter aftalt, at næste forår skulde Askov, Vallekilde og Dalum højskoler mødes i Odense, og efterhånden skulde vi således se at få flere „korstog“ i gang her i Danmark.

Efter at man havde sunget nogle sange og endnu flere havde talt, skiltes vi kl. 4, og nu vandrede Askoverne ud til Dalum højskole. — Uh, den Kold, ja han er og bliver dog en løjerlig tørv, en rigtig snegl!!! Tænk dig bare, at han lader alle sine 78 elever rejse i lørdags! Ja hvad synes du, ikke uden to dage før de andre kommer; nu kom de derud i en tom skole, og jeg véd, at Kolds elever så *gærne* vilde have bleven de par dage til; men da Kold ikke tilbød dem det, så undså de sig ved at bede ham derom. Ja, jeg hørte endogså, at Kold skulde have sagt, at han ikke kunde begribe, hvad det skulde til sådan at rejse landet rundt, og at han ikke brød sig det mindste om, at de skulde besøge ham! Hvad synes du? Det er såmænd meget muligt, at han ikke har villet holde et foredrag for dem. Tænk, det skulde have været os, som således kunde have væntet besøg fra Askov! Vi vilde have været anderledes glade! — Jeg fik da fat i Helveg

og bad ham om at gøre Schrøder følgeskab; men jeg tror ikke, det bliver til noget, for nu er hans kone syg, og så rejser han vist ikke fra hende. —

Så, nu om noget andet, mine møbler! Din fader skriver, at han vil råde mig til at sende mine sager med banen til Nyborg og derfra med dampskibet „Randers“ til Kallundborg, hvorfra du så måtte se at få dem hentet . . . „Randers“ går hver lørdag . . . Hvad rejseplanen (for hjemturen) angår, da talte vi jo om at rejse en dag ind til din moder, før vi tog til Vallekilde, det har du vel ikke glemt; . . . det vilde være synd, synes jeg. Med Borups kan vi ikke komme hjem fra Sorø, da de vil besøge nogen på Fyn med det samme, de er herovre . . . Kom, hvis du kan, tirsdag middag, det vil jeg helst have, for jeg véd, at jeg vil komme til at længes efter dig, især i de sidste dage; det vil blive en drøj tid for mig, dels bliver her så uhyggeligt inde i huset med al den travlhed, og — går jeg uden for, så løber det så underligt igennem mig, at nu skal jeg sige alle mine *kære, kære* steder farvel for bestandig; så synes jeg, de ryster på hovedet ad mig, de store, alvorlige bøgetræer, som om de vilde sige: „Hvorfor rejser du nu bort fra os?“ og så suser det så underligt i dem. Men så slår droslen oppe i træet, og jeg kan høre den svare: „Hvorfor hun rejser? Det gør hun naturligvis, fordi hun har en ven, som hun længes efter, og som nu kommer og henter hende hjem med sig; nu finder hun sig ikke længer fyldestgjort ved et gammelt, alvorligt bøgetræ som du.“

Og jeg giver droslen ret; det er dog ikke bøgetræerne, hvor smukke de end er . . . men frihed og liv, jeg trænger til . . .

Hold fast på madam Storm med bægge hænder . . .

Ernst Trier til Marie.

Vallekilde, 10. april 1867.

Å, min kære Marie, hvor jeg dog er træt i dag og ked af det . . . det er da også en forskrækkelig tummel her har været i disse dage og sådan en forstyrrelse. Og hvem har voldt det? Fotografen . . . Der har været så mange ting i vejen, så jeg er bleven ked og led af ham. Han kom allerede i fredags og begyndte i lørdags, men — endnu er vi ikke fri for ham. Heldigvis har han da nu brugt op alle sine kemikalier og rejser, håber jeg, i morgen tidlig.

I lørdags gik vi hele dagen og ventede på Anton Nielsen, han skulde „tages af“ med os. Men han blev borte både lørdag og søndag, og så måtte vi til sidst „tages“ uden ham om søndagen. Men så meget var der i vejen, at vi ikke blev færdige den dag, og — næste dag regnede det. Endelig i går kom slutningen; men nu var fotografen så misfornøjet med „pladen“, at han vilde tage os af en gang til i dag, og så blev det for sent for ham at rejse i dag.

Hvad alt dette har voldt os af forstyrrelse, kan jeg vanskelig beskrive dig; og dertil kom, at for at høre Anton Nielsen, som ikke kom, var en mængde mennesker strømmet sammen søndag aften, og dem måtte jeg så holde foredrag for.

Torsdag morgen: Se så, nu er Schrøder kommen, „Hejmdal“ er på skolen! . . . eleverne synger, for nu skal han holde foredrag . . . Det er en stor glæde at have ham her og en stor lettelse for mig. Hilsen fra ham! . . .

Marie til Ernst Trier.

Dalum, 10. april 1867.

. . . Hvad synes du om Fengers og Elisabeth Heins' Forlovelse? og hvad mon Schrøder synes om den . . .

hils ham endelig tusinde gange! Hvem der blot nu i dag var i Vallekilde! hvor jeg misunder dig! Men lad mig nu holde op, for ellers kommer jeg vel for dybt ind i det . . .

Pas dog på, at du ikke helt slider dig op; det er da også forskrækkeligt, hvor du tager det ivrigt. Oppe kl. 4^{1/2}, det er mer, end jeg driver det til . . .

Marie til Ernst Trier.

Dalum, 13. april 1867.

. . . Hvilket vejr i dag med sne og regn og blæst! Jeg er så urolig for mit tøj, indtil jeg hører fra dig, om møblerne er kommen velbeholdne til Vallekilde. Der er seks stykker i alt . . .

Hvordan gik det så med ansøgningen til regeringen? Det må du endelig fortælle, for fader bliver ved at spørge om, hvormeget du får i år, og jeg har hidtil glemmt at spørge om det. Hjalp provst Magnussens anbefaling noget? . . .

Jeg er så bange for, at vort lysthus ikke når at få pyntet sig med grønne grene til vor bryllupsdag. Jeg har bragt det dit bud; men træerne rystede på hovedet og sagde: „For koldt, for koldt!“ og nu i dag sner det.

Du kan ellers tro, jeg tænker meget på jer i disse dage; jeg havde da også det ud af at være på Askov, at jeg i år i tankerne rigtig kan være med i hvad der rører sig hos eleverne og hos dig i disse sidste dage; . . . alle ser så venligt og dog så vemodigt på hverandre ved tanken om den nære skilsmisse. Lov mig, Ernst, at når du er samlet med dem den sidste gang, du da bringer dem sådan en rigtig kærlig hilsen og farvel fra mig! På onsdag vil jeg stadig være hos jer; jeg véd jo også godt, at det for *dig* vil blive en meget

svær dag . . . husk da, at der er én, der tænker på dig med alle sine bedste og kærligste tanker . . .

Jeg er så glad over, at du dog har de otte dage i ro, før du skal rejse; skriv en af de dage et sidste brev til mig . . . et opmuntrende brev, det trænger jeg til; jeg kan ikke beskrive dig, hvor forunderligt det er for mig; og jeg bliver så ængstelig for, at jeg ikke nær kan fylde min plads . . .

Glem så ikke at hilse eleverne fra mig sidste gang, I er samlet!

Og hils Schrøder! . . .

Ernst Trier til Marie.

Vallekilde, 14. april 1867.

. . . I dag har jeg rigtig taget „Frueburet“ i besiddelse, jeg har været her næsten hele dagen; men det er dog ikke på den fornøjeligste måde; ti jeg har været dårlig hele dagen. Dels har jeg fået megen kulde, jeg nyser og hoster, dels er det slet og ret træthed og overanstrengelse; i grunden er vi alle udslidte nu for denne vinter; det går både madam Storm og pigerne, som det går mig. I dag har jeg hvert øjeblik faldet i søvn og kan i grunden ikke andet end sove; jeg har rigtig været simpel . . . Jeg må hvile ud efter denne svære vinter, før pigeskolen skal begynde . . .

Også mor forstår, hvor hårdt jeg trænger til hvile; hun skrev for nylig et yndigt brev til mig derom; hun vil derfor heller ikke have besøg af os lige efter brylluppet men heller senere . . . Vi kan da rejse lige til Vallekilde . . . være — ligesom Schrøder nys — i Slagelse med middagstoget og med vor egen vogn nå her til Vallekilde kl. 6—7 — altså endnu ved dagens lys . . . Hvis moder kommer med til brylluppet, da

rejser vi først fra Dalum om fredagen; men hvis hun ikke kommer, da . . . om torsdag morgen . . .

Jeg har ondt ved at samle tankerne, mens jeg skriver dette . . .

Det var ellers nogle dejlige dage med Schrøder, og jeg er vis på, at han fandt sig rigtig vel til pas her; han ytrede da også sin tilfredshed ved flere lejligheder og var rigtig rar. Han holdt foredrag torsdag, fredag og lørdag formiddag om „det danske livshåb“. Og torsdag aften talte han — ganske glimrende — om Ydun.

Eleverne var henrykte over ham.

Mens han talte torsdag aften, kom Anton Nielsen; og de fulgtes ad herfra i går eftermiddags. Det fornøjede Schrøder meget at lære Anton Nielsen at kende. Jeg skal hilse dig fra ham. Han talte så småt om, at han sammen med Charlotte vilde besøge os i september.

I aftes meget sent kom så alle dine sager med min vogn fra dampskibet i Kallundborg. Nu har vi alt vort bohaver her i huset; og i morgen bliver Tanggård færdig med at male dagligstuen, så er vore tre værelser i orden. Men det er rart, at vi kan vente med at hænge gardiner og billeder op, til du kommer . . . ellers, tænker jeg, det øvrige skal være i orden til dit komme . . . Hoff er i færd med at sende eleverne bort lidt i aften; han er også udslidt nu, siger han . . .

Ernst Trier til Marie.

Vallekilde, 17. april 1867.

. . . Jeg er så forstumlet efter en mængde indtryk; . . . i morges modtog jeg et sørgeligt brev fra Frits: *Grundtvig* er så meget syg. — Der må være foregået noget særdeles mærkeligt i Vartov i søndags; men jeg kan ikke få rede derpå. Både Frits og Peder Olsen

har skrevet — men forskelligt derom. Grundtvig er ikke altid ved samlingen; hans sår på benene har lukket sig; sygdommen har altså slået op; det tyder på det værste.

Gud holde sin hånd over vor gamle lærefader!

. . . Endnu er ikke alle rejst; her er endnu fire fremmede og én elev tilbage. — Her er så tomt i huset i dag — i går var vi 92 til middag . . .

Marie til Ernst Trier.

Dalum, 18. april 1867.

. . . Hvor jeg i dette øjeblik tydeligt husker, da jeg skrev til dig *allerførste gang* som forlovet; dette skulde jo så være *sidste gang!* Der ligger over 2¹/₂ år mellem den gang og nu. Hvor der er sket meget i den tid; det er så forunderligt, når jeg tænker, med hvilke følelser og tanker jeg den gang skrev det første brev; jeg synes næsten ikke, jeg igen kan kende mig selv. Men det véd jeg, at jeg i dag er meget gladere ved at skrive, end jeg var det den gang.

Men ak, Ernst, hvor jeg bliver bedrøvet over hvad du skriver i dag, gamle Grundtvig er så syg. Gud give dog, at han ikke skal lide for meget, den gamle mand!

Jeg ser i avisen i dag, at han har indgivet sin ansøgning om afsked; hvor vil det dog blive et gruligt savn for alle hans tilhørere. Blot den lille Vartovmenighed ikke helt skal opløses. Hvem, tror du, skal træde i Grundtvigs sted? Helveg!? . . .

Af dit sidste brev kunde jeg rigtig mærke, hvor du var *bundtræt* . . . jeg undrer mig kun over, at du har kunnet holde ud, som du har. Nu tænker jeg mig, det må være en sand lise for dig at få ro i disse

dage, uagtet jeg jo godt kan forstå, at du i den første tid har en vis uhyggelig følelse af tomhed . . .

Angående vor rejse herfra, da vil jeg gjerne bede dig vente her en dag over, således at vi først rejser herfra fredag morgen . . . I går var jeg i byen at sige folk farvel; jeg var hos Helvegs; men traf ham desværre ikke hjemme. De spurgte, om de ikke så dig; kommer vi til Henriksens om torsdagen, kan du jo løbe derover; Elise Mejer er der i påsken, hvorover Bruhn er henrykt.

. . . Gid nu dette mit „sidste“ brev må træffe dig ved godt mod. Altså ses vi forhåbentlig tirsdag middag; indtil da lev vel, min fæstemand, min brudgom, min egen, kære, kære ven!

Din Marie.

Ernst Trier til Marie.

Langfredag, 1867.

Det er underligt at skrive til dig i aften, det skulde jo være den allersidste gang — og jeg vilde så gjerne skrive rigtig fornøjeligt til dig. Jeg var da også så glad i går og så frimodig, som jeg i det yndige forårsvejr vandrede omkring, og som jeg gik og ordnede og puslede i vore stuer.

Men da kom der et lille sørgeligt brev fra Frits om Grundtvig, og nu i dag fik vi den fulde sandhed at vide ved brev både fra Otto Jacobsen og fra Frits og — forstille mig overfor dig, det kan jeg nu vanskelig — nej, det kan jeg slet ikke, og jeg *vil* det heller ikke. Marie, det er skrækkelige efterretninger, og jeg er uhyre betaget deraf.

Jeg skrev vistnok til dig, at sårene på Grundtvigs ben havde lukket sig, og sygdommen havde slået sig på hjernen. Véd du rigtig, hvad det vil sige, Marie?

Det vil sige slet og ret, at han blev vanvittig — Ja, du ser, at pennen kan næppe skrive det, men det er den skrækkelige sandhed. Hvad der egentlig skete i kirken i søndags, er mig ikke rigtig klart endnu; der har vistnok allerede den gang været meget forvirret deri; men — underlig nok: de fleste har fået et forunderlig stort indtryk deraf. Således skrev Frits om den norske theolog Fasting, der er en modstander af Grundtvig, at han havde sagt til ham (Frits), at det var majestætisk stort. Han (Gr.) havde indbudt alle til alters, overskredet ritualet og talt forunderligt.

Dagen efter lod han rask; han dikterede selv sin begæring om afsked; men fra i tirsdags af har det skrækkelige vanvid rigtig vist sig, og — hvad der er end mere forfærdeligt: fru Grundtvig synes også helt at have tabt samlingsen; efter brevene var der en frygtelig tilstand derude, da slet ingen stod for styret.

Hans vanvid viser sig f. ex. i, at han faldt på knæ for enkedronningen, da hun var ude at se til ham, og han sagde, at hun skulde blive moder til Holger Danske, eller som da han natten mellem onsdag og torsdag blev oppe for at vente på Preusserne eller andet lignende sværmeri.

Bægge brevene røbede megen ængstelse for den dag, da han vilde holde sin afskedsprædiken; man vidste ikke, hvordan man skulde forhindre det. Man havde blandt andet henvendt sig til stiftsprovsten for at få ham til at lukke kirken; men da han så var ude hos Grundtvig, var denne ganske klar i øjeblikket, så stiftsprovsten erklærede, at han kunde intet galt mærke, og han kunde derfor intet gøre. Hvad det nu er bleven til, véd jeg ikke. Der blev sendt bud efter Gunni Busck, for at han skulde komme ind og ordne sagerne.

Lørdag morgen: Atter i dag et sørgeligt brev fra Frits. Man har vel fået kirken lukket, og Grundtvig

suspenderet fra embedet; men ingen kan få magt med dem derude . . . det er, som et skrækkeligt sværmeri har betaget fru Grundtvig og de unge piger i huset; jeg véd ikke, hvem disse er — kun Sofie Reedz har holdt sig, hun og frk. Pio rejser derfra i dag; Pio vil ikke være derude om dagen. Man vænter nu, at Carlsen skal komme; ti Busck kunde intet udrette. Carlsen vilde vist se at få Grundtvig ud på gamle Køgegård . . . Ulykken er, at fru Grundtvig ikke har kunnet se, hvorledes det egentlig hængte sammen. Allerede i onsdags otte dage skal der have vist sig tegn til sindsforvirring.

Det hele er skrækkeligt. Det synes mig som en tugt, en Herrens tugt for det afguderi, der drives med Grundtvigs person. Det er en frygtelig tugt; men *ydmigt må* vi bøje os under den; ti da vil med Guds hjælp endnu meget godt kunne komme ud af denne påmindelse. — —

I morgen er det påske, Marie! Lad alt dette ikke hindre os i at istemme påskesangen frejdigt med hinanden! Ti Herren lever og hans pris skal aldrig forstumme i hans menighed! „Glædelig påskefest!“ skal vi midt under sorgen tilråbe hinanden, og så skal vi tålmodig vente på, hvordan *han*, der ved sin opstandelse viste, at han er herre over død og djævel, vil føre også dette ud til sin ære . . .

I morgen hører jeg næppe fra Frits. Ulykken er kommen over os som lyn fra klar himmel. —

Hvor var her yndigt forleden at gå omkring, alt så så venligt og så smilende ud — dog dette skal minde os om aldrig at bygge på dagen i morgen, men tage *den* og alt af Guds faderhånd med tak! . . .

Nu på mandag rejser jeg; jeg vil ligge over i Roskilde for ikke at rejse om natten og dog kunne være hos dig tirsdag middag. Hvor skal det blive dejligt

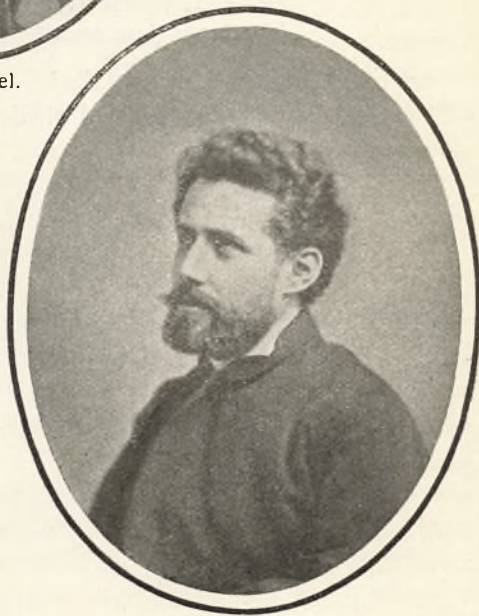
Tænk dig at skulle følges ad hertil fredag aften! — I dag gør Rasmus i stand ved trappegangen, . . . Tanggård tager fat på den lille skolestue, Jørgen graver i haven, Anders og to husmænd pløjer bygjord og kører sten, mens Schmidt hjælper til rundt omkring. Det hele ser så fornøjeligt ud.

Marie Abel.

at ses, at mødes, at lægge hånd i hånd og så vandre tilsammen . . . „det er så yndigt at følges ad for dem, som gerne vil sammen være“! . . .

Hvad du skriver om rejsen tilbage, billiger jeg ganske. Lad os da gøre den aftale, at vi rejser fra Dalum fredag morgen.

Ernst Trier.

Jeg mener, vi vanskeligt kan sige nej til Henriksens indbydelse. —

Ja, du kan tro, at jeg var bundtræt, da skolen hørte op. Åh, jeg har så meget at fortælle dig om karlene i de sidste dage og om Schrøder — åh så meget, så meget! Men nej, nu skal jeg ikke sidde og skrive derom, nu vi så snart skal tales ved.

Du skrev forleden til mig: „Skriv et rigtig fornøjeligt brev til sidst!“ — Alt dette med Grundtvigs sygdom er nu kommen, og det gør, at jeg ikke har kunnet gøre det. Men jeg vil dog sige dig, at i dag kan jeg mærke, at jeg allerede nu har fået hvilet godt ud

Mit sidste ord til dig skal da være:

„Alt står i Guds faderhånd;
 hvad han vil, det gør hans ånd.
 Af Guds nåde til Guds ære
 evig glade vi skal være
 i Vorherres Jesu navn!“

Farvel da, søde, kære Marie — min brud!
 Gud lade os mødes med glæde!

Din Ernst

Optegnelser om mit levned.

Af *Andreas Bentsen*.

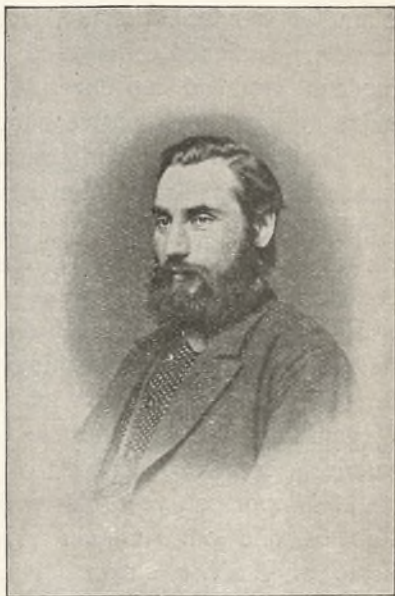
(I uddrag ved Povl Hansen).

I. Slægt og barndom.

År 1839 „de 40 ridderes dag“ (d. 9. marts), blev jeg født i Kvanløse skole, som ligger lidt over en mil sydvest for Holbæk. Den 30. maj døbtet jeg i Kvanløse kirke og fik navnet Andreas Peter efter min faders tidligt afdøde tvillingbroder af samme navn.

Min fader var lærer Georg Philip Bentsen; min moder Ane Kirstine.

Om det var før eller efter et forrygende snefog på dagen for min fødsel, at der var „tre sole på himlen“ (to bisole), er jeg ikke sikker på; derimod blev der samtidig for-

Andreas Bentsen som ung.

talt, at „madammen“ blev læsset af i en stor snedrive, idet slæden væltede. At jeg efter de solemærker kom til i mit senere liv at „dyrke meteorologien“ i 20 år til stadighed, kan det mulig have været et varsel om, hvis da ellers solemærker har noget at betyde.

Mine første admindelser knytter sig til min moder og hendes færd i hjemmet. Således kan jeg tidlig mindes, når hun mæskede til brygning, satte brød i ovnen til bagning, syslede med bierne både for at få dem i kuben, når de havde sværmet, og når hun, efter at bierne var „taget op“ aftenen på Bartolumæusdagen (23. avg.), d. v. s., når hun havde dræbt dem med svovlsyrling — behandlede honningen med afdrivning og afrensning af vokset for derefter at gå over til mjødbrygningen. Men særlig mindes jeg hendes brug af spinderokken både til uld og hør. Dé r har jeg altid beundret hendes hørspind, det fint spundne hørgarn og den hurtighed, hvormed hun trådte rokkeladet, medens hun lod den fine tråd løbe i tenen, snart ved højre og snart ved venstre hånd . . .

Jeg mindes også en af mine første udflugter med hende til væver Kristian Lorentsen i Nøkkentved, hvor jeg fik lov til, mens garnet skulde rendes, at sidde inde på krydset og køre rundt, mens garnet lagde sig om „renden“. Så mindes jeg også hendes tårer, både da tyve stjal hendes hørgarn, som var hængt til bleg om natten, og da en lignende mængde garn (til i alt 70 al. fint hørlærred), som var sat i væv hos en væver i Mogenstrup, brændte dér ved en ildløs, uden at hun kunde få erstatning derfor.

Når mor sad ved rokken eller ved sytøjet, fortalte hun os ofte om sit hjem i Kvanløse i den nordvestligste af gårdene i byen. Hun var født der år 1812, de elleve tusinde jomfruers dag, d. 21. oktbr., der forøvrigt også blev hendes dødsdag 38 år efter.

Mors fader, der var sognefoged, døde 46 $\frac{1}{2}$ år gl. i året 1821, da hun var 9 år; men to ældre brødre styrede gården efter hinanden for moderen.

Min mor måtte efter tidens skik tidlig tage hånd i med — også i markarbejdet, både i vår og i høst, selv til arbejder som at køre harve, strø møg og skære tørv. En hændelse fra dette sidste mindes jeg grant, hun fortalte mig: Hun var med på tørveskær i den mose, som lå i markens nordøstlige hjørneskel, halvt på gårdens og halvt på naboens (Thomas Jensens) mark. De spiste midaftensmad samtidig fra bægge gårdene og sad alle i hob ved gærdet. En ung knægt fra nabogården, Peder Jensen, snakkede op om kæresteri og siger da: „Når jeg skal have mig en kæreste, da skal det være en køn, lille korsklædetøs som sognefogdens Ane Kirstine (min tilkommende moder), og i det samme napper han hende om halsen og røver et kys fra hende. Hun var imidlertid snar og langer ham et vældigt øreklask; men derved opirrer hun ham, så han i arrigskab skyder hende ud i en nærliggende tørvegrav. Den streg glemte hun ham aldrig siden: „Tosseper“ som hun siden kaldte ham . . .

Efter et sagn i slægten havde min stamfader Jep Nielsen havt 3 gårdes jorder, som lå med 3 og 3 agre på byvangene og var således en storgård og lå ej øde for træer, men havde endnu i min barndom levninger af en stor have vest for gården med gamle frugttræer og enkelte store elme. I min barndom kom jeg ofte der over til min morbroder Peder Jensen, som på den tid ejede mors og slægtens fødegård . . .

Min moder blev konfirmeret 1826. Under påvirkning af hendes gamle morfader Peder Larsen var hendes sind stærkt optaget af dagen for bekræftelsen af hendes dåbspagt. Denne sag indvirkede på hele hendes kriste-

lige liv, og hun nævnte den ofte for os, hendes børn, ja lige til hendes død i 1850 efter et langt sygeleje . . .

I Kvanløse oplevede jeg således min barndomstid. Sammen med mindet om min moder tegnede sig også tidlig min faders skikkelse. Om morgenen, før han gik til sin skolegerning, vandrede han ud over gårdspladsen, ud på landevejen og gik et kort stykke op ad denne, til han kunde overse det dér liggende vænge og størstedelen af skolelodden, som lå nogle hundrede alen derfra. Han gik gærne med sin merskumspibe i munden. Når ænderne fra den nærliggende vanding så ham, kom hele flokken rappende for at få deres morgenfoder; de var i mange år alle sammen hvide efter en hvid and, der blev stammoder til flokken . . . Fader fodrede selv ænderne. Høns holdt han ikke; de ødelagde haven og marken. Det lille agerbrug optog fader i hans fritid; og for at få alt drevet efter ønske holdt han både karl og hest. Han var hér en foregangsmand i sin skolekreds; hans lille jordlod på godt 6 tdr. ld. hørte til de bedst drevne der i egnen. Omkring år 1848 begyndte han at dyrke roer, hvad den gang var aldeles ukendt. Han optog dette efter at kartoffelsygen i de sidste par år forud helt havde ødelagt hans kartoffelavl.

Da han overtog Kvanløse skole i 1834, havde han første sommer en høst af 4 fold byg; men i 1848 havde han 16—18 fold. Foruden en hest holdt han altid 4 køer.

Så stod han i den første tid, jeg kan mindes, midt i det politiske røre med kravene om en fri forfatning og som medstifter af „bondevennernes selskab“ og „Holbæk amts kommunalforening“, af hvilke den sidste dannedes for at kunne undgå politiforbud mod at samles.

Blade som „Fædrelandet“, „Den frisindede“, „Københavnsposten“, „Korsaren“ o. fl. holdtes af et læseselskab, mest bestående af bønder og lærere.

Sjælen i alt dette var skolelærer Glerup, først på Ourø og siden på Tudsenæs, som blev en af faders nære venner, og hvem han trofast bevarede som den, han mest satte pris på under hele hans politiske færd, indtil Glerup i 1853 blev kastet ud af bondevennerne, hvad der blev grunden til, at fader vendte sig bort fra at tage virksom del i politiken. Sin skole passede fader pligtro; men han havde gerne ombyttet denne virksomhed med at have været fri mand som bruger af en bondegård.

Alt forannævnte førte mig tidlig ind i hvad der angik folk og fædreland; dog var det først i 9års alderen, at jeg i 1848 fik fuld forståelse af dette.

Nu kom begivenhederne med kraft og fart og satte sindet i bevægelse.

Kristian d. 8ndes død med påfølgende daglig klokke-ringning, sørgegudstjenesten i Kvanløse kirke på bisættelsesdagen, samtaler i mit hjem om folkemøderne i Københavns Hippodrom og i Kasino, oprørets udbrud, de uddannede soldaters og rekrutternes indkaldelse, alt dette måtte nødvendig åbne som en ny verden for mig og udvide min opfattelse og forståelse til at række ud over fædrelandets grænser. Jeg begyndte at ane, hvad stormagter som Rusland og England var, for ikke at tale om Tyskland, med hvem Danmark snart stod i fuld kamp.

Særlig kan jeg mindes den store offervillighed, der gjorde indtryk på mig, da bønderne samledes for at sende kongen heste til krigsførelsen, da folk talte om, at fjenden mulig kunde komme til Sjælland, og at man da måtte gribe til våben, ligesom Jyderne gjorde, den gang rygtet gik, at Rendsborg-slaverne var brudt ud.

Dette gav anledning til, at derhjemme ved skolen holdtes skiveskydning af læseselskabets medlemmer. Skiven var et mægtig stort stykke favnebrænde, som

blev inddelt med kridtstreger og fik en sort plet malet med tjære. Riflen, som brugtes, var en jagtriffel, hvis rundkugle blev plastret med klud og talg; og jeg kan mindes, at fader var den, der kunde sætte kuglen nærmest pletten.

Niels Vinter i Igelsø, en udmærket bøsse-mager, ejede riflen. Fader var for resten en udmærket jæger, som andre satte pris på at få med til deres jagter; . . . men han selv holdt ikke af vildt. Præstekonen, madam Fyhn bestilte hver vinter 4 harer, som han også altid skaffede; undertiden skød han dem fra køkkenvinduet, når de søgte havens grønkål.

Min fader var født i Vedbæk kro 1808; men han havde ofte opholdt sig på små besøg hos sin farfader i Skomagerkroen, hvor faderen Johan Kristoffer Bentsen var født, og hvor moderen også havde sit hjemsted tæt ved i Kirke-Sonnerup.

Fader kom til at gå i skole i Lille-Granløse hos en gammel Nordmand, lærer Tscherning, som var broder til præsten i Asminderup. Hos denne broder blev fader konfirmeret.

Læreren i Asminderup havde en søn (senere faderens efterfølger). Denne, Hans P. Hansen, var jævnaldrende med min fader, og de omgikkes jævnlig indtil året 1853.

Fader blev, 18 år gammel, sendt til Jonstrup seminarium, hvorfra han fik sin eksamen 1828. Han var derefter i et år hjælpelærer hos sin gamle lærer Tscherning, hvorpå fader kom som hjælpelærer til Stedstrup, Holbæk amt . . .

Da fader den første dag efter sit komme skulde op på sit loftsværelse, sagde den gamle lærer: „Godnat, drøm godt! for det går i opfyldelse, hvad man drømmer på nyt sovested; og drøm om en af vore mange, kønne, unge piger her i sognet.“ Så drømte fader da

også om en ung pige, og det så levende, at han var vis på, han nok skulde genkende hende. Dog, der gik 4 år dér i sognet, og han havde endnu ikke set hende dér.

Det sidste år, han var dér, besøgte han sin barndomsven, lærer H. P. Hansen i Asminderup, som siger til ham: „Følg med ud hos Jens Kristensen her på bymarken, så kan du dér hilse på min kæreste.“ Da fader så hende, tænkte han: Hun er dog ikke nær så køn som hende, jeg drømte om . . .

Kort efter blev han indbudt til de to unges bryllup dér i gården — og dér så og genkendte han fra drømmen *hende*, som blev min moder. Han dansede med hende; men efter tidens skik talte han ikke nærmere med den ukendte, unge pige, hvem han søgte nærmere oplysning om, men fik kun til svar, at fra Asminderup sogn var hun ikke.

Kort efter var han i Holbæk. Ved at gå ind i bager Jensens ejendom ser han pludselig hende og hendes broder stå i H. J. Kofods port i ejendommen ved siden af hende i Smedelundsgade; men da han hurtigt kom tilbage, var de væk, og han søgte dem forgæves.

Dette var i slutningen af året 1833. Så var det en dag, fader var gået ud på skolelodden, som lå op til Grønnebjerggårdens mark, da traf han A. F. Jespersen (senere kendt som medlem af den grundlovgivende rigsforsamling). Jespersen var den gang bruger af gården og forvalter for den rige fru Koefod. Kapitain Jespersen siger da til fader: „Hør Bentsen, det varer jo altfor længe, før den gamle lærer i Stedstrup dør; De kan ikke vedblive at gå og vænte på det embede. Nu er Kvanløse ledigt; tag over og se på det; hvis De synes om det, skal jeg få fru Koefod, som har kaldsretten, til at ansætte Dem der.“

Fader tog derover, syntes godt derom, søgte embedet i Kvanløse og blev kaldet dertil. Den 2. febr. „Vor frue dag i vår“ 1834 blev fader indsat i Kvanløse kirke som kirkesanger og lærer dérstedt.

Nu skulde han se at skaffe sig en midlertidig lejlighed, indtil de gamle degnefolk (Steffensens) var fraflyttet og huset gjort rent til en menneskelig bolig; det så nemlig mere ud som en svinesti end som en menneskelig bolig.

Fader gik nu rundt i byen for at skaffe sig plads . . . men ingen kunde have ham; man henviste ham til sognefogedens gård, den nordligste i byen; dér var børnene voksne, dér fik han nok plads.

Fader gik så derhen . . . og trådte nu ind i den forreste stue. Han studsede — for hvem sad dér: pigen fra hans drøm. Det var nu tredje gang, han mødte hende. Hun sad dér helt alene og spandt foran dragkisten med de to messingstager.

Dér fik fader opholdssted for sommeren. Han bode i øverstestuen; men allerede om efteråret flyttede fader og moder, som nu havde funden hinanden, op i Kvanløse skole med de skønne udsigter fra åsen ved skellet ind til Igelsø . . .

Samme sommer hændte ellers følgende: En gårdmand i Brofælde var bleven enkemand med to døtre. Han kom nu en dag ridende ind i sognefoged-enkens gård. Den næstældste søn Peder Jensen, som nu styrede gården for moderen, tog imod ham, satte hesten i stalden og bød ham ind i stuen. Enken bød ham også velkommen, og han blev bænket. Han var iført snævre ridebukser, reyserstøvler og kort trøje, alt med sølvknapper. Min moder, som da var ældste datter i huset, måtte opvarte med mad, øl og brændevin.

Efter måltidet rykkede han frem med sit ærinde, som var at bejle til Ane Kirstine, et ærinde, som denne

selv måtte hentes ind for at svare på. Afslaget blev hende muligvis lettere, eftersom hendes fæstemand, den ny degn, sad tæt ved bag øverstestuens dør og kunde således høre samtalen.

Forholdet mellem min fader og samme Hans Jensen på Bredebjerg var i adskillige år derefter køligt; men da han dog snart efter blev gift og fik pigebørn, der var skolekammerater og jævnaldrende med mine søstre, ja endog blev deres veninder, så blev alt godt.

Jeg kan ikke mindes, hvornår jeg lærte at stave; men da jeg læste rent, fik jeg lov til at læse med de andre skolebørn på tabellerne for den indbyrdes undervisning. Så kan jeg også mindes, at forannævnte Hans Jensens datter Ane ofte tog mig på skødet i skolestuen og tegnede for mig med griffel på tavle. En anden pige, som også var meget ældre, Lars Olsens steddatter Ane fra Igelsø, holdt jeg også meget af. Jeg var som dreng med til bægges bryllup.

— Det var i den tid, man i gården blæste med 4 klarinetter, mens brudeparret kørte for døren fra kirken. I Igelsø var min moder i 1849 sidste gang til bryllup; hun skulde hjælpe, når bruden lagde kransen og tog den sorte hue med guldnakken og galon på. Brudgommen skulde sætte huen på men kom galt af sted og vendte snørebåndet i panden. Efter de første brude-danse blev den koneklædte brud nu danset af pigelaget og ind i konelaget, hvad der skete med megen højtidelighed.

— I skolestuen gik alt i min første skoletid efter den indbyrdes undervisningsskik, dog kun i yngste klasse. Ved timens begyndelse stillede børnene sig op langs væggen, hvor der på 3 sider var et smalt brædt under loftet med tal på til 50. Hvert barn havde sit nummer. Fader sad på kathedret med sin dagbog og sin fløjte (denne, som jeg arvede, og som jeg senere

brugte som signalføjte på vor skydebane i Vallekilde, fik jeg desværre kastet bort dér).

Når børnene var „råbt op“ efter nummer og opstillede i rækker, hver i sin flok, til sine tabeller og med sin bihjælper i spidsen, blev der fløjtet, og flokken travede nu rundt, hver til sin plads ved de forskellige vægtabeller. Så løb bihjælperne deres egen omgang for hver at forsyne sig med sin pegestok, og snart stavede og læste alle i munden på hverandre. Jeg kan ikke mindes at have stavet ved disse tabeller men nok, at jeg har læst med på nr. 32, som begyndte således: „Jeg har fem sanser; mine sanser er: syn, hørelse, lugt, smag, følelse“ o. s. v.

Den indbyrdes undervisning forsvandt nu af sig selv; men lærebogsremseriet stod endnu i min skoletid i fuldt flor. Balles lærebog har kostet mig mange tårer. Jeg forstod ikke „den almindelige fordærvelse, som var kommen over alle mennesker“ i 5. kapitel; dér sad vi og læste og læste især hen imod tiden, da vi skulde have tråden haspet af. Jeg fik den ofte knækket eller spejet, selv da jeg gik „til præsten“. Ofte gik præsten mig forbi, når det gjaldt remsen, men når han gav andre et spørgsmål, som det kneb for dem at svare på, så sagde han: „Ja da véd jeg, hvor jeg kan få svar på mit spørgsmål,“ og så kom han til mig.

I skole gik jeg i reglen hver dag undtagen om efteråret, hvor jeg enten vogtede køerne eller senere hjalp karlen med at mærgle skoleloden. Vi læssede i fællesskab, og mens jeg så kørte læsset ud, huggede karlen ny mærgel ned.

I skolen regnede jeg mest mellem de mindre børn; i ældste hold fulgte jeg den almindelige undervisning, og jeg bragte det da også vidt i regning. Skrivningen derimod gik det kun dårligt med, skønt fader skrev smukt. Mest lærte jeg dog udenfor skoletiden, idet jeg

idelig udspurgte min fader, som også var utrættelig til at svare på mine spørgsmål. Selv læste han meget og var i læseforeninger med gode bøger, især naturvidenskabelige. Af disse fik også jeg stundom læst noget; desuden havde skolen en tid en sognebogsamling, . . . hvori blandt andet også fandtes en del skrifter, udgivet af selskabet til trykkefrihedens rette brug, og særlig en del af historisk indhold blev af stor betydning for min historiske viden. Grundlaget for denne fik jeg dog særlig i Mallings: „Store og gode handlinger af danske, norske og Holstenere.“ Så læste jeg også Ingemanns historiske romaner og digte.

Min fader ønskede, at jeg skulde blive sømand; men det fik jeg ikke lyst til. Han, som var født og vokset op som barn ved Øresund med det daglige mylder af sejlere, og som kendte deres rigninger ud og ind, lærte mig tidlig ved at tegne for mig med griffel på tavle, hvad de forskellige skibe hed og hvad master og sejl, de førte; et kendskab der, efter højskolens navigationslærers sigende, var større end hos enkelte, der havde sejlet den halve jord rundt. Fader taklede også for mig en skonnert, hvis skrog var lavet af en tømmermand, som i sine unge dage havde faret til søs. . . . Dér fik jeg rigtig sejlenes navne og stillinger befæstet og lærte at skelne mellem de mange navne på små fartøjer. Mange af disse slags små skibe så jeg i Holbæk havn; men på længere sørejse kom jeg først i 1895 med kapitain Hagedorn til st. Petersborg og Riga . . .

Før min konfirmation var jeg kun én gang i en båd på Tuelsø ved Sorø; jeg var som barn ræd for de store søulykker, som jeg læste meget om.

Min ældste søster, som havde været en del i Vedbæk som barn, sværmede for sølivet og bad mig om at måtte sejle med, når jeg fik skib at føre. Jeg tog

det som drilleri og sagde: „Ja du skal få lov at sejle på slæbetog i en gammel træsko.“ Så græd hun, fordi hun ikke var en dreng og kundé komme til søs.

Mit fædrelands natur, som det fremtrådte for mit øje i min barndomsegn, blev jeg tidlig fortrolig med. Vel savnede jeg gode kort over enkeltheder, så jeg ikke fik alle stednavne at vide; men fra det nærliggende Mørkemosebjærg i sognet kunde man se en kreds af Sjælland på 6—7 mile rundt fra dette midtpunkt. Jeg har stået dér og talt indtil 63 kirker . . . Det var et prægtigt rundskue, som kunde fængsle en; og for mig blev det en ualmindelig udvikling af min stedsans; jeg var altid senere retvendt på verdenshjørnerne og kunde altid finde mig til rette, hvor jeg kom.

Her vaktet min længsel efter at se mig om i verden; noget fik jeg den tilfredsstillet i min barndomstid; men senere skulde jeg nå langt videre, end jeg den gang turde tænke, selv om det måtte ske med ganske små midler . . . Men dette håber jeg senere at få lejlighed til at omtale. Af alt lærte jeg dog at sætte mit skønne fædreland højest; og dette lærte jeg at kende bedre end måske de fleste af mine landsmænd.

Den fri eller, om jeg må sige, vilde natur kom jeg tidlig til at elske og kende. I Grøntved orredrev sydøst for Mørkemosebjærg og Maglesø lå vist over 1000 tdr. ld. hen til græsning i mægtige bakker under Tølløsegård. Her var krat og buske, bær og blomster, så det bugnede; men i moserne var der hvide åkander, brudelys og andre skønne vandplanter. Her spiste man sig sort indvendig — og udvendig med — i bøller og bjørnebær, men mest i lækre sager som hindbær og vilde jordbær. Ja orredrevet lå der næsten som et æventyrland. Jeg har heller ikke i Danmark fundet nogen egn, hvor man som her kunde slutte sig til et bjærglands udseende. Trods vælden i Norges fjæld-

vidder forekom de mig hjemlige, når jeg tænkte på Grøntveds bakker.

Nu er herligheden i det store og hele tabt. Niels Vinters enkle, men sindrige dobbeltplow har jævnet de gamle trapper, som kvægets gang dannede på de stejle skråninger i den faste, lerede jord. Men trods to menneskealdres drift, lønnes arbejdet endnu kun tarveligt, så nu bliver nok det meste plantet til med graner. Den forrige naturskønhed får vi ikke tilbage; men disse bakker har dog lært mig noget af den længsel, som Bjørnson udtrykte, når han sang: „Skal jeg da aldrig, aldrig nå over de høje fjælde.“

Af særlig skønne steder har jeg i min barndom kun set forholdsvis få; til disse hører Sorø, hvor jeg kom enkelte gange med fader til hans gamle seminariebrødre: Lavigne i Ljunge, Povlsen i Petersborg og Højer i Slaglille. Det var højtid at færdes dér mellem søer og skove eller i den gamle klosterkirke med akademiet og haven.

Et andet sted, som vi en gang i 1846 besøgte, var Hjortespring ved Herløv, hvor min faster Trine bode. Herfra kørte vi ad Brøndshøj, Nørrebro og den grusede Farimagsvej til Tivoli, et sted jeg havde lært følgende om: „Og dersom du morer dig do'lig på Rosenlund og Freds'berg, så kan du ta' ind på Tivoli og se, om du morer dig dér.“ Dérende var en mand, som spillede med en stor bjælke på benene, mens han lå på ryggen; dér så vi også en udstoppet krokodille, 10—15 al. lang, så vel som Tivoligarden af drenge, og vi hørte Lumby spille. På vejen ud og hjem så vi Danmarks første jærnvejslinie afstukket: høje granstænger med en halmvisk på enden.

I 1848 var jeg med fader i København. Vi kørte med Morten Jespersen fra Nøkkentved på et læs af

korn og fedevarer til Roskilde. Men herfra tog vi ad den nylig åbnede jærnvej til København.

Krigen var den gang nylig udbrudt, og alle soldater i felten, hvorfor Københavns borgervæbning gjorde vagttjeneste for kong Frederik d. 7. på Kristiansborg og Slotsholmen, mens kongens livjægerkorps gjorde vagttjeneste i kastellet og på toldboden. Der på rheden så vi de mange handelsskibe, som vor flåde havde taget fra Tyskerne. I flådens leje lå de gamle blokskibe med tyske fanger fra Bov og Flensborg om bord.

I 1849 foretog mine forældre med os børn en rejse hjemmefra til Hørsholm (11 mil). Vi skulde besøge faster Trine, som nu bode der. Vi kørte ad Sonnerup, hvor vi bedede hos gamle Jens Kristoffersen, min faders morbroder, og senere forbi Rygård, Rye og Hyllinge, gennem Skiby (bedested i kroen), forbi Krogens kirke, hvor lindormen ligger, sagde en gammel mand på vejen, og videre op ad Lyngere til Frederikssunds færge, hvor køretøj og folk færgedes over i en stor trækfærge ved et tov, der lå tværs over Roskildefjorden.

Efter at være kommen igennem Frederikssund, hvor det såkaldte Udesundby lå med sin kirke og sine stråtækte huse og gårde, kørte vi til Slangerup, hvor vi atter bedede — så' den store, smukke kirke, som Kr. d. 4de havde bygget i den tidligere købstad. Herfra kørte vi så hen forbi den højtliggende Uggeløse kirke, det smukke Farum ved søen, gennem Stavns- holdt og Birkerød. I hver af disse tre byer så vi de gamle bytræer på gadestævnens pladser. Forbi Sjælsø kom vi endelig til Hørsholm i aftenstunden efter at have kørt fra kl. 4 om morgenen. Rejsen blev foretaget i høstferien.

Også denne rejse udvidede kendskabet til mit fædreland. Vi var ved Rungsted og så' den såkaldte Ewaldshøj, hvor digteren så ofte havde siddet og set

ud over Øresund. Vi så den smukke kirkeplads med vandgrave om, hvor det tidligere Hirschholm slot havde ligget, og hvor der endnu var en stor ridebane i byen fra den tid, der havde ligget rytteri dér i den store kasernebygning. Vi så den købstadlignende by med det nærliggende Usserød klædefabrik, hvor hærens klæde vævedes.

Hjemad kørte vi ad Kongens-Lyngby, Gladsakse, Herstedøster og så ad landevejen gennem Roskilde. Da var jeg 10 år og forstod godt at bruge mine øjne.

Samme år d. 8. juli havde jeg oplevet at være med ved folkefesten i Ulkestrup; dér skulde være en glædesfest for den ny grundlov af 5. juni.

Blandt talerne ved denne lejlighed var Frederik Barfod, som tillige med skolelærer Glerup og flere var kommen fra Roskilde banegård med vogn til Ondløse, hvor de var tagen ind i præstegården, hvor præstefolkene var i slægt med Barfod. På vejen fra København havde de mødt budskabet om sejren ved Fredericia d. 6. juli. Barfod, der var opfyldt heraf, bad straks om et værelse. Dér lukkede han sig inde, mens de andre talere spiste til middag; og her nedskrev han det digt, som han på vejen havde gennemtænkt. Da Barfod trådte frem på talerstolen ved mødet begyndte han med at fremsige digtet:

„Har I hørt, mænd og kvinder, om den store dag,
om de Gottorp'ske røveres nederlag,
om den sejer, som undtes vort banner, vor sag,
har I hørt om det store, det herlige slag!“

(Fortsættes.)

INDHOLD:

	Side
Meddelelser	2
Fra Vallekilde folkehøjskole	3
Lærlingebesøget på Vallekilde folkehøjskole.....	19
Ved sommerskolens afslutning 1916.....	20
Jens Pedersen i Vejleby	22
Barneminder	35
Små minder om små ting	36
Lidt om Marie Trier.....	64
Fra omegn og nabolav	66
Den danske folkehøjskole og dens forhold til faglig (teknisk) undervisning	76
Ernst Trier i sin højskolegerning	86
Tanker og billeder fra Vallekilde	94
„Eders unge skal se syner“	108
Uddrag af Ernst Triers og Marie Abels brevveksling	114
Optegnelser om mit levned. Af <i>Andreas Bentsen</i>	129

